

Inv. št. 458

Mestna knjižnica - Idrija

Sign. 886.3 - 7

580c.

124

DAMIR FEIGEL

OKOLI SVETA

8

Unpublished manuscript

Izdala in založila Unione Editoriale Goriziana

GORIZIA 1935

Vse pravice pridržane.

129

NOVI NAČRT . . .

Tomaž Stare je sedel za veliko mizo. Zatapljal se je v razgrnjeni časnik. Članek, ki ga je bral z očitno paznostjo, mu je bil po godu. Zadovoljno si je večkrat pomel roke. S pogledom je ošinil zdaj pa zdaj tudi že prebrane stavke, da ne izgubi zveze in si globlje vtisne vso vsebino v spomin. Ko je dobral članek, se je odmeknil s stolom vred od mize, izleknil se lagodno v njem, položil koleno črez koleno in se zamislil...

Stare, visok, slok mož, sivih las, je bil posebljena vestnost in delavnost. Še vedno bi se bil ukvarjal s svojo veletrgovino, pomagal pomočnikom, spodbujal delavce in nadziral pisarniško osebje, da ga ni bila pred nekaj meseci prepričala edinka Valerija, kako krvavo je potreben počitka. Počitek si lahko privošči brez vsake bojazni, saj mu bo prav tako delavni in podjetni zet najboljši namestnik. Stare se je le nerad vdal svoji za njegovo zdravje skrbeči hčeri. Odtegnil se je res trgovini, iznebil se vseh trgovskih opravkov, ni se pa utegnil iznebiti delavnosti ne podjetnosti. Zdelo se mu je, da so mu bili odmeknili trdno podstavo in da je zbog tega obvisel v zraku.

Stare je iskal novega torišča svoji delavnosti. Toda takemu ni bilo treba dolgo iskati. Še pred občnim zborom delniške družbe «Veritas», velikega tiskarskega in časniškega podjetja z lastno papirnico, so mu ponujali kot uglednemu meščanu in priznanemu izvedencu mesto v načelstvu, izpraznjeno po umrlem finančnem svetniku Vrbiču.

Tako se je rešil Stare duhomornega brezdejlja in brezplodnega pohajkovanja po mestnih ulicah in vrtovih. Dasi bi bil rajši prevzel v oskrbo papirnico — tovarniški opravki so se mu zdeli prijetnejši in trgovskim sorodnejši — se ni upiral, ko so mu naklanjali po letih mlajši, po članstvu pa starejši sonačelniki vrhovno nadzorstvo pri dnevniku «Naši pošti», ki ga je izdajala družba «Veritas».

Stare je prebil marsikatero uro dopoldne, a tudi popoldne v sobi «Tiskovnega doma», določeni za vsakokratnega zastopnika družbenega načelstva. Precej hitro se je znašel v svojem novem področju. Ugotovil je celo nekaj podobnosti s svojim prejšnjim udejstvovanjem. Prodajaj poper v zrnih, prahu ali člankih, vedno dobiš kupca, če je blago sveže, prvovrstno in poceni. Kmalu si je pa moral priznati: pri dnevniku ni nekaj v redu. Mesečni izkazi uprave so mu pravili, da se manjša povpraševanje po listu, ne kdo ve v kolikšni meri, a stalno. Primerjanje z izkazi lanskega leta ni potrdilo domneve, da tiči vzrok v letnem času. Iztekniti treba torej oviro, ki ne dopušča dnevniku svobodnega razmaha, in dobljeno je tudi že sredstvo, ki naj odpravi oviro in izčisti listu pot do nadaljnjega procvita....

Stare je nepremično sedel na stolu. Za njegovim nagrbačenim čelom se je podila misel za mislijo. Nobena ni bila prava. In vendar mora priti stvari do dna. Še s tršimi orehi je imel opravka svoje dni, a ni odnehal, dokler jih ni strl! Tudi to pot mora uspeti!

Nenadoma se je Stare zgenil. Seveda, kajpada! Da se ni bil že prej domislil! On, ki se je toliko boril s konkurenco, z očitno in prikrito! Konkurenca in edino konkurenca ruši trdno podlago «Naši pošti» in nevarni tekmeč ne tiči nikjer drugje ko v konkurenčnem listu «Novicah». Ali ni sam malo prej užival in sicer z naslodo užival poročilo posebnega odposlanca «Novic»? Poročila odposlanca in poročevalca «Naše pošte» mu pa nasprotno niso nudila nikdar takega in tolikega užitka, čeprav ni zamudil, odkar je bil prevzel nadzorniško mesto, nobene številke in je vse članke vestno prebral do konca.

Stare je vstal. Da je bil izteknil slednjič vendar le skritega, zato tem bolj nevarnejšega sovražnika, ga je navdajalo z zadoščanjem. Braniti se bo pač treba! Gre za ugled lista. Naj se le prepričajo delničarji, da ume reševati nekdanji kramar Stare celo kočljive stvari! Nihče se ne bo drznil do pritožbe, češ, podjetje je opešalo prav za Staretovega vrhovnega oskrbovanja.

Umirjen je stopil Stare do okna. Zunaj metež že šesti dan. Veliki kupi včerajšnjega snega čakajo ob ulici, da jih nakidajo na vozove in odpeljejo, in že se veča na izčiščenih pločnikih nova plašt. Ob času, ko je doma snega v neskončnem izobilju, potuje Marko Strahovnik, poročevalec «Naše pošte», po Švedskem in opisuje trikrat na teden svoje vtiske iz zasneženih pokrajin. Koder hodi, sneg, kamor pride, si otrese klobuk in plašč in si ostrže izpod črevljev umazani sren. Nič novega! Isto tam na Švedskem ko tu pri nas. Metež in mraz. Če je človeku mraz, ne bo pil ledene pijače, hoče se mu gorkega čaja in takega mu nudijo «Novice». Njihov poročevalec Benedikt Knez se namreč izprehaja po južno-ameriških republikah. Njegova pisma segrevajo, omamljajo.

Da si osveži že obledelo predstavo o zemljepisni legi tako Švedske kakor južno-ameriških ljudovlad, se je sklonil Stare nad zemeljsko oblo,

ki je počivala na posebnem stojalu ne daleč od okna. Zavrtel jo je na desno, zavrtel na levo in nova misel se mu je porodila. Nastavil je nepriostreni konec svinčnika na določeno mesto, vrtel z drugo roko počasi oblo in opazoval kraje, ki so se prikazovali drug za drugim izpod svinčnika na raznobarvni podlagi. Zopet se je zavrtela zemlja za dvajset in štiri ure. Staretu je njegov izlet okoli sveta nad vse ugajal. Kakor otroku ob nedolžni igrači so žarela tudi njemu lica nad vrtečo se oblo.

Z zadovoljnim obrazom se je vrnil nato Stare k mizi in pritisnil na električni gumb.

«Stopite do gospoda Gabra», je naročal Stare prihiteli hišnici, «in prosite ga, naj pride k meni na kratek pogovor. Seveda, če ga ne zadržujejo nujni opravki. Jaz čakam laže ko njegovo delo.»

Gaber, glavni urednik in uvodničar «Naše pošte», majhen, čokat in precej trebušast petdesetletnik, se je kmalu nato pojavil med vrati.

«Dober dan, gospod Gaber! Menda vas nisem odtegnil neodložljivemu delu? Kar sedite! Mnogo mi je do tega, da zvem vaše mnenje in veš nasvet. Brez vsakih ovinkov, gospod Gaber, kaj menite vi o našem Strahovniku? Jaz ga poznam le po njegovih člankih.»

«Strahovnik», je odgovoril glavni urednik z mirnim, prepričevalnim glasom, «je vrl dečko, izobražen, priden, natančen, vesten. Na njegove prispevke se lahko zanašam. Danes je torek in glavo stavim, da pride s popoldansko pošto njegovo priporočeno pismo.»

Naštete lastnosti so Stareta nekoliko izbegale. Ni jih pričakoval. Strahovnika si je predstavljal drugačnega. Uredniku Gabru je moral verjeti. Po nastopu, kretnjah in glasu je sodil urednika za resnega, odkritega moža, ki mu ni do pretiravanja.

«Sam sem se že prepričal o tem», je pritrdil Stare, čeprav mu ni šla ta ugotovitev nič kaj ra-

da iz ust, «mislim si pa, da bi se njegove izredne zmožnosti najbrž bolj uveljavile v drugačnih okoliščinah. Kaj ga je vendar gnalo tako daleč na sever?»

«Res ni tam sedaj nobenih posebnih dogodkov», je zagovarjal Gaber svojega sodelavca, «toda mož s tako budnim očesom opazi mikavnosti, kjer bi jih nihče drug niti ne slutil. Svoje obilno znanje deli z radodarno, večkrat celo razsipno roko.»

«Popolnoma se strinjam z vami, gospod Gaber», je dejal po kratkem presledku Stare, ki bi bil zelo rad izrazil svoje mnenje, a bi ob enem nikakor ne hotel omalovažiti Strahovnika, užaliti urednika Gabra niti sebe osmešiti. «Zdi se mi, da se preprosti in srednji sloji ne navdušujejo preveč za potopise, kjer se vrši vse po nekakem že prej določenem vzporedu — muzeji obujajo zgodovino, obisk pri Nobelovi odlikovanki sproži književnost — brez vsakih dogodkov, ob katerih bi stresala bravec mrščalica ali vsaj lomila radovednost, da bi preskakovali stavke in prehiteli zaključek. Švedska je civilizirana država, ne more nam nuditi takih dogodkov, zato je potopis — kako naj se izrazim — bolj za možgane ko za čuvstva. Poleg tega je Švedska tako rekoč naša soseda, soseda iz bližnje ulice in sovaščani se med seboj kolikor toliko vsi poznamo.»

«Potopis se razločuje od potopisa?, je ugovarjal Gaber. «Potopisec s prirojenim čutom za odgovornost vodi bravca po tujih krajih, kaže mu ljudi in njihova dela, opozarja ga na to in ono, prepušča mu pa popolnoma, naj si sam ustvari sodbo, kaj je dobro, kaj slabo, v čem smo si različni in kaj bi se dalo od tujcev posneti in posnemati. Za take potopise je Strahovnik mojster. Sam sem se prepričal, da postajajo taki potopisi vedno bolj všeč našemu ljudstvu. Vsakdanje skrbi še niso zamorile njegove vedoželjnosti. Bravec, ki si želi čutnih mikov, dobi na ostalih

straneh dovolj hrane, zdaj v kaki pretresljivi družinski drami, zdaj v učinkoviti kazensko-sodni razpravi. Strahovnikovi potopisi so v našem listu oni kotichek, kjer se bravec umiri in odpočije.»

Stare se pa le ni dal tako zlahka prepričati. Številke iz upravnških knjig so govorile drugačen jezik. Manjšajoča se naklada, razvidna iz teh knjig, in rastoče navdušenje za potopise, ugotovljeno po uredniku Gabru, se nikakor ne zlagata. Uredniki so prebrisanci, drže skup in se potegujejo drug za drugega, toda Stare je lisjak, ki se ni dal ujeti z medenimi besedami niti še tako zgovornemu potniku.

«Potopis se razločuje od potopisa», je povzel Stare besedo, «tako ste se sami izrazili. Prav ste pogodili! Popolnoma moje mnenje! Pravkar sem prebral potopis, Knezov potopis iz «Novic». Ali ste ga že brali?»

«Nisem ga še utegnil brati.»

«Nič ne de! Vam ga pa jaz na kratko posnamem. Knez kolovrati po Južni Ameriki. Kolovrati, pravim, ker njegovo potovanje nima nobenega vidnega smotra. Pride v obmorsko prestolnico. Gre v trgovino, da si kupi nov slamnik. Pk, pk, pk, drrrrrr, bum bum, bum. Kaj je to? «Najbrž zopet kaka vstaja!» meni trgovec. Desetleten frkolin doda, zapirajoč kovinske zastore: «Predsednika odstavljamo!» Hrup gre mimo, streljanje se oddaljuje. Deček hiti odpirat zastore. Knez meri slamnik za slamnikom in si slednjič izbere takega s širokimi krajevci. Pk, pk, pk, drrrrrr, bum, bum, bum. Deček je že pri zastorih, posluša in pravi: «Predsednik zmaguje, upor smo udušili!» V času, ko je kupoval Knez slamnik, kar dve vstaji! Skoraj brez žrtev! Samo dva ranjenca. Študent je šepal s prestreljeno hlačnico in opraskano nogo sam domov, delavko so pa odpeljali nezavestno v bolnišnico, v gneči so ji bili pohodili kurje oko. Le berite, gospod Gaber,

članek, zdelo se vam bo, da slišite pokanje samokresov, prasketanje strojnic in zamolke grome ladijskih topov. In razloček? Tu se vrši živa zgodovina na ulici, za zastorom lahko opazujete njeno vrvenje, tam gori na Švedskem so pa že davno zaprli zgodovino v muzeje. Kaj pravite, čigav potopis se prej prikupi preprostemu bravcu?»

Gaber se je bil sam pri sebi že odločil. Zavzeti se vpričo tujca, neizvedenca za enega in zapostaviti seveda s tem drugega, ko sta pač oba, tako Strahovnik ko Knez, njegova stanovska tovariša, ne, tega ne napravi za nič na svetu. Naj si misli trgovec Stare, kar hoče!

«Pustiva to», se je premislil Stare, «zavedel sem se šele sedaj po vašem molku, da se spisi ne dado tako ocenjevati kakor moka in riž. Težko se je tudi živeti v miselnost in dojmljivost preprostega človeka. Sicer vas pa radi tega nisem klical k sebi. Mnogo mi je do tega, da mi pomorete v tej zadevi...»

«Iz srca rad, gospod Stare», je hitel zatrjevati urednik Gaber, zadovoljen, da mu je bil prizanesel gospod Stare, ki ima slednjič vendar le precejšen vpliv pri podjetju, ustno odločitev.

«Namenil sem se povečati naklado našemu listu. Kakor vam znano, imam sedaj jaz na skrbi napredek tiskarne, posebno pa lista. Dognal sem, da «Naša pošta» peša. Da se razumeva, gospod urednik, jaz ne mislim vsebine lista. To ni moje območje. Za vsebino skrbite vi in čast komur čast. Hotel sem reči, da peša razprodaja. Zato moramo listu takoj pomagati. Poznejša pomoč bi utegnila biti usodna. Kako mu pa pomoči? Moje mnenje je, da moramo dobiti listu še enega posebnega poročevalca. Novega sodelovalca naj dičijo vse lastnosti, ki ste jih našli pri Strahovniku. Ali poznate kako tako osebo?»

Gaber se je zamislil. Staretova trditev, da peša list, mu je bila popolnoma nova. Prav lahko

se pripeti, kar ni tudi nič čudnega pri listu, kakršnen je «Naša pošta», da pojemlje razprodaja en dan, en teden, navadno pa pride nato kaka velika nesreča, kak skrivnosten umor, poroka v kakki plemiški rodbini in vse vrzeli iz prejšnjih dni so nemudoma zateknjene. Njemu kot urednikupredstojniku bo seveda vsaka nova moč dobro došla. Če bodo ustrezali novi prispevki vsem zahtevam modernega poročevanja, utegnejo pridobiti listu tudi novih kupcev in bravcev in glede na to treba Staretu le pritrditi. Toda kje iztekniti takega poročevalca? Strahovnik bi prav tako izpolnjeval svoje dolžnosti tudi na kakem drugem mestu, toda sam je bil že sporočil, da pojde še na Norveško.

«Gospod Stare, če bi mi hoteli vsaj nekoliko pojasniti svoje želje, bi mi na vsak način olajšali izbero. Mogoče ste novemu poročevalcu že odkazali pot?» je povprašal Gaber načelnika Stareta in radovedno uprl vanj oči.

«Kolikor toliko», je odgovoril Stare, vstal od mize in jo mahnil k oknu. «Stopite bliže, gospod Gaber! Preden sem vas dal poklicati, sem se motil s tole oblo in nenadoma mi je šinila v glavo misel: Potovanje okoli sveta. Ne po ravnjku — prevroče bi bilo in premalo po kopnem — tudi ne po severnih krajih, marveč lepo po sredi. Srednja pot, najboljša pot. Štirideset in peti vzporednik leži v sredini, enako daleč od ravniške vročine kakor tečajnega mraza. Stroški ne bodo tvorili nobenih ovir. Seveda se bo moral poročevalec zavezati, da potuje uradno in ne za svojo zabavo. Kaj menite o tem kot izvedenec, gospod Gaber? «Novicam» zagodemo po mojem mnenju táko s tem potovanjem, da jim bo brnela in šumela še dolgo po ušesih. Tekmeca se treba lotiti z njegovemu enakim orožjem.»

Gaber je postal malodane vrtoglav ob Staretovi zamisli. Prišel je bil sicer že po porogljivi opazki o sosedi iz bližnje ulice do zaključka, da

Staretu ni do obiska kake evropske države. Da pa pošlje novi oskrbnik novega poročevalca kar okoli sveta po natančno določenem vzporedniku, tega bi si Gaber nikdar ne bil mislil. Zahteval je nadržbnosti, da mu bo izbera med tovariši lažja, a dobljena pojasnila so ga le še bolj izbegala, so mu izbero le še bolj obtežila. Kakšen bodi prav za prav tak potovalec okoli sveta? Neroden hrust z mladeniško ognjevitostjo ali starejša oseba z življenjsko izkušnjo in opreznostjo?

Gaber se je zopet zamislil. Poznal je vse stanovske tovariše, imel se je za dobrega dušeslovca, do kakršnega se je bil povzpел po večletnem opravljanju blagajništva v novinarskem društvu, toda moža, ki bi bil dovolj pogumen in ki bi mu družinske in ljubezenske vezi dopuščale tako dolgo in naporno potovanje, ni bilo med njimi. Toda stoj! Da ni mislil že prej nanj! Vojna vihra ga je bila zajela še v šolskih klopeh in ga spravila nato kmalu kot ujetnika v varnejše zaledje. V ujetništvu in v povojni dobi se je uveljavljal — kakor sam rad pripoveduje — po vrsti v nešteti najrazličnejših poklicih, dokler se ni zalotil lepega dne v uredništvu «Naše pošte». Od stenografa — kot takega se je bil zadal tam spomladi — se je kmalu povzpел do samostojnega urednika in zdaj skrbi za oddelek: Izpred sodišča. Stanko Mlinar in nihče drugi! Usoda ga je metala od poklica do poklica. Kaj de takemu en poklic več?

«Gospod Stare, menim, da vam lahko ustrezem. Domislil sem se sedaj osebe, ki bi bila pripravna in najbrž tudi pripravljena potovati po določeni ji poti, nabirati vtiske in jih podajati bravcem našega lista. Stanko Mlinar je že ud našega uredništva.»

Ves vesel je stisnil Stare uredniku Gabru roko.

«Vaša naloga bodi, da pridobite moža za najin načrt, saj bide nama obema srce za blaginjo našega lista. Ne odlašajte! Pogumno na delo! Pričakujem, da mi sporočite čimprej svoj uspeh pri gospodu Mlinarju. Uredite z njim vse potrebno, kar se tiče poročevanja. Ostalo bodi skrb naše uprave. Z Bogom in hvala lepa!»

... IN NOVI POROČEVALEC

Ko je stopil urednik Gaber na ulico, je še vedno snežilo. Potisnil si je klobuk globoko na čelo, zavil se v plašč in stopal počasi in previdno po izhojenem, ponekod že opolzllem snegu.

Najrajši bi jo bil mahnil naravnost domov. Toda čimprej se iznebi človek odkazanega mu naloga, tem bolje. Zato je tudi sporočil domov, naj ga ne čakajo ne žena k skupni večerji ne hči z zapletenimi enačbamj ne sin z latinsko nalogo, ker ga to pot ustavlja nujnejše opravilo.

Z Mlinarjem mora še danes govoriti. Take stvari se dādo najlepše urediti v prijateljskem razgovoru izven uradnih prostorov. V uradu prevladuje službeno razmerje, ki ga občutita oba kot oviro poštenemu pogovoru in medsebojnemu sporazumevanju.

Gaber je vedel, kam hodi Mlinar na hrano. Preprosta, snažna gostilna z dobro meščansko kuhinjo. Tja jo udari, tam sreča nekako po naključju Mlinarja, beseda prinese besedo in nenadoma, še sama ne bosta vedela ne kdaj ne kako, prideta do štirideset in petega vzporednika.

Dober kos pota je bilo do gostilne. Gabru se je zdel pot še enkrat tako dolg. Hoja po mehkem snegu in pažnja, da mu ne spodrsnejo gladki,

nepodkovani podplati na polzkih pločnikih in da ne trešči v svoji neokretnosti v kako dragoceno izložbeno okno, sta ga že utrudili in kar oddehnil se je, ko se mu je zasvetila od daleč žarnica nad vhodnimi gostilniškimi vrati.

Prijetna gorkota je objela Gabra, ko je prestopil prag prijazne sobane. Od gostov je bil prvi. Izbral si je mizo v kotu, ki se mu je zdela med vsemi še edino prosta. Na vseh drugih je bil namreč opazil prtiče in pribore, čakajoče stalnih gostov. Naročil si je četrtinko vina, snel s kljuke nad sabo držalo z «Novicami» in sedel, da prebere do Mlinarjevega prihoda Knezov potopis in se prepriča o kakovosti Staretovega okusa.

Polagoma so prihajali gostje. Ko je dvignil Gaber oči, prebravši članek, so bile mize že zasedene. Tovariša Mlinarja še ni bilo. Ali naj vpraša natakario po njem? Mogoče si je bil Mlinar prebral gostilno? Sicer ni še kdo ve kako pozno. Goste je bilo prignalo najbrž slabo vreme pred časom v zakurjeno obednico, kajti večerja še ni bila pripravljena.

Kmalu je zadišala iz kuhinje mrežna pečenka. Natakario jo je prinašala na mizo. Gaber se ni mogel ustavljati blagodišeči izkušnjava, o-mamljajoči ga od povserod, naročil si je večerjo. Kdo ve, kdaj šele pride domov, čakanje ga je tudi že ulačnilo in prav nič ni zameriti celo skrbnemu in vestnemu zakonskemu možu in družinskemu očetu, če prelomi včasih, tako le ob pustu, dan za dnem ponavljajoči se hišni red.

Slednjič je Gaber le dočakal Mlinarja. Kakor hitro je bil ta opazil svojega predstojnika, jo je urezal naravnost proti kotu.

«Dober večer, gospod Gaber! Čudim se, da ste zašli med zagrizene samce. Če dovolite prisedem!» je veselo pozdravil Mlinar.

«Da ne boste po krivem dolžili moje žene, češ, sprla sta se in radi sosedov se ji je umeknil, vam zaupam: premalo sem se bil za danes pri-

pravil iz algebre in latinščine, da bi lahko pomagal svojima otrokoma po večerji z uspehom in ne da bi se smešil venomer z očetovski ugled rušečo nevednostjo.»

«Za algebro in latinščino se nisem mogel nikdar navdušiti. Julka, danes bom večerjal pri tej mizi. Pa kaj vidim? Tako pohujšanje! Vi, ki ste duša našega lista, prebirate kar javno «Novice», glasilo konkurenčnega podjetja!»

«In ni mi bilo žal», se je opravičeval Gaber. Srce mu je poskakovalo od veselja, da se je namerjal pogovor brez njegovega najmanjšega sodelovanja proti zaželenemu cilju. «Bral sem — v uredništvu vseh listov zares ne utegnem prebrati — Knezov potopis. Knez se mudi sedaj v Južni Ameriki.»

«Povem vam odkritosrčno, gospod Gaber», je dejal Mlinar, nalivajoč si z nekako pobožnostjo cekinastega vina v kozarec, «tudi za potopise se ne navdušujem. Kdor je toliko potoval, toliko doživljal po svetu ko jaz, ne najde v nobenem potopisu pravega zadoščenja.»

Gabru je zastala sapa. Zastonjsko bo torej njegovo prizadevanje, pridobiti Mlinarja za novo potovanje in stalno poročanje, ki naj dvigne listu ugled in poveča njegovo naklado. Seveda, če potopisov ne mara, tudi potovati se mu ne bo hotelo.

«Mnogo sem že slišal iz vašega življenja, bodi od vas samih, bodi po drugih», je omenil Gaber, da ne pretrže razgovora, ki se je začel tako lepo razvijati, «toda kar se je bilo pripetilo Knezu tam ob obali Tihega oceana, bi utegnilo vendar le prekositi najznamenitejši vaš dožitek, seveda, če se sklada Knezovo poročilo z resnico.»

«Vaša trditev je vzbudila mojo radovednost», je neverno odkimal Mlinar. «Prepričati se hočem sam. Kar sem z «Novicami»! Tako hitro se pa le ne dam ugnati!»

Nov up se je naselil v Gabrovem srcu. Zadnji Mlinarjev stavek je razodeval častihlepje. Na to stran Gaber svojega tovariša še ni poznal. Mlinar časnikarskih potopisov ne bere. Zakaj jih ne bere? Ker se po njegovem mnenju ne dajo meriti z nezapisanimi prizori iz njegovega življenja. Takih člankov se loti le izjemoma, če si drzne kdo dvomiti o neprekosljivosti njegovih burnih prigodkov. Kdo ve, mogoče je bil prav pohlep tisti, ki je zapletal na čudežne načine Mlinarjevo življenjsko nit. Mnogi iščejo težkoč in ovir, ker čutijo posebno ugodje, ko premagajo nevarnosti, sicer si je težko misliti, da žene usoda sama od sebe enega edinega izmed tolikega števila od prigode do prigode, iz kraja v kraj, od poklica do poklica. Nekako podzavestno je slutil Gaber, da mu postane lastnost, ki jo je bil ugotovil v Mlinarjevem značaju, še izvrstna zaveznica. Če podžge nepazno to njegovo strast, mu uspeh ne uide in jutri lahko sporoči gospodu Staretu, da je že dobil njegov štirideset in peti vzporednik svojega raziskovalca in poveličevavca.

Medtem ko se je dal voditi Mlinar po vročih peruanskih tleh med kričeče upornike in streljajoče prekucuhe, je razgledoval Gaber goste pri sosednjih mizah. Neznani obrazi. Najbrž sami uradniki. Toda tam blizu peči sedi svetnik Ogrizek — Gaber mu je pomigal, ko sta se bila ujela njuna pogleda — spodoben, resen in trezen zakonski mož. Kako, da je zabredel tudi on med samce? In Gaber se je spomnil, da sta si Ogrizkov in njegov sin sošolca in ni se mogel otresti misli, da je tudi spoštljivega očeta Ogrizka pregnala z doma sinova domača latinska naloga.

«Nič posebnega, gospod Gaber!» se je oglasil črez čas Mlinar in položil prebrane «Novice» na mizo. «Pričakoval sem mnogo, mnogo več. Prevrtati so tam doli ob ravniku vsakdanjost, dolgočasna vsakdanjost. Polom, ki sem mu bil jaz priča v severo-vzhodni Sibiriji, je bil mikavnej-

ši. Poleti je bilo. Vkljub temu tak mraz, da so se puntali ljudje v kožuhih, do vratu zapetih, in s kučmami, potlačenimi črez ušesa. Prevratniki so se razločevali od svojih nasprotnikov le po narečju. Taka nedolžna, dolgočasna uporčka, kakršna prihajata dva na vsak nov slamnik, kakor je Knez tako lepo povedal, se skoraj ne dasta primerjati s preganjanjem, ki sem ga svoje dni sam povzročil in ki sem se ga udeležil kot preganjanec in kot preganjavec. Blizu Omska. Kmečka vas. Derevna, ne selo. Priskrbel sem si prijetno prenočišče, a zalotili so me. Ne vem, kdo je zdirjal, njen oče ali njen brat, po sovaščane, da si skupno ohlade svojo jezo nad predrznežem. Prav v zadnjem trenutku sem se še utegnil spustiti skozi okno za hišo na tla. Brž za voglom sem se pa že pomešal med razjarjeno množico, ki se je usipala od povserod k hiši. Iskali smo mene in ko smo dognali, da sem nam ušel, smo se razkropili po bližnjih poteh in cestah in gorje tedaj meni, če bi si bil prišel v pest! Tudi srd je nalezljiv in od ogorčene množice je prešel name, bliskoma ko kuga in ne da bi se bil javil prej s kakimi svarečimi znamenji.»

«Če je tako, gospod Mlinar, umeknem takoj svojo trditev!» je slovesno zagotovil Gaber in dvignil čašo, da trči na spravo s svojim somiznikom. «Menil sem, da prestopa Knez dovoljeno mero. Vem, da so tam ognjeniške ne samo gore, ampak tudi množice. Mene je prav za prav izbegalo le tisto silno nasprotje: na ulici taka besnost, taka razkačenost, vpitje, streli, v trgovini pa naravnost severnjaška hladnokrvnost.»

«Prepričan sem, da se Knez ne šopiri. Vestno poroča, kar vidi. Svojemu listu bi lahko pošiljal fotografije k vsakemu odstavku. Škoda, da se jaz nisem nikdar bavil s fotografiranjem. To bi bila zbirka! To bi bili dokazi! Knezova poročila — da nadaljujem — so sicer stvarna, a, kakor sem že

rekel, nikaka posebnost. Kako naj si tudi pomaga, revež, če ne doživlja nič posebnega.»

Ljudje, je razmišljal Gaber, s tako mnogotermimi prigodki kakor Mlinar, imajo pač svojevrstno merilo. Kar je drugim nekaj silnega, neslišanega, groznega, je njim vsakdanjost, dolgočasna vsakdanjost, brezpomembnost. Sicer treba Mlinarju le pritrditi. Kaj bodi vendar Knezova vstaja v tropičnih krajih proti oni Mlinarjevi na severu, kjer spozna do nespoznavnosti zaviti nasprotnik do nespoznavnosti odetega nasprotnika le po narečju?

Gaber si je naročil drugo četrt. Zdelo se mu je, da je pravkar prišel pravi trenutek. Če ga zamudi, se mu nikdar več ne ponudi taka prilika.

«Pred nedavnim časom, mislim, da je bilo pred kakimi desetimi dnevi», Gaber je nategoval stavke, da si je lahko sproti razvrščal misli, «je nanesel pogovor na časnikarske poročevalce, mudeče se v inozemstvu. Eden izmed načelnikov našega podjetja se je tedaj izdal, da namerja poslati odbor še enega poročevalca v svet. Skoraj vsi večji dnevnikarji imajo po več poročevalcev po svetu. Ta čas, gospod Mlinar, sem mislil na vas. Poznam vaše zmožnosti, pogledal sem tudi v vašo preteklost, kolikor ste bili sami privzdignili zastor, in si dejal sam pri sebi: Mlinar, edini Mlinar je ustvarjen za to. A rekel sem si takoj nato tudi: Ne, Mlinar je mnogo trpel. Šele po dolgih letih nemirnega beganja po širnem svetu mu je uspelo, dospeti do pristanišča, kjer se lahko odpočije brez vsakih skrbi za jutrišnji dan. Čemu ga torej pošiljati zopet ven v tujino? Privoščimo mu počitek, ki ga je vreden! Kdor je prezebal ure in ure v ledeni burji, ve ceniti gorko sobo in se bo obotavljal iti zopet na mraz in veter. In ko sem se vsega tega domislil, sem zatajil vas in zamolčal vaše ime. Pravo sem bil pogodil, kaj ne, gospod Mlinar! Brezdvomno mi boste hvaležni,

da vas niso niti najmanj nadlegovali s ponudbami, ki bi jih že tako ne bili sprejeli.»

Mlinar je ošinil Gabra s pogledom, ki je razodel vse prej ko hvaležnost. A le za hip. Takoj nato se je vrnila v njegove oči prejšnja prijaznost.

«Kaj pa, če bi se bil jaz v tem času že odpočil od vseh svojih prejšnjih naporov?» je vprašal Mlinar in izpil brez odduška vse, kar mu je bilo ostalo v kozarcu

«Potemtakem», je dejal Gaber slovesno, «ne bom čakal tretjega petelinovega petja, marveč pojdem že jutri do odločujočih oseb, da popravim čimprej, kar sem bil zagrešil z zatajitvijo in molkom. Da izberejo vas, se lahko zanesete name. Preden se pa zavežete z besedo, vas moram opozoriti na važno določbo. Sedaj ne gre za potovanje, ki mu cilj izbere poročevalec sam, kakor je navada in kakor nanesejo politične prilike ali gospodarski oziri. Poročevalcu so sedaj sami določili pot, ki je natančno načrtana na vsakem večjem zemljevidu. In ko vam zaznamujem to pot, se uverite sami, da ste še premalo počivali in da si še niste nabrali dovolj novih sil.»

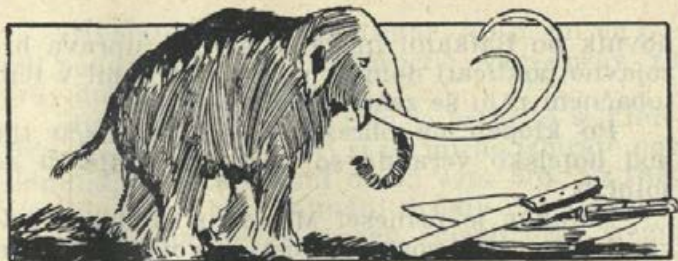
«Gospod Gaber, skrivnostni postajate! Kar ven z besedo! Bova videla, če bodo vam oziroma podjetju zadostovale moje doslej nabrane moči.»

«Bodi, ker sami zahtevate! Odkazana pot pe-lje po štirideset in petem vzporedniku.»

«Po štirideset in petem vzporedniku? Ne spominjam se več, kod me bo vodil ta vzporednik, toliko pa že sedaj rečem: meni je prav! Ne samo to! Celo srečnega se štejem, da se je stvar tako zasukala. Dolgo bi več ne strpel v sodni dvorani. Prežalostni prizori zame. Rajši po vzporedniku v svet, ko sedeti pri kazenskih obravnavah. Julka, poprosite v mojem imenu hišno hčerko, naj bi nama posodila za nekaj minut svoj šolski zemljevidnik. Da! Tisto veliko knjigo!»

PEČENI LED

Mlinar si je bil dal postreči zunaj na verandi. Ob takem solncu in s takim razgledom bi bilo pač nespametno, sedeti v sobi. Izprehod po mestu ga je bil precej ulačnil, zato mu je šlo kosilo v slast ko malokdaj. Za pokosilce se pa ni mogel nagledati lepote, ki ga je obdajala: pred njim veličastno morje, proti jugu Jailsko pogorje z mogočnim Roman Košem v svoji sredi, spuščajoče se strmo k morskemu bregu, nad vsem pa prijetno toplo solnce, ki se je bilo skoraj gotovo uštelo za cel mesec in razsipalo po tej krasni pokrajini svoje dobrote že v februarju, ko se je ves Balkan še stiskal pod debelo snežno odejo, da se ubrani ledenih viharjev. Prav v tem čudovito lepem kraju se je moral roditi Ivan Konstantinovič Ajvazovski, izvoljenec med priznanimi mojstri barv in čopiča.

Mlinar je bil dospel prejšnji večer v Feodozijo. S parnikom naravnost iz Carigrada. Že v knjižnici na parniku se je bil seznanil s tem mestom, kjer stopi slovesno na štirideset in peti vzporednik in ga ne zapusti več, dokler se ne vrne po drugi strani domov. Uredništvo se je bilo izrečno odreklo vsem poročilom z evropskih tal, ker je strašil pred kakima dvema letoma Stra-

hovnik po Balkanu in ga je morala uprava brzojavno poklicati domov, sicer bi se ji bil v tem tobačnem raju še zastrupil z nikotinom.

Po klopeh na obrežnem izprehajališču tik pod hotelsko verando so posedali ljudje in se solnčili.

Natakar je prinesel Mlinarju skodelico kave. Z ljubeznivo postrežljivostjo, svojstveno vsem služabnikom, se je sklonil h gostu in mu dejal, gledaje proti bregu: «Tisti le gospod z ogrnjenim sivim površnikom je časnikar kakor vi in, če se ne motim, celo vaš rojak. Prihaja včasih tudi k nam. Mesec dni, če ne še več, ga že videvam v našem mestu.»

Mlinar se je razveselil. Srečati v tujini rojaka, čeprav neznanca, popolnoma nepričakovano, je imel Mlinar za srečno naključje in za pomemben uvod svojemu pohodu okoli sveta.

Kakor da je čutil tuji izprehajalec že na daljavo radostna čuvstva, porajajoča se v Mlinarjevem srcu, se je nenadoma obrnil in stopal počasi proti verandi. Sedel je za sosednjo mizo, vzел iz žepa svojo beležnico in se pripravljал, da reši z zapisovanjem nekaj novih misli pozabljenja.

«Oprostite, gospod! Sodim, da ste tudi vi časnikar», se je osokolil Mlinar in pozdravil došlega soseda z rahlim poklonom.

«Seveda sem, Benedikt Knez, poročevalec!» se je veselo odzval tujec. «Če dovolite, sedem kar k vam!» in ne da bi bil pričakal ustnega dovoljenja, je že zapuščal Knez svojo mizo in se bližal Mlinarjevi.

«Poročevalec pri «Novicah», kaj ne!» je dodal Mlinar in se predstavil.

«Ali me poznate? Jaz se nikakor ne morem spomniti, da bi si bila kdaj predstavljena.»

«Saj si tudi nisva bila. Poznam vas le po vaših poročilih, posebno še po zadnjem. Prav radi vašega zadnjega poročila sem se celo odločno postavil za vas, čeprav mi niste bili osebno znani.»

«Hvala vam, gospod Mlinar. Ali bi mi ne hoteli povedati, za katero poročilo vam prav za prav dolgujem hvaležnost?»

«Rad, gospod Knez. Bilo je poročilo iz Lime. Dva oborožena upora, vi si pa mirno izbirate nov slamnik. Pred desetimi dnevi sem bral to vaše poročilo, ki je bilo najmanj drugih deset dni na potu, tako da ste ga morali spisati pred tremi, recimo štirimi tedni v Limi, na zahodni strani Južne Amerike, sedaj ste pa že mesec dni — kakor so mi povedali — v Feodoziji, na krimskem polutoku. Živimo res v dobi najhitrejših prometnih sredstev, toda kako ste bili prišli s tako pravljíčno naglico na rusko riviero, mi je in mi ostane največja uganka.»

«In po tistem članku sem bil še v Ekvadorju, tudi tu ena majhna vstajica in še mi je ostalo dovolj časa za obisk Galapaškega otočja, da bodo bravci naših «Novic» natančno poučeni, kaj se je godilo in kaj se godi z modernimi Robinzoni in Robinzonkami. Nikarte se čuditi! Ko pojasnim stvar, postanete prav tak mojster ko jaz in, če boste hoteli, dobite tudi vi nov slamnik za isto ceno. Kaj pa z vami? Sinoči sem vas videl v pristanu med potniki, došlimi s parnikom. Nikakor si nisem mogel misliti, da se je bil pripeljal rojak in še stanovski tovariš ob enem. Res! Ali se nameravate dolgo muditi v Feodoziji? Zdravljenje? Oddih? Kaka posebna naloga?»

«Za dnevnik «Našo pošto» potujem. Po štirideset in petem vzporedniku. Vsak teden dva najmanj poldrugi stolpec dolga članka. Zakaj prav po štirideset in petem vzporedniku? Še sam ne vem, dozdeva se mi pa radi dejstva, da ni najti ob vsej tej namišljeni črti nobenega muzeja. Vsaj odsvetovali so mi obiske po muzejih, ki človeka le begajo in ga odvrčajo od resnične sedanjosti.»

«Škoda, ker sem vas hotel peljati najprej v tukajšnji muzej, ki slovi po svojih starinah daleč

okrog. Saj me sprejmete za vodnika! Feodozijo poznam dobro. Tu pohajam. Preveč ljudi poznam, da bi se bil upal v kako svetovno prezimovališče. Prehitro bi me bili izteknili. Sloves ruske riviere pa še ni prodril do naših krajev. Če nimate nobenega drugega namisleka, predlagam izprehod po nabrežju.»

«Pritrjam z veseljem predlogu!»

Molče sta stopala nova znanca ob morskem bregu. Nemí so bili tudi njuni koraki po mehkem pesku, le morje je pljuškalo enakomerno in zamolklo.

«Ves čas razmišljam», je Knez pretrgal molk, «o vašem potovanju, ki ga utegne dovršiti uspešno in smotrno le požrtvovalen raziskovalec ali izveden poročevalec. Vaše dosedanje izkušnje vam bodo v veliko pomoč.»

«Ne precenjajte me!» je odvrnil Mlinar. «Vedite, da sem postal potnik-poročevalec šele prejšnji teden. To bo moj prvi nastop. Res sem videl že mnogo sveta, res sem tudi mnogo doživel po svetu, a vse, karkoli sem doslej doživljal, sem doživljal zase, samo zase. Trajnega obstanka ne poznam. Vedno me izvabi svet. Potovanje je prav za prav zame malost, nabirati in izbirati vtiske, ki naj godé vsaj kolikor toliko najrazličnejšim okusom, je pa silno zapletena stvar. Vem, vsak začetek je težak. Kadarkoli se lotevam novega poklica, vedno omahujem in podvamljam. Sredi toka se že naučim plavati, če ne drugače pa kakor pes, samo da se vzdržim na površju. Nekaj vaših navodil in nekaj vaših smernic bi mi utegnilo zares mnogo koristiti.»

«Rad vam ustrežem, saj sem vendar vaš dolžnik radi...»

«...Bilo je tako. Nekdo je podvomil o resničnosti vašega popisa. Ne vem, sta mu li bili dve vstaji v eni ulici in eni uri preveč, ali so se mu zdeli izdatki za nov slamnik v tako nevarni in

nemirni dobi neverjetni. Jaz sem mu ovrigel dvo-
me.»

«Ne samo to, še ošteti bi ga bili morali! Sami ste se torej prepričali, kakšno krivico delajo ljudje poštenim in stvarnim časnikarjem. Iz svoje-
ga življenja bi vam lahko marsikatero povedal.»
Knez se je ustavil, kakor da premišlja. Ker se najbrž ni utegnil nobene domisliti, je nadaljeval počasi in preudarno svojo pot. «Sicer mi nikakor ni treba segati po spominih. Danes je četrtek. Kakor nalašč. Popeljem vas, ker že ne smete v muzej, v stolovajo, gostilno, batjuške Golovina. Prvovrstno krimsko vino, za malico... a o tem kesneje. In ko boste kdaj pozneje pravili ali pisali o tej malici, porečejo vsi, da lažete.»

Mlinar je oplazil s pogledom svojega sprem-
ljevalca. Da se le ne norčuje z njim! Starejši to-
variši se kaj radi pošalijo s stanovskimi začetni-
ki, da se nekako pobahajo s svojimi življenjskimi
izkustvi. Njegovi bliskoviti vožnji iz Amerike na
krimski poluotok se pridruži še skrivnostna ma-
lica pri batjuški Golovinu.

Knez jo je krenil na levo, kjer se je obrežna
pot zoževala v stezo. Steza je najprej presekala
majhno ravan, vzpenjala se nato, prišedši do
gričkov, polagoma kvišku, krivila in vila se med
obsežnimi, golimi vinogradi, dosegla vrh najviš-
jega brda, lezla po njem, dokler je ni ustavila
čedna, pol gosposka, pol kmečka hiša, dom ba-
tjuške Golovina.

Knez je moral biti že star hišni znanec. Po-
zdravil je gospodarja, sedečega na klopi pred po-
slopjem in kadečega iz kratke pipe, povprašal ga
z očitnim zanimanjem po zdravju matjuške Ka-
tje in dočke Nastenjke, pošepnil mu nekaj na u-
ho in naročil na glas steklenico vina.

V sobi je čakalo gostov več skrbno priprav-
ljenih miz. Za prvo brž pri vходу sta sedla znan-
ca.

«Prva sva», je dejal Knez, «a ne bo minila četrt, ko bo že vse zasedeno.»

«Radi malice?» je skušal ugeniti Mlinar.

«Radi malice!» se je odrezal Knez. V njegovem glasu je bilo nekaj, kar je zabranjevalo vsako nadaljnje vpraševanje.

Mlinar ni silil več v svojega tovariša. Bo že kaka posebna jed, si je mislil, s kakršno se postavlja skoraj vsaka dežela. In po krajevni navadi pripravljajo tisto jed le na določen dan v tednu. Spomin na kak zgodovinski dogodek? Mogoče tudi tedenski sejem! Če misli Knez, da ga iznenadi s kako rusko posebnostjo, se moti. Kdor se je potikal toliko let po širni ruski državi, je zajemal iz mnogih loncev, pomakal v različne ponve in postrgal marsikako kozico. Mlinar si je že predstavljal, kako odgovori Knezu na njegovo nemo zmagoslavje: ne, prijatelj, ne vdajam se, tej jedi pravijo Zaporožci tako, Moskviči tako, Ukrajinci jo pripravljajo s smetano — in Tunguzi jo cvrejo pod žerjavico. Vedi, tovariš, da tudi začetniki nekaj vedo; prezgodaj si se radoval zmage; to ni nobena taka jed, da bi me morali radi nje oštevati poslušavci ali bravci z lažnivcem.

Knez je le molčal. Mlinarju se je dozdeval vedno bolj nedoumen. Toda čemu iskati skrivnosti, kjer jih ni? Knez se pripravlja z vso pobožnostjo na skorajšni užitek, ki mu ga bo nudila naročena jed, in ker je najbrž izrazito družabno bitje, si izbere pač vsak teden kakega spremljevalca do batjuške Golovina. To pot je prišel on, Mlinar, po srečnem naključju do te časti.

Še preden je dokončal Mlinar svoja izvajanja, se je bila soba v resnici že napolnila z gosti. Knez je torej dobro poznal navade in želje feodalskih meščanov.

Na mizo je nosil sam Golovin. Za tako imenitno jed je bila ženska postrežba prevsakdanja.

Mlinar je ogledoval, kar je bil Golovin položil predenj. Meso kaže biti zrezek, mehko je, kakor so mu razodevale vbadajoče vilice, bledorjavo, brez svojstvenega duha, ker so ga premagovale začimbe. Okus? Kakšnemu naj ga primerja? Dasi so mrzlično delovali možgani, podobnega okusa ni utegnil zaslediti v svojem spominu. Slednjič si je priznal, da je jedel že mnogo bolj-ših jedi, da pa to ugotovitev zamolči, ker noče kvariti drugim ne veselja ne slasti.

«No, gospod Mlinar, in vaše mnenje?» se je oglasil Knez in pogledal radovedno izpod čela svojega miznega soseda.

«Še sedaj mi ni jasno, kam naj uvrstim žival. Na vsak način je mlado meso!» se je Mlinar previdno izognil neposrednega odgovora.

«Tako uvrščanje bi zahtevalo le preveč prostora», se je zadovoljno nasmehnil Knez. Nalil si je kupico, privoščil si dobršen požirek in nadaljeval, zavedajoč se docela svojih vodniških dolžnosti do svojega zvedavega varovanca. «Mlado meso, pravite. Kožuhastega slona smo jedli, mamuta, ki je živel pred najmanj desetimi tisočletji. Golovinov brat Vazilij se mudi na severu ob reki Berezovki z neko znanstveno odpravo. Iz tundre so izkopali celo čredo teh predpotopnih slonov, popolnoma zajeto v ogromno ledeno skalo. Vsak teden pošlje Vazilij v zaboju kos takega ledu, ki ga Golovinovi pripravijo kot sladčico. Golovin jo je bil sam krstil s «pečjoniji ljod», pečenim ledom. Morebitne kosti skrbno poberejo in jih vrnejo Vaziliju, da sestavijo znanstveniki iz njih okostnjak. Take južine bodo trajale seveda le še kratek čas, ker so posebnost zimske dobe tukajšnjega letovišča. No, ste se li sedaj uverili, da vam poreče vsakdo lažnik, komurkoli popišete svojo južino?»

«Priznavam!» je odgovoril Mlinar skoraj malodušno.

«Prav tako morate priznati, da najbolj boli človeka neosnovana, neupravičena, krivična obdolžitev. Tudi meni so grenili godrnjači in boljeznavci s takimi stvarmi poklic in veselje do dela. Izteknil sem nato nekaj, kar je nasitilo volka in rešilo ovco. Zadovoljil sem bravece, ob enem me ne morejo več jeziti podobni očitki, ker so — upravičeni. Da bi se bil jaz lotil dlakocepcev in jih skušal izpreobrniti, bi bilo, to vem, brezuspešno delo.»

«Očitki upravičeni?» mu je Mlinar prestriigel besedo. «Potemtakem lažete vedoma in hotoma. Oprostite, gospod Knez, če sem se doteknil vaše časti s tem, da sem si bil morda napačno raztolmačil vašo omembo.»

«Vse je v popolnem redu!» je potolažil Knez Mlinarjevo tenkovestnost. «Jaz, veste «potujem» z narekovaji in se ženim brez narekovajev. Z Nastenjko sva se bila zaročila. Ko odidejo gostje, prisede vsa družina k nama.»

«Ali ne pregleda uredništvo vsake vaše pošiljke, vaše pisave na ovojki, tuje znamke in poštnega pečata?» jo je mahal Mlinar po svoji poti dalje, ne meneč se za ljubezenske zapletke v Golobinovi hiši.

«Seveda pregleduje in mene bi ruska znamka in pečat feodozijske pošte na dopisu iz Amerike takoj razkrinkala. Tako sva prišla polagoma in, ne da bi se bila tega zavedala, do moje poročevalske skrivnosti. Razodenem vam jo in sem prepričan, da vam utegne na potovanju še kdaj koristiti. Toda, kaj, gospod Mlinar, za to božjo kapljico nimate še nobene pohvalne besede? To je naš pridelek! Vino pijeja v izvirniku, kajti tod okoli je rasla prva trta, kakor so ugotovili naravoslovci.»

«Na zdravje vaše neveste in na prospeh Golovinovine!» je nazdravil Mlinar, trčil in izpraznil čašo do dna.

«V Bernu je društvo», je začel Knez, «kojega udje smo raztreseni po vsem svetu. Vpisnina zelo znatna. Moj primer naj vam pojasni opravke tega švicarskega društva. Včeraj sem spisal članek o svojih prigodkih in vtiskih na Galapaškem otočju, kjer sem izsledil na otočiču doslej še nikjer omenjenega in nekako samo za bravece naših «Novic» živečega ruskega Robinzona. Zaprto in na naše uredništvo naslovljeno ovojko, vsebujočo moj članek, sem priložil pismu na prej omenjeno društvo v Bernu, sklicujoč se na številko svojega članstva. Društvo pošlje moje zaprto ovojko svojemu ekvadorskemu zaupniku v posebnem pismu in ta poverjenik prilepi nanjo znamko in jo odda na pošto. Moja pisava na ovojki, ekvadorska znamka s pravilnim poštnim pečatom, v ovojki pa moj članek. Uredništvu vse to popolnoma zadostuje. Nihče niti najmanj ne sluti kake nepravilnosti v vsem tem dopisovanju. Vsako toliko moram seveda zalogo za poštno stroške dopolniti, kadarkoli se je izčrpala. Dela mi društvo, kakor ste se sami prepričali, ne prihrani, prihrani mi pa razne sitnosti. Med take štejem potovanje po ozemlju, kjer vre narava in ljudstvo. Potrese in ognjeniške izbruhe rajši popisujem po svoji domišljiji kakor po svojih resničnih dožitkih in naj uporabljajo uporniki še tako moderne puške, doslej še ni nobena tako daleč nesla, da bi me bila pogodila njena krogla čez tri, štiri države, na drugi polovici oble. S svojo opreznostjo sem odvil uredništvu — in to je poglavitna stvar — ono velikansko odgovornost, ki si jo je bilo nakopalo s tem, da me je poslalo med ognjenike in vstaše. Toda dovolj o tem! Srečne oči! Le bliže! Predstavljam svojega rojaka Mlinarja, tu moja nevjesta Nastenjka!»

GABROVINA

Zadovoljnost je sevala Mlinarju z obraza, ko je spravljal nalivno pero v žep. Natančno je nato preštel pravkar popisane, z zaporednimi številkami že zaznamovane lističe, pregledal jih površno, da popravi še pravočasno kako morebitno pomoto, upognil jih po sredi in jih vteknil v že pripravljeno ovojko.

Tako poročanje si je predstavljal Mlinar v začetku vse drugačno, mnogo lažje. Človek hodi po svetu, gleda in posluša, pazno in vestno. Potem, ko je sam sredi štirih sten, odmotava posnetke, ki so se mu bili čez dan nabrali v njegovem spominu, sproži ploščo, kamor so se vdolbljali prav tako po vrsti razgovori, zabeleži si s svojega nevidnega filmskega traku in s svoje prav tako nevidne plošče po skrbnem preudarku ona mesta, ki bi utegnila zanimati radi svoje nenavadnosti in novosti brave, vsaj večino med njimi, in sestavi, ko se je nabralo dovolj zapisov, iz njih poročilo. Pa se prikaže Gaber, načelnik uredništva «Naše pošte», mož, ki je izteknil v poročevalcu iz sodne dvorane nadarjenost za potopise in ga odpravil po svojih vplivnih zvezah z odločilnimi osebami v vodstvu časniške-

ga podjetja na novo pot štirideset in petega vzporednika. Ta gospod Gaber — Mlinarju je bil še vedno ves prizor popolnoma razločno pred očmi — mu je dal po pojedini, ki jo je bilo priredilo uredniško osebje v slovo svojemu v svet odhajajočemu tovarišu, na mostovžu pred obednico zadnja navodila: poročevalec bodi vesten in resnicoljuben učitelj, izpopolnjuje naj — česar naj se vedno zaveda — znanje naročnikom in bravcem, ki niso imeli ne časa ne sredstev, da bi bili poskrbeli v zadostni meri za svojo izobrazbo! Gaber je bil docela vesten urednik, zato je skušal vplivati v tem smislu tudi na svoje sodelavce. Črez nekaj dni — Mlinar se ni bil še lotil prvega poročila — ga je seznanila usoda s tovarišem, ki je bil prepotoval mnogo sveta in si nabral neprecenljivih izkušenj. Knez — dva lepa dneva sta preživela skup ob Črnem morju in se slednjič pobratila pri razvnemajočem soku krimske trte — se nikakor ni navduševal za Gabrove smernice, dopuščal je poročevalcem tudi domišljijo, kajti resnicoljuben učitelj utegne postati prekmalu dolgočasen. Sicer pa tudi resnica ni vedno verjetna.

Tako je dobil Mlinar dvoje brašno. Katero mu bo bolje služilo, Gabrovo ali Knezovo? Slutil je, da so ga nasveti le zmešali in da bi bil brez dobrohotnih naukov in prijateljskih navodil gotovo pravo pogodil. Če mu je bila sreča vedno mila v dosedanjih poklicih, se lahko zanese in zanaša nanjo tudi v svojem novem poklicu. Gaber mu je bil teoretik, Knez praktik, oba sta stala na skrajnih mestih, zato je sklenil, da pojde sam svojo pot. Dal se je bil sicer po svojem novem pobratimu premotiti, priglasil je iz Feodozije svoj pristop k švicarskemu društvu, poslal v Bern vpisnino, povečano s prvim zneskom za resnične stroške in zaznamoval mesto Stavropol, kamor naj mu pošljejo pristopnico. A že tedaj je bil prepričan, da bo znal premagati izkušnjava in da bo

potoval resnično po krajih, ki jih bo opisoval. Če so v uredništvu toliko stavili nanj, hoče dokazati, da se niso motili. Knezovo umišljeno potovanje po Južni Ameriki se da opravičiti edino le z brezsrčnim naročilom njegovih predstojnikov, naj gre in naj popiše natančno tamošnje razmere, ker br-zojavkam, ki poročajo vsak dan o novih uporih in prekucijah, ne gre mnogo vere.

S takimi nameni, ki bi nikakor ne zadovoljili ne očetovsko-vestnega Gabra ne sovrstniško-lahkomiselnega Kneza, se je poslavljal Mlinar iz Feodozije in se odpravljajl proti vzhodu po natančno začrtani mu poti.

Kmalu, še pred svojim tretjim poročilom, se je prepričal Mlinar, da se resnično življenje poi-grava celo z najtrdnejšimi načeli in da mu raz-mere prikucujejo najklenejše naklepe. Mlinar se je zamislil in si priklical ves prizor v spomin.

Peljal se je s potniškim avtomobilom iz Kras-nodara proti Armavu. Šestdeset potnikov je zlož-no sedelo v tem ogromnem vozilu, kakršnega ni menil srečati v tehle krajih. Bila je mešana druž-ba. Žensk pretežna večina. Vse je ščebetalo. Šu-melo je ko v panju. Različna je bila govorica. Mlinar ni razumel nobene. Pobratim Knez mu je bil podaril, da mu olajša nadaljnje potovanje preko Kavkaza, tri priročne zvezke za tujce, vsa-kega v drugačnem jeziku. Čeprav se je zatapljal Mlinar, kadarkoli mu je dopuščal čas, v skrivno-sti kavkaških jezikov, zastavljajl si vprašanja in si dajal nanje odgovore po preizkušenem načrtu podobnih učbenikov, ni mogel ugotoviti, kateri jezik prevladuje v vozilu. Potniki so govorili le prehitro in najbrž še kako krajevno narečje.

Nenadoma se je vozilo streslo. Preden so u-tegnili možgani dognati vzrok temu streslaju, se je vozilo nagibalo, nagnilo in tudi že prevrni-lo. Šele ko so se zavedeli potniki, da ni hudega, se je začelo vreščanje, ne morda radi bolečin, prej radi bojazni, da ne bo mogel rešiti iz te valeče se

gneče in velikega klobčiča človeških udov nihče ne svojih rok ne nog. A bojazen se ni uresničila. Počasi, previdno in z združenimi močmi so se slednjič vsi izkobacali iz prevrnjenega vozila zdravi, nepoškodovani in veseli. Rad bi se bil udeležil tudi Mlinar — prav tako cel in neranjen ko vsi drugi — splošnega pomenka, toda nobeden izmed vseh treh Knezovih učbenikov ni predvideval v svojih razgovorih take nesreče. Vsi trije so ga torej puščali popolnoma na cedilu. Molčati je moral na vsako vprašanje, sporazumljal se je le s kretnjami in spoznal, da so se bile njegove roke prej naučile vseh kavkaških jezikov in njihovih postranskih narečij ko njegovi možgani.

Avtomobilske nesreče so navadna prikazen sedanje dobe. Dogajajo se v Evropi, dogajajo se v Aziji in prav tako tudi na meji med obema. Ponekod bolj pogostoma ko drugod, to pa radi tega, ker je ponekod več avtomobilov ko drugod. Kot vesten poročevalec je moral spraviti Mlinar tudi ta, čeprav nevažni dogodek v svoje poročilo, saj mu je bil priporočil njegov predstojnik Gaber vestnost in resničnost. Če pa popiše dogodek tako, kakor se je v resnici dogodil, ne bo verjel noben bravec njegovemu poročilu.

Šestdeset ljudi! Avtomobil se prevrne! Nobene rane niti najmanjše praske! Ali hodijo kavkaški kmetje in delavci v februarju bos? Ali ne nosijo celo ženske podkovanih škornjev? Kaj s šipami? Ali so iz prozornega žameta? In koši, zavitki in zavoji, ki jih potniki polagajo v mreže, niso li nobenemu padli na glavo? Čudno, da se ponašajo le poročevalci s tako srečo!

Prav tako in nič drugače bi ocenjali braveci njegovo poročilo, če bi se popolnoma ujemalo z resnico. Da mu že v začetku njegovega poklica ne nadenejo pridevka širokoustneža in lažnivca, je zapustil Mlinar po Gabru priporočeno mu pot resnicoljubnosti, pobral kos razbite šipe, zarezal

z njim dvema sopotnicama zapestne žile, da je pritekla kri, odtegnil nadaljnim trem ženskam zavest in izvinil koščnemu suhaču nogo — vse to seveda v svojem pismenem poročilu. Tako mu je uspelo vzeti resničnemu dogodku videz neverjetnosti.

Boječ se, da se je že predolgo vdajal svojim mislim, je pogledal Mlinar na uro. Še precej časa ga je ločilo od večerje, za ogled mesta mu ga je pa primanjkovalo. Tujega mesta si človek ne sme ogledovati hlastno, naglo, kakor da bi mu bil kdo za petami. Stavropol, mestece tako rekoč na pragu v Azijo, mu utegne nuditi prav radi te svoje lege obilo posebnosti in nepričakovanih mikavnosti. Sicer je bil že prej sklenil posvetiti mestu in okolici ves jutrišnji dan. Radi tega se je moral pravkar tako žuriti, da se čimprej iznebi poglobitne skrbi in spiše dolžnostno poročilo svojemu listu.

Da si prežene čas do večerje, je vzel Mlinar iz ovojke svoje poročilo. To pot ga je pregledoval že v tretje. A ne dolgo. Med branjem se je spomnil dogodka. Dogodek, nič posebnega, a vendar mu je bil prav ta malenkostni dogodek sprožil novo misel, ki ji je že odkázal mesto prav v tem zadnjem, še ne odposlanem poročilu.

Ko je kosil v obednici svojega hotela — nekaj pred poldnem se je bil pripeljal v Stavropol — je bil nehote priča glasnejšemu pogovoru pri sosedni mizi. Pogovor se je vršil v ruskem jeziku. Slišal je, da govorita soseda o umetnem mesu in bombažu. Iskustveno je mjaso in hlopok. To «umetno meso» se je Mlinarju takoj zarilo ko naboj iz puške v možgane in ga neprestano nadlegovalo. Mlinar je začel misliti na druge stvari, spomnil se je najlepših trenutkov v svojem življenju, nič, «umetno meso» se mu je vrinjalo tudi v te spomine. Ponovil si je hudomušno domislico, ki jo je bral dan poprej v nekem listu, tudi v to šalo je poseglo «umetno meso». Ta novi, nena-

vadni, čudni pojem se ni dal odstraniti ne zlepa ne zgrda. Ves okoliš tega neprijetnega tujka v možganih se mu je že razbolel. Potrebna je bila operacija in Mlinar se je rešil nevarnega tujka le na ta način, da ga je prenesel iz možganov v poročilo.

Popisal je namreč, kako so mu v Stavropolu postregli z zrezkom, napravljenim iz bombaža. Zrezek se ni prav nič razločeval od zrezka iz pravega, naravnega mesa ubitega goveda.

Šele ko je nehal Mlinar popisovati kuharsko-umetniški užitek, ki mu ga je nudila nova jed, se je zavedel, da je bil izvršil operacijo na račun svoje poročevalske poštenosti. Pred dobrim tednom kruti napad na mirne sopotnike, sedaj prav tako umišljeno kosilo. Pot je vodila vedno bolj navzdol, in zdelo se mu je, da sliši Gabrov mehki, blagohotni glas: vestni, resnicoljubni poročevalec bodi svojim rojakom tudi učitelj!

«Ali je taka jed nemogoča?» se je začel izpraševati Mlinar, da potolaži svojo vest in prevpije njene očitke. Nemogoča v dobi tehnike, ko presenečajo človeštvo vsak dan novi izumi in nova odkritja? Mogoča je, če ne danes, bo jutri! Da bi radi te svoje popolnoma verjetne neresnice skrajšal ali celo uničil poročilo, tega ne napravi, preveč se je trudil z njim.

Potolažen je spravil Mlinar popisane lističe zopet v ovojko, oslinil rob in jo zaprl, da ga ne premoti izkušnja.

Zopet je pogledal Mlinar na uro. Kazavca sta se mu pomikala zelo počasi. Nič ne de. Ena ali druga izmed njegovih slovnice mu bo že skrajšala čas.

Vstal je od mize, da vzame iz kovčega zvezek. V tem je nekdo potrkal. Na Mlinarjevo vabilo je vstopil v sobo vitek mladenič.

«Fjodor Karandašvili», se je predstavil došlec. «Društvo Inturist je izbralo mene in mi naročilo, naj vam bom kot tujcu vodnik po našem

mestu, naj vam razkažem in pojasnim vse, kar koli bi hoteli videti in vedeti.»

«Zahvaljujem se vam in Inturistu za prizadevnost. To je že drugo mesto, ki mi daje na uporabo posebnega vodnika. Tudi v Krasnodaru sem bil deležen enake uslužnosti. Danes ne namerjam ničesar, truden sem, zato ležem takoj po večerji. Za jutrišnji dan pa sprejem rad vašo ponudbo. Pač, sedaj grem na pošto, da priporočim pismo. Zadostuje mi, da mi zaznamujete smer, v kateri naj iščem poštno poslopje.»

«Nikakor ne, popeljem vas sam tja, sploh sem vam na uporabo.»

Medpotoma je pravil vljudni in zgovorni spremljevalec Mlinarju vse najvažnejše podatke o Stavropolu. Tudi z novejšo zgodovino Kavkazije ga je na kratko seznanjal. Karandašvili ni bil nikak poklicni vodnik. Študiral je še in, čeprav Čerkes, je govoril izborno ruski.

Na pošti je čakalo Mlinarja dvoje pisem. Pismo iz Švice in pismo iz Feodozije. V prvem so mu poslali društveno pristopnico — taka mednarodna društva delujejo zares naglo — v drugem mu poroča pobratim Knez, da pojde iz Bolivije, ki jo tudi še obišče radi najnovejših nemirov, naravnost v pokoj, kajti pet zaporednih revolucij mu je precej zrahljalo in pokvarilo čutnice.

«Če se niste kako drugače odločili, vas popeljem v stolovajo, kjer vas izredno dobro postrežejo. Ker ste iz vinorodnih krajev, kakor sem zvedel, vas bo gotovo zanimala kavkaška kapljica. Mi se zanjo ne navdušujemo, nam zadostuje čaj popolnoma.»

«Spoznam, da hočete na vsak način že danes izvrševati svoje vodniške dolžnosti. Ne upiram se!»

Kmalu nato sta sedela Mlinar in njegov mladi vodnik v evropsko opravljene stolovaji.

«Če dovolite, naročim jaz za vas.»

«Prosim!»

Karandašvili je naročal v tujem jeziku. Mlinar, ki je precej dobro obdelal poglavje pod naslovom: «V krčmi» v vseh treh zvezkih, ni razumel naročila, kakor ni bil razumel pred dnevi govorce svojih sopotnikov v avtomobilu, čeprav je bil prav tako vestno večkrat prebral poglavje: «V vlaku ali avtomobilu». Spoznal je, da se dejansko življenje noče ravnati po praktično sestavljenih učbenikih.

Pred Mlinarja so položili krožnik z mesnato jedjo. Opražena govedina, ki so ji pravili v srednje evropskih gostilnah: bifstek. Mlinar se je domislil mamutovega mesa, s katerim so mu bili postregli pri Knezovi zaročenki. Če se hrani vsa Rusija le z mesom predpotopnih živali, kam neki gredo potem velikanske črede govedi in drobnice? Ali se tudi te pogrezajo v močvirje, da bodo služile čez deset, petnajst tisočletij kot sladčica?

Mlinar je použil košček in dognal, da je jed tečna in okusna. Vsak nadaljnji košček mu jo je še bolj priljubljal. Le prehitro je bilo konec izrednemu užitku.

«Kaj ne, da je okusno! In pri tem poceni, da se boste čudili. Meso je šestkrat dražje.»

«Ali ni bilo meso?» je vprašal Mlinar. Blisko mu je šinila v glavo misel, da je sam zaužil, s čimer je menil postreči v pravkar odposlanem poročilu bravcem «Naše pošte». Umetno meso je torej resnica. Kar tako, brez vsake podlage se gotovo nista menila njegova soseda pri kosilu o tem predmetu. On jima tedaj ni verjel. Njuno opazko je radi pomanjkanja gradiva časnikarsko izrabil in jo razpihnil v resničen dogodek. Usoda mu je pa hotela dobro, uresničila je njegovo laž in ga spravljala tako zopet na Gabrovo pot poštenosti in resnicoljubnosti.

«Ne, to so na poseben način pripravljena semenska zrna bombaževca», je razložil Karandašvili, «niso nikaka posebnost teh krajev, poseb-

nost so le te gostilne. Gostilničar Sergij Ivanovič je živel v Ameriki. Lansko leto se je vrnil domov. S seboj je prinesel navodilo ameriškega farmerja, ki je skušal rešiti krizo na bombaževem trgu s tem, da je pripravljajl iz semenskih zrn umetno meso. To navodilo je tovariš Sergij še izpopolnil. Na svojih dveh njivah seje tako rekoč klavno živino za domačo uprabo in svojo gostilničarsko obrt.»

«Priznavam, tako okusnega mesa že dolgo nisem užil. Čudno se mi zdi le to, da sem naletel na umetno meso prav v pokrajini, ki slovi daleč okoli za bogato z nepreglednimi čredami.»

«Zavest, da nam ne more do živega nobena goveja kuga, je tudi nekaj vredna», je pojasnil Karandašvili.

«Nekaj ste pa vendar le pozabili!» je dodal Mlinar. «Vsaka rastlina se da, kakor vam je znano, s križanjem izboljšati po Mendlovih pravilih. Poverite vso stvar svojemu Mičurinu, slavnemu vrtnarju in rastlinoslovcu v Kozlovu-Mičurinsku. On vam dvigne brez dvoma kakovost bombaževca do take popolnosti, da boste pripravljali iz njegovega semena kuretino brez kosti, zdaj purana, zdaj fazana, zdaj kopuna, kakršna bo pač vrsta poplemenjenega bombaževca. Pomislite: brez kosti!» Mlinar še vedno ni mogel pozabiti, s kako opreznostjo je moral jesti kožuhastega slona in paziti, da ne poneveri nobene kosti svojemu gostitelju.

Med vsem tem znanstvenim razgovorom si je bil Mlinar večkrat privoščil požirek kavkaškega vina. Kakor prej jed, mu je šla tudi kapljica v slast. Doumel je kmalu pravi in globoki pomen Prometejevega poslanstva. Prometej je ukradel olimpskim bogovom ogenj, da osreči z njim človeštvo, za kar ga je Zen, najvišji bog, prikoval na velikansko skalo v kavkaškem gorovju. Nekaj tega nebeškega ognja je tedaj padlo

tudi v napeti sad trsja, ki mu je Kavkazija pradamovina.

Mlinarja se je pollaščala blaženost. Ves svet bi bil objel in v ta svet bi moralo biti všteto tudi tisto le dekle tam pri vratih v kuhinjo, dekle, ki ga že toliko časa gleda s svojimi skrivnostnimi očmi. Za to redko priliko sreče gre hvala njegovemu predstojniku Gabru, ki ga je bil izbral za tako mikavno potovanje po svetu. Iz hvaležnosti do svojega dobrotnika je krstil Mlinar meso iz bombaževega semena z gabrovino. Sebi pa tudi ne sme odrekati zaslug — skromnost in ponižnost v takih stvareh bi se ne dali opravičiti ne pred zgodovino ne pred zemljepisom — zato naj se imenuje odslej štirideset in peti vzporednik Mlinarjev vzporednik.

Da proslavi dostojno oba krsta, je Mlinar izpraznil kupico do dna.

PRVI VEČER V STEPI

Rezek žvižg in karavana, zibajoča se počasi v dolgi, ravni črti preko nepregledne planjave, se je ustavila. Kirgizi, same koščene, utrjene postave z visokimi škornji in dokolenskim pisanim jopičem, so poskakali s kamel, pomagali potnikom z visokega sedeža, razbremenili tudi tovarne živali in se takoj lotili razvezovati velike svežnje.

Mlinar, ki je opazoval z zanimanjem spretnost in prožnost teh izredno gibčnih sinov sinje stepe, se ni bil še dodobra zavedel, kaj, kako in kdaj, ko je že zraslo pred njim precej manjših in večjih šotorov, kakor da bi jih bil kdo kar za sleme potegnil iz zemlje. Nato prizadevno tekanje, prinašanje in pred Mlinarja se je postavil Kirgiz, priklonil se in mu odkazal brez besed majhen šotor v bivanje in prenočevanje s kretnjo, katero bi mu zavidala vsaka hišna najbolj potratnega hotela v svetovnem zdravilišču.

Mlinar je stopil v določeno mu jurto. Skozi vhod — zastor pri vhodu je bil navzgor zavihan — je prihajala popoldanska svetloba v notranjost in seznanjala novega stanovalca s šotorsko opravo. Ob kolu v sredi je stala skrbno zložena njegova prtljaga, večji kovčeg za perilo, manjši za pisalne potrebščine in potno lekarno,

ob steni, vhodu nasproti, je bila pogrnjena po izravnanih in pometenih tleh debela preproga iz ovčje in kamelje volne za ležišče, poleg ležišča se je pa zabliščal iz somraka položeni les rjave škatle, koje pravi namen je izdajala križna antena. Listek, pritrjen k anteni, je zagotavljal priklopljeni bateriji trajnost enega celega meseca ob triurni uporabi aparata na dan.

O taki lagodnosti in o taki postrežbi sredi neizmerne stepe bi si ne bil upal Mlinar niti sanjati. Ko se je pogajal pred dvema dnevoma z načelnikom karavane, da se ji pridruži — karavana je v tej pokrajini edino potovalno sredstvo in kolikor je zvedel Mlinar, se bo skoraj ves čas držala njegovega vzporednika — se je začudil vprašanju, potuje li gospodin v prvem ali drugem razredu. Kakor pri vlakih. V čem naj se razločujejo kamele, vozovi stepnega vlaka? Morda so kamele drugega razreda suhljate živali in spominjajo njihova rebra na lesene klopi, medtem ko so one prvega zalite in debele in se vdaja njihova podkožna mast ko mehka blazina pod težo premožnega potnika? Mlinar se je odločil seveda za prvi razred, to pa radi lista, ki ga je zastopal in ki ga je moral povsod častno in dostojno zastopati. Tudi za hrano sta se bila domenila z načelnikom. Ker si pa Mlinar nikako ni hotel pokvariti želodca s kameljim mlekom za zajtrk, kakim trdim sirom za kosilo in kumisom*) za večerjo — drugega mu bržkone že tako ne utegne nuditi karavanska kuhinja — si je bil natrcal ves prazni prostor v svojih dveh kovčegih s prepečenci najrazličnejše oblike in najboljše kakovosti. Cel pud*) suhorov je bil kupil. S tako zalogo se ni strašil nobenih naporov.

Polagoma je začel spoznavati Mlinar ugodnosti prvega razreda. Njegova kamela je bila

*) Iz kobiljega mleka pripravljena opojna pijača

*) Pud - ruska utež - 16,380 kg.

pohlevna žival izredno usmiljenega srca, saj se je večkrat medpotoma ozrla nanj, kakor da bi ga bila hotela vprašati, se li dobro počuti na njenem hrbtu. Krotka žival je neprecenljive vrednosti, o tem se je bil sam prepričal dopoldne, ko je videl tam daleč pred sabo pobesnelo kamelo, ki je bila vrgla svojega jezdeca raz sebe in se upirala dolgo časa vsem poskusom, pomiriti jo in jo spraviti zopet v vrsto. Mogoče je bila ta kamela namenjena po nezapisanih določbah ravnateljstva prekostepnih železnic onim, ki plačajo le polovično potnino. K ugodnostim prvega razreda je moral šteti Mlinar tudi posebno jurto, mehko posteljnino in radio. Tudi o hrani se ni pritoževal; zjutraj čaj, opoldne sendvič z mesom in astrahanskim kavijarom, večerja ga je pa še čakala in večerja je bila menda najpoglavitnejši obed vsega dneva.

S praga svoje jurte je skušal Mlinar izmeriti neskončnost sloveče Kirgiške stepe. Njegovo oko je plulo po sinji planjavi in ni ga bilo grmička, kaj še drevesca, da bi se bilo oko pod njim le za hip odpočilo za nadaljnjo pot do daljnega obzorja. Od vseh strani je že velo izpod suhih, sivo-rumenih, dozdevno zaprašenih bilk novo življenje, ki pokrije kmalu stepna tla s svežo-zeleno odejo polno cvetlic. Šele ko se je vrnilo oko s svojega pohoda po brezmejni stepi zopet k šotorišču, je izteknilo med šotori rogovilo, padajočo in dvigajočo se v enakomernih presledkih. Karavana se je bila torej ustavila pri vodnjaku, kakršnih je dobiti več v stepi.

Z vtiski, ki si jih je bil nabral Mlinar že takoj prvi dan svojega bivanja v skrivnostni stepi, je bil zadovoljen. Spoznal je, da leže tu zakladi, nedvignjeni še in nepobrani, s katerimi napolni spreten časnikar precej časniških stolpičev. Kaj je vlak, kaj avtomobil, kaj letalo v primeri s karavano, ki si je ohranila še izza najstarejše dobe vso poezijo? Hvaležen je bil inženirju, ki mu je

svetoval, naj ne zamudi prilike in naj zajaše ob prvi priliki kamelo, na kateri sede lahko sestavlja in celo piše po ljubi volji poročila za svoj list.

Mlinar je izvlekel iz žepa beležnico, da pogleda, kako se je pisal njegov svetovalec. V beležnico je namreč vpisoval kratko vsebino vsakega svojega poročila, da se lahko takoj prepriča, o čem je že poročal svojemu listu, in s tem zabrani, da bi se ponavljal.

Beležnica se je Mlinarju kar sama odprla na pravem mestu. Sedmo poročilo. Brž po Stavropolu. Njegov vodnik Karandašvili ga je bil seznanil prav pri pečenih gabrovini s Tadejem Kuprinom, inženirjem, zaposlenim pri nastajajočem prekopu iz Kaspiškega v Črno morje. Kuprin se je odpravljal iz Stavropola proti vzhodu do Berezijakskaje kose (zemskega jezika), do sedeža in vodstva tega važnega podjetja. Na ta polet je povabil Mlinarja, ki se je odzval vabilu z odkritim veseljem, saj ga je bil pogled na zemljevid prepričal, da poletita prav nad njegovim vzporednikom.

Da laže dočaka večerje, je bral Mlinar kar naprej iz svoje beležnice. Vedno novi dogodki so mu kar sproti brisali iz spomina prejšnje dogodke in brez beležnice in vpisov bi bil po večini že pozabil, kar se mu je bilo pripetilo še pred nedavnim časom.

Osmo poročilo: popis in pomen nove zveze med obema morjema (Taganrob - Don - Zahodni Manic - Kalus - Kalmikška stepa - Berezijakška kosa) po podatkih inženirja Kuprina.

Deveto poročilo: vožnja preko Kaspiškega morja. Nemirni valovi, nato vihar, Boj z valovi. Ladja pleše po njih ko orehova lupina. Mlinar je takoj obrnil stran, kajti sramoval se je, da je bil iztresel vse vihar iz rokava, a kaj je hotel, vožnja po morju je bila neznansko dolgočasna, naj je še tako iztikal po ladji, po vodi, po zraku, nikjer ni mogel izslediti najmanjše mikavnosti. Če bi bil popisal vožnjo po resnici, bi mu je ne bil

nihče verjel, kajti od jezera, meječega z Evropo in Azijo, največjega na svetu in radi tega povišanega med morja, sme z vso pravico pričakovati vsak bravec nekaj omembe vrednih zastranic. Mlinarjev vihar je pričal o njegovem dobrem srcu. Nobene žrtve ni zahteval. Da si pa naloži Mlinar kot pravičen človek pokoro za svojo neresnico, za izmišljeni vihar, se je kaznoval z morsko boleznijo, ki ga je s ponavljajočimi izbruhi precej mučila in se poslovila od njega šele, ko je stopil na azijska tla.

Deseto poročilo. Če je Mlinar med branjem prejšnjega poročila pordeval, ker se je bil izneveril smernicam svojega predstojnika, glavnega urednika Gabra, je med prebiranjem vsebine desetega prebledoval. Jeza ga je lomila, jezen je bil sam nase. Tako kot on se menda ni bil doslej še noben zemljan osmešil. To se je zgodilo tako le. Kupil si je bil Lapinov rusko-uzbeški besednjak s priklopljeno kratko slovnico uzbeškega jezika. Podčrtal si je v besednjaku vse besede, ki jih utegne rabiti v novih krajih, izpisal si jih in se jih naučil na pamet. Molčati na vprašanja kakor pri avtomobilski nezgodi blizu Krasnodara ni hotel več, zanašati se edino le na sporazumevanje z rokami, kretnjami, pogledi se mu je zdelo nečastno za popotnika okoli sveta in poročevalca tako uglednega lista, kakršna je «Naša pošta». Ko je znal že kakih pet sto uzbeških besed in se je bil precej udomačil v slovnici, je bilo treba spisati in poslati listu novo poročilo, deseto. Nič čudnega, če mu je tedaj nastala kar sama ob sebi poljudna razprava o uzbeškem jeziku. Naj vedo tudi bravec «Naše pošte», kako težaven je časnikarski poklic in kako korenito se mora pripraviti vesten poročevalec, preden stopi na tuje ozemlje, med tuje narode. Do tu je bilo vse v redu. Šele dva dni pozneje, ko je bilo njegovo poročilo že na potu proti zahodu, je zvedel po naključju, da ga njegov vzporednik nikdar ne popelje med Uzbe-

ke, ki žive mnogo bolj na jugu, in da je bil ves njegov trud zaman, ker Kirgizi ne razumejo uzbeškega jezika. Da bi vsaj nikdo izmed bravcev ne ugotovil, kako se je bil Mlinar nesmrtno osmešil! Najstrožji učitelj prizanese učencu slovniško napako, toda napačne slovnice ne more izpregledati še tako dobrodušen vzgojitelj. Pregovor: več jezikov znaš, več ljudi veljaš, ga to pot ni mogel potolažiti.

Tem zelo neprijetnim spominom je Mlinarja iztrgal Kirgiz, mož, ki mu je bil pred pol ure odkazal jurto. Vse je kazalo, da imajo potniki prvega razreda vsak svojega služabnika. Na podstavku iz lepenke mu je prinesel večerjo.

Mlinar je sedel na tla, prekrižal po jutrovske običaju noge, položil podstavek na kolena in začel jesti. Najbrž mesnata jed. Bila je dobra in okusna. Odkar se je bil seznanil s praslonskim in bombaževim mesom, si ni več belil glave, da dožene pravi izvor posameznim jedem. Bodi karkoli, meso ali ponarejek, da mu je jed le teknila in prijala.

Veličastno je zahajalo solnce. Širna planjava se je kopala v rdečici zadnjih solnčnih žarkov. Sence šotorov so se vedno bolj zajedale v stepo. Mlinarju se je zazdelo, da je skoviknila v bližini sova, da je zatulil tam daleč, daleč v stepi volk. Noč je bila že poslala svoja glasnika, da naznani vsak po svoje njen prihod.

Mlinar se je umeknil v jurto, odvihal zastor, pritrdil oba spodnja vogla k tlom, zleknil se po mehki preprogi, nateknil si na ušesa slušalo, poslušal nekaj časa ribiške pesmi, a se kmalu naveščal, kajti dremavec se ga je loteval. Večurno enakomerno zibanje na kamelinem hrbtu ga je bilo utrudilo. Zaspal je trdno.

ČORT ZNAJET

Skoraj neslišno so stopale kamele po mehkih tleh. Včasih so zaškripali na tovornih živalih usnjeni pasovi, vežočiči tesno zloženo šotorsko ogrodje. Pred karavano je jahal načelnik nizkega, žilavega konjiča, katerega sorodniki so se gotovo še pasli in podili po vzhodni planoti, tem vzoritem torišču divjih konj.

Mlinar se je polagoma vživljal v nomadsko življenje. Ker si s pravkar naučenim uzbeškim jezikom ni mogel nič pomagati, je bil prepuščen samemu sebi. O načelniku je sicer vedel, da zna ruski, a se ga ni upal nadlegovati za pojasnila, ker se mu je zdel nedostopen oblastnik, ki se ne more in ne mara ukvarjati z malostmi.

Po smotrnem opazovanju je ugotovil Mlinar v prvih treh dneh število potnikov. Poskušal jih je tudi razpredeliti po poklicih. Največ preglavic mu je delala edina potnica. Jahala je kamelo tam daleč spredaj v neposredni bližini načelnika samega, kakor da bi mu bila priporočena v prav posebno varstvo. Nošila je kratek tatarski jopič in široke hlače kakor vse kirgiške ženske, toda Mlinar je bil prepričan, da ni domačinka. Vražja ženska! Ni se zbala naporov, ni se odrekla potovanju niti, ko je bila ugotovila, da bo potovala

sama v moški družbi. Kaj je gnalo rahlo žensko bitje preko stepe? Na to vprašanje ni vedel Mlinar pravega odgovora. Ugibal je že dva dni o tem, a do zadovoljivega zaključka ni prišel. Ljubica karavanskega načelnika, ki jo je jemal povsod s seboj iz velike ljubezni ali še večje ljubosumnosti? Ne, načelnikova zunanost je izključevala ljubico. Mlinarju je ostala edino še domneva, da so potnico ugrabili. Da, načelnikova zunanost je celo vsiljevala misel o ugrabitvi. Ko je bil Mlinar premislil ves položaj v vseh njegovih nadrobnostih in potankostih, se je zarotil, da reši ugrabljeno golobico iz krempljev stepnega jastreba. Prej se mora seveda dodobra razgledati in si zagotoviti zaveznika za morebiten nastop. Sklepaj znanja, ga je silil notranji glas, večina sopotnikov zna gotovo ruski! Nasvet je bil dober, a težko izvedljiv. Dolgotrajno potovanje zbližuje sopotnike, toda tega pravila ni hotela poznati stepa. Mlinar se je kmalu uveril, da žive vsi njegovi sopotniki bolj sami zase, da so precej odljudni in da zabranjujejo že s samimi pogledi vsako bližanje.

Naključje je nanese, da je radio, postavljen vsak večer v Mlinarjevi jurti, nenadoma utihnil. Mlinar je dal s kretnjami razumeti služabniku, prinašajočemu večerjo, da v aparatu nekaj ne more biti v redu. Preden je še utegnil pojesti «sfinško bedro», kakor je imenoval skrivnostno jed po bajeslovnem bitju, se je že vrnil Kirgiz v spremstvu suhega dolgina, ki je stiskal pod pazduho leseno skrinjico.

Boris Nikolajevič — tako se je predstavil došlec Mlinarju — je kmalu izteknil hišo, pobrskal nekoliko po skrinjici, izbral si primerno orodje in se takoj lotil popravila. Radi večkratnega prenašanja so bili namreč popustili nekateri vijaki. Nič hudega. Nekaj minut in radio bo zopet deloval. Tako se je začel med obema razgovor, najprej o brezpomembnostih, ka-

kor je že navada pri osebah, ki sta se pravkar predstavili. Ko je pa prehajal Mlinar tako le pri-
lično in dozdevno nehote na karavano in skušal
napeljati besedo na potniško družbo, se je Niko-
lajevič poslovil. Dovršil je bil svoje delo. Nič ne
de, se je tolažil Mlinar, prvi neuspeh ne sme člo-
veka oplašiti in pobiti. Kar ni uspelo danes, se
posreči jutri. Znanca pa je le dobil, uglasil si je
bil tako rekoč stezo do sopotnikov in do skriv-
nosti, ki obdaja njegovo črnooko in belopoltno so-
potnico.

Mlinar se ni varal v svojih zaključkih. Brž
drugo jutro, ko je bila zapustila karavana že svo-
je četrto postajališče in lezla ko črv po širni ste-
pi vzhajajočemu solncu naproti, je opazil Mlinar
na kameli pred sabo Nikolajeviča. Ni se motil.
Nikolajeviča je bilo težko zgrešiti. Skoraj za celo
glavo je prekašal najdaljšega izmed kirgiških
kamelarjev. Vsak potnik je imel eno in isto ka-
melo na vsem potovanju, to je bil Mlinar že do-
gnal po popolnoma črnem uhlju svoje živali. Vrst-
ni red v karavani so pa določile živali same.
Same so se postavljale v dolgo, ravno vrsto. Ali
je vodilo naključje Nikolajevičevo kamelo, da se
je bila vrinila pred Mlinarjevo, ali je pa poma-
gal Nikolajevič sam naključju in živali, kakor
je uspevalo nevidnim rokam, da je ostajala skriv-
nostna sopotnica vedno v načelnikovi bližini?
Zdelo se je, da se Nikolajevič ni zavedal Mlinar-
jeve soseščine. Čepel je mirno na svoji kameli in
se, ko se je bil Mlinar nalašč odkašljaj, ozrl, po-
migal z desnico svojemu sinočnjemu znancu v po-
zdrav in se obrnil na svojem sedežu, tako, da sta
si gledala iz oči v oči.

Skoraj neslišno so stopale kamele po mehkih
tleh. Tu pa tam so zaškrtnili jermeni, zaškripali
zaboji. Proti koncu karavane sta se pa pogovar-
jala znanca, Mlinar in Nikolajevič, tiho in mirno,
kakor da bi se bila bala motiti s preglasno besedo

yeličastno jutranjo tišino, v katero je bila pogreznjena brezmejna stepa.

«Kako vam ugaja tako potovanje, gospodin žurnalist?» se je oglasil Nikolajevič. «Sčasoma postaja pusto in dolgočasno, kaj ne? Če bi si bil jaz ne vzel dela s seboj, bi že začel obupovati. Čort znajet!»

«Meni pa rasejo nove misli celo iz stepnih tal. Prav nič bi se ne pritoževal, če bi doumel stvari, ki si jih nikakor ne znam razložiti. Snovi imam že za dve precej dolgi poročili, toda obe poročili ostaneta nezapisani, dokler ne razrešim nekaterih ugank.»

«Uganke videvate, kjer jih najbrž ni», je pripomnil Nikolajevič. «Znanca imam v Odesi, Dimitrija Orlova, žurnalist je ko vi. Edini on izteknene nerazrešljivosti tam, kjer jih nihče drugi ne slutí. Po mojem mnenju je temu krivo pomanjkanje praktičnega smisla.»

«V tem se ne morem strinjati z vami!» se je razvnel Mlinar, prepričan o neomajenosti svoje trditve, a je takoj zopet znižal svoj glas. «Vendar ne morete odreči, kako naj se izrazim, nenavadnosti dejstvu, da dobivamo za kosilo in večerjo dobro in okusno meso, da bi pa nosile kamele zmrzlo meso za toliko lačnih želodcev in za tako dolgo dobo, oziroma, da bi peljali kamelarji živino, čeprav drobnjad, s seboj in jo sproti klali, še nisem videl niti slišal.»

«Uprava karavane si pomaga pač z nadomestilom, ki ga medpotoma sama izdeluje», se je Nikolajevič nekam prešerno nasmehnil. «Vsako nadomestilo je tem popolnejše, čim bolj je podobno po sestavi stvari, ki jo nadomešča. Meso je beljakovina. Kvas, drožje sestajajo v bistvu iz beljakovine. Drožje, ki niso drugega ko živ organizem seveda mikroskopično majhnih živali, se večajo v dotiki z dušikom, ki ga dobe iz zraku. Nekaj ur pred obedom krmi kuhar drožnate bakterije z dušikom, drožje rasejo vidno, kepa se

veča in veča in ko doseže primerno velikost, zadostno za obed, ustavi kuhar svoj tovarniški obrat. Drožjem doda nato ščepec mineralnih snovi, eno idejo, nič manj in nič več, vitamina C zoper skorbut, zoper gnilobo dlesen, ki bi se sicer utegnila pojaviti radi preenolične hrane, in popraši vse skupaj z anorgansko snovjo, ki predstavlja okus po mesu. Riž, polit s tako snovjo, ustvarja Japoncem domnevo, da jedo meso, kar je seveda le nedolžna in cenena samoprevara, kajti polivka ne more izpremeniti ogljikovih vodikov v beljakovino. Da se vrnem k predmetu. Nekaj drožij shranj kukar vedno kot nekako nedotakljivo glavnico za naslednji obed. Našo kuhinjo s posodo, zalogo živil in aparatičem, ki zalaga drožje z dušikom, prenaša ena sama kamela. Še največ prostora zavzema v vsem navedenem bremenu nekaj škatel kavijara, ker je umetno proizvajanje iker prepovedano radi astrahanskih ribičev.»

«In vse to pripovedujete, kakor bi govorili o predlanskem vremenu! Kam smo vendar prišli? Vrtoglav postajam, grbe se oprijemljem, da ne telebnem s hrbta. Pomislite, meso iz zraka! In to se dogaja v deželi, kjer je vse prej ko pomanjkanje živine! Ribičem prizanašate, živinorejcev, ki jih je nerazmerno več ko ribičev, pa nočete ščititi.»

«Prezgodaj ste pretrgali moja pojasnila!» je ugovarjal Nikolajevič. «Dodati sem namreč hotel še to, da je taka hrana dovoljena le pri karavanah in ladjah. Čort znajet! Vzroki so pač očitni.»

«Razumem! A še vedno se ne morem pomiriti, tako me je iznenadilo meso, ki je tako rekoč po večini zračni izdelek. Kaj ne, da ste vi tisti čarovnik, ki napravlja in pripravlja naše obede? Saj ste pravkar omenili svojo zaposlenost med potovanjem.»

«Ne, ne, mehanik sem, dodeljen kot laborant fizikalno-kemičnemu laboratoriju na odeškem

vseučilišču. Profesorji nam izroče načrt, po njihovih risbah napravimo, kar zahtevajo od nas, oni si pa s temi novimi aparati olajšujejo znanstveno raziskovanje. Pred dnevi sem dobil nenadoma poziv, naj se takoj odpravim nadomestovat obolelega tovariša. Kje naj bi bil moj cilj, ne vem. Čort znajet! Nekje v stepi mora biti, kjer si je bil izbral moj bodoči predstojnik kak samotni kotiček, da lahko živi nemoten svoji vedi in najbrž tudi svojim izumom. Načelnik karavane, ki pozna vso Kirgiško stepo, ve, kje me bo moral izkrcati. Če je človek v taki službi, se začenja ukvarjati sam na svojo roko brez tujih načrtov in risb s takimi stvarmi. Jaz izdelujem sedaj motorček, ki naj... toda ničesar ne izdam, ker še ne vem, če uspem. Ta motorček izdelujem vso noč pri acetilenki, kajti čort znajet, mi bo li ostajalo na novem mestu kaj časa za moja zasebna opravila.»

«Potemtakem počivate zelo malo», je pripomnil Mlinar. Prav nič ni skrival svojega občudovanja do novega znanca, ki žrtvuje nočni počitek priljubljeni vedi in skuša po svojih močeh koristiti splošnosti.

«Nasprotno», se je takoj odrezal Nikolajevič, «jaz prespim na kameli navadno ves dnevni pohod skozi stepo. Prvi dan sem se vsako toliko vzbujal iz bojazni, da padem z zibeli, pozneje sem se pa že privadil enakomernemu gibanju. Črez kake pol ure, kakor se poznam, me ne bo več med bedečimi, zato mi boste morali oprostiti, če zaspim v vaši družbi.»

«Ne imejte nikakih ozirov name! Še nekaj bi vas rad vprašal. Večina najinih sopotnikov je po mojem prepričanju trgovskega stanu. Ker ne občujejo med sabo in ker se izogibljejo drug drugega, sklepam, da kupčujejo vsi z istim blagom in jim narekuje medsebojno tekmovanje previdnost, ki prehaja že v nezaupnost. Do tu ne boste mogli izpodbijati mojega zanesljivega opazovanja. Ve-

del bi le rad, s čim kupčujejo, česa iščejo po stepi, ki jim ob tem času po mojem mnenju ne nudi ničesar drugega ko kvečjemu kako pomladansko zdravilno rastlino.»

Mlinar je umolknil. Zvedavo in radovedno je zrl Nikolajeviču v obraz in bil prepričan, da mu dá odgovor, bodi že tak ali tak, gradiva najmanj za polovico običajnega poročila.

«Če ste prišli do svojih zaključkov edino le po opazovanju, moje priznanje! Trgovci so v resnici in da potuje že dve leti tako veliko število s prvo karavano, odpravljajočo se po končani zimski v notranjost Kirgiške stepe, gre zasluga profesorju Iljinu z vseruskega zavoda za volnarstvo v Moskvi. Če vas zanima, vam stvar rad pojasnim. Dr. Iljin je zvaril posebno tekočino, ki zrahlja ovcam, vbrizgana pod kožo, čez deset dni zimsko volno, ki je priznana najboljša, v taki meri, da ni treba ne škarij ne spretnih strižcev ne večtedenskega dela. Nekaj otrok oskubi za zabavo v najkrajšem času celo čredo. Kirgizi vedo približno, kdaj pride prva karavana do njihovih avlov. Pravočasno vbrizgnejo Iljinove kapljice živalim pod kožo in ko pridejo trgovci, jih že čaka volna, stisnjena v velike svežnje. Nekateri med trgovci si celo izgovore pravico, da se sami pozabavajo s skubenjem. V nečem ste se pa, gospod žurnalista, blagovolili pomotiti. Trgovci res tekmujejo med sabo, hudujejo se molče drug nad drugim, vsakdo med njimi bi najrajši poslal vse svoje tovariše sam ne vem kam, a na vsak način daleč stran odtod, a vse to ne radi volne, pač pa radi ovčice.»

«Ovčice? Ne razumem!»

«Ovčice, da! Z nami potuje namreč dekle, žensko bitje. Lepa je in mlada in stepi še vedno ni videti ne konca ne mej. Če bi jaz ne hranil v svojem srcu motorčka, bi, čort znajet! šel naravnost med trgovce, tekmoval bi z njimi, gledal bi

jih pisano in bi si jih želel na tisti kraj, na katerem bi me bili radi oni sami videli.»

«Vi sanjate, še preden ste zaspali. Ženska v naši družbi? Ženska! Neverjetno!» se je hlinil Mlinar nevednega in se sklonil globoko doli na kamelo, da se ne izda z morebitno rdečico.

«Kaj bi se šalil! Vzgojiteljica je in potuje sedaj v svojo novo službo. K poslaniku ne vem več kam, povedala mi je vse, ko sva kupovala listek, a sem že pozabil, oziroma si nisem bil zapomnil, kajti človeka, ki dela s pilicami, kladivci, kleščicami, svedrci in žagicami, zmešajo kaj kmalu take ognjevite oči. Z vlakom ne potuje, ker so ji pred leti priščenili med vrati prst, pri avtomobilski nezgodi si je nekoč opraskala lica, zato se ji je zdelo še najbolj varno, če potuje s karavano.»

«Šele sedaj ste me res prepričali!» Mlinar je dvignil pogumno in brez strahu glavo. Vedel je, da mu kri ne udari več v lica, kakor hitro je minil nevarni trenutek. «V začetku sem mislil, da je napravljena tudi naša sopotnica iz kvasu in zraku ko naše kosilo, saj se mi je zdela novica o navzočnosti dekleta mnogo manj verjetna ko ona o mesu.»

«Oprostite, gospod žurnalist. Narava zahteva svoje pravice! Čort znajet!» Nikolajevič je zamahnil z desnico, obrnil se bliskoma na kameli in preden mu je še utegnil voščiti Mlinar: spokojni den, lahek dan, je njegov znanec že trdno spal na svojem mehkem, živem sedežu.

Nikdar bi si Mlinar ne bil mislil, da bo v prilično kratkem razgovoru s svojim novim znanecem toliko zvedel. Sicer je Nikolajevič nekoliko omalovaževal njega in njegov poklic, češ, da žurnalisti niso praktični, da si ne znajo pomagati, radi česar se zadevajo venomer ob uganke. Kdo na širnem svetu bi bil pogodil, da uživajo udeleženci kirgiške karavane zračne mesnate pastete, napravljene po natančnih navodilih znamenitega kemika, ki mu je pa morala državna oblast skr-

čiti in omejiti področje, če je hotela ohraniti kmeta in živinorejca.

Čuden vzporednik štirideset in peti, se je poglabljal Mlinar, prepuščen samemu sebi, v svoje misli. Kakor da bi ga bilo poslalo uredništvo kakega kuharskega mesečnika po svetu, da iztekne novih jedi, da postreže list svojim naročnicam ob prvi prazniški priliki s ceneno novostjo. Najprej zrezek od predpotopnega slona v Feodoziji. Zrezek mu ni ugajal, precej je grenkoval, najbrž zato, ker je bil zagrenil profesor za zemljepis s svojo natančnostjo gimnazijskemu paglavcu vse zemeljske tvorbe in živali, živeče in tičeče v teh tvorbah. V Stavropolu je sledilo meso iz bombaža. Dobro je bilo, da bi si boljšega skoraj ne utegnil želeti. Meso iz rastlin. Zakaj ne? Posredno že nastaja iz rastlin meso. Živali se pasejo, razvijajo se in razvoj se javlja v mesu. Človek je samo preskočil posrednika, žival, in napravil kar naravnost iz rastlin meso. A človeški duh ne miruje. Ni se zadovoljil s tem, da je izločil žival, ne, izločil je z drzno roko še rastlino. Meso iz zraku! Ne, tega ne sme napisati v svojem poročilu. Bravci bi rekli, da se je Mlinarju zmešalo, urednik Gaber bi tožil, da si ni bil mislil o poročevalcu kaj takega, načelnik in upravitelj Stare bi pa krivil kar naravnost Gabra, da mu je bil priporočil tako neresno osebo za tako pomembno potovanje. Prav je imel njegov feodozijski pobratim Knez, poročevalec «Novic», ko mu je prerokoval, da bo moral izpuščati najlepše dogodke, če si bo hotel ohraniti sloves vestnega in poštenega poročevalca.

Mlinarju se je vrnila v misli idilična slika. Sedel je pred jurto. Golobica je priletela odnekod in se spustila z razprostrtimi perutmi v njegovi bližini na tla. Stopicala je brezskrbno sem ter tja, kimala z glavico in pobirala s kljunčkom zrna. Jastreb je krožil nad sosednjo jurto. Nenađoma se je bliskoma dvignil in izgnil v višave. Kaj je

bilo premotilo krilatega roparja neizmerne stepe? Od vseh strani so se namreč zbirali golobje, korakali samozavestno s povzdignjeno glavo okoli golobice in se ji gruleč priklanjali. Kakor hitro se je pa golob le preveč približal golobu, sta se kavsnila in skušala drug drugega odriniti od golobice.

Ne, tudi o mladi sopotnici ne bo poročal svojemu listu. Tako je sklenil Mlinar, ko mu je izginila slika izpred oči. To bi si pomežikovali bravci! To bi se smehljali, nekateri očitno, drugi skrivaj! To bi si že s samimi pogledi namigovali! Pogumna, drzna mladenka bi bila tudi nje omrežila. Brž bi se lotili poročila še enkrat, a to pot bi ga brali mnogo pazljiveje in med vrstami.

Skoraj neslišno so stopale kamele po stepnih tleh. Duh porajajoče se pomladi se je dvigal iz prebujene in oživele zemlje in prijetno zamamljal potnike. Dvakrat, trikrat se je uprl Mlinar z vso silo svoje volje dremavcu, ki se ga je že loteval. Četrtrič se ni mogel več upirati. Naslonil se je naprej in zaspal.

ŠČIP NAD STEPO

Po večerji se je umeknil Mlinar v jurto. Imel je najboljše namene. Radijsko skrinjico uporabi kot mizico, mali kovčeg mu bo služil za stol. Tudi v stepi mora pisati poročila. Kdaj pridejo do kakega poštnega urada, ni mogel vedeti. Do tedaj mora biti poročilo že pripravljeno. Še najbolje bi bilo, če bi imel spisanih več poročil. Naj jih dobi uredništvo tudi več hkrati v eni pošiljki, urednik Gaber jih bo že razvrstil v listu, kakor pač nanesejo okoliščine. Poglavitno je, da ostaja poročevalec zvest dani obljubi: dve poročili na teden.

Mlinarju je bilo žal, da ni smel pisati o dobrotah stepske kuhinje ne o potujoči vzgojiteljici. Vkljub temu ni bil glede snovi v zadregi. Stepa in potovanje po njej s pristno orientalsko karavano sta mu dajali dovolj gradiva, da mu ni bilo treba iskati pomoči v zgodovini ter popisovati pohodov mongolskih krdel pod Atilo, Čingiskanom in Timurlenkem skozi isto stepo, po kateri potuje sedaj on sam. Pravočasno se je bil namreč spomnil, da odločujoče osebe pri časniškem podjetju ne videvajo rade zgodovinskih podatkov, ki si jih lahko vsak sam priskrbi iz te ali one znanstvene knjige.

Ko je odpiral Mlinar svoj kovčeg, da vzame iz njega potrebni papir za novo poročilo, so se mu usuli po tleh prepečenci. Zadostna in tečna hrana mu jih je bila popolnoma izbrisala iz spomina. In koliko blaga! Za cel pud! Sprožil je žepno svetiljko, da pobere suhore in jih spravi zopet v kovčeg.

Da, da, popolnoma brez potrebe vlačí s seboj te prepečence. Sicer nima prav za prav nobenih sitnosti z njimi. Kirgiz oprta vsako jutro kameli njegova kovčega, kamela ju nosí ves božji dan in zvečer ju Kirgiz zopet postavi v Mlinarjevo jurto.

Kak razloček! Pred desetimi, dvanajstimi leti se je Mlinar tudi potikal po azijski Rusiji, držal se je tedaj železniške proge, vozil se zdaj s kmečkim vozom, zdaj z vlakom, vedno je odsluževal vozarino z delom, nikdar pa ni nosil s seboj prepečencev za morebitne slabe čase. Eno samo desetletje je minilo in iz brezskrbnega, celo lahkomišelnega mladeniča je postal resen, previden mož, ki si ne upa brez vreče suhorov v stepo.

Mlinar je stopil do vhoda, da spusti zaštor na tla. Običajno so se vhodi zagrinjali kmalu po solnčnem zahodu. Ježa je utrudila potnike, zato so si vsi zaželeli čimprejšnjega počitka, da vstanejo drugo jutro čili in izpočiti.

Sedaj pa na delo! V tem je opazil Mlinar ne daleč od že zagrnjenega vhoda v svitu svoje svetiljke, kako je brzela po tleh črna živalca in skušala doseči čimprej rešilno temo. Mlinar je takoj spoznal v uhajaču kuhinjskega ščurka. Ko sreča človek v tujini nenadoma bitje, ki ga je videval večkrat v domovini, se razveseli, čeprav mu je bilo zoprno. Nenadna prikazen starega znanca iz daljne domovine vpliva nanj z vso silo in premaga vsaj za trenutek nekdanjo zoprnost in nevoljo.

Odkod črnuh? Vsebina Mlinarjevih kovčegov je bila le prevečkrat premetana, da bi se bila mogla uspešno skrivati žival med blagom. Zastonjski gost karavane? Ko pa ni imela karavana nobene kuhinje v navadnem pomenu, besede, niti ni bilo nobenih jednih ostankov. Kjer deluje kuhinja brez ognja in ognjišča, kjer so jedi sintetične, je mogoče tudi ščurek umetno narejen. Nič tako čudnega! Človek mora biti na tem vražjem vzporedniku na vse pripravljen! Mlinar je posvetil za ubežnikom, a ta se je bil še pravočasno izmuznil iz jurte in preprečil takó vsako preiskavo o svoji pristnosti in neponarejenosti.

Mlinar se je kaj kmalu prepričal, da mu članek kljub najboljši volji ne pojde iz peresa. Bil je preveč raztresen, misli so mu uhajale drugam in se niso dale voditi po pravi poti. Ni se hotel siliti, ker je vedel, da se prisiljeno delo navadno ne more ponašati z dobrim uspehom. Prav tako razmišljen je bil pozneje pri radijskem vzporedu. Poslušal je predavanje, ni doumeval govornika, poslušal narodno pesem, ni mu segala v srce. Legel je na preprogo, odgnal vsako misel, kakor hitro se mu je hotela utihotapiti v možgane, štel do tisoč, dodal pet sto in še tri sto, a zaspati le ni mogel. Kako naj tudi privabi zaspanec, ko je ves dan prespal na kameli, posnemajoč Nikola-jevičev vzgled.

Mlinar se je dvignil z ležišča. Jurta, ki se mu je bila minule večere tako priljubila, mu je postajala pretesna. Pred vhod sede, je sklenil, gledal bo tja po skrivnostni stepi in čakal, da ga premaga spanje.

Skozi dvignjeni zastor je planila mesečina v jurto. Pravkar je vzšel ščip in posrebril vso širno ravnino. Mlinar se je kar zameknil. Lepa je stepa ob vzhajajočem solncu, ko ga z lesketajočimi solzami pozdravijo posušene travice in zelene bilke, a mnogo, mnogo lepša se mu je zdela stepa, ko zagospoduje nad njo ščip. Skozi klobučinaste

stene, skozi klobučinasto streho je vplivala mesečina in izvabila Mlinarja v svoje neposredno območje.

Mlinar ni bil sanjač, toda ta prizor ga je prevzel. Šele tedaj je prav za prav doumel skrivnostno moč, s katero vsiljuje mesec mladini liro v roke, da mu zabrenka nekaj akordov na čast in slavo.

Prelepa noč se je obetala Mlinarju, noč, polna neizbrisljivih vtiskov, noč, vredna peresa dobrega lirika in čopiča spretnega slikarja. Ni, da bi zamudil tako priliko! Ogledati si hoče karavanski avl, šotorišče sredi stepe, ponoči. Natlačil si je vse žepe s prepečenci, sam se prav za prav ni zavedal, čemu. Podzavestno je mogoče slutil, da mora vendar že načeti svojo veliko zalogo, sicer bo moral sam prenašati breme po svetu, ko mu ne bodo več na uporabo ne potrpežljive kamele ne uslužni Kirgizi.

Manjše, potniške jurte so bile postavljene v velikem loku. Na nasprotni strani so stale v ravni vrsti kakor tetiva pri loku večje, prenočišča kirgiškim kamelarjem in shrambe za važnejšo prtljago. Med obema vrstama jurt se je razprostiral obsežen prostor, trg sredi vasi. Ob posameznih šotorih so ležale utrujene kamele.

Mlinar je stopal po prstih, da bi ne motil nočnega miru. Brž za svojo jurto je naletel na kamelo. Po črnem uhlju, ki se je odražal od nadvratne svetlejšje volne — svetla noč je razkrivala tudi take nadrobnosti — je spoznal v njej svojo rjavko. Za vso njeno vdanost, za vso njeno krotkost je ni bil doslej niti enkrat prijazno pogladil. To pot se je pa sklonil k njej, potrkľjal jo je po vratu, popraskal med ušesi in ji ponudil prepečenca. Kamela je povohala dar, vrgla ušesa po sebi in že je izginil prepečenec za visečo gorenjo gobenico. Z zamolklim mrmranjem je izrazila, da ji je šel prepečenec v slast.

Nenadoma je kamela zastrigla z ušesi, dvignila glavo in pogledala po trgu. Mlinar je opazil njen nemir, tolmačil ga pravilno in se skril za kamelo tako, da je sam neopazen lahko opazoval med grbama, kar se dogaja sredi karavanskega avla.

Iz sence med dvema jurtama je stopila v mesečino moška postava. Obleka jo je izdajala za trgovca sopotnika. Celo brezhibni, pravkar sicer ne polikani, gotovo pa pod kakim težkim predmetom napravljeni hlačni gubi je dobro razložil Mlinar kljub precejšnji daljavi. Moški je pogledal na desno na levo in zopet izginil v senco.

Rjavka si je izprosila nato s pogledi in grgrajočimi glasovi še dva prepečenca. Žival, ki ni poznala dotle drugega ko suhljad in osat, je nalezla nepričakovano na sladčico. Tako ji je prijal ta nenavadni posladek, da se ni več zmenila za moškega, ki je šel z dolgimi koraki preko trga. Mesečina je odsevala od njegovih pravkar skrbno povoščenih škornjev.

Že druga prikazen. Mlinar nikakor ni pričakoval takega prometa sredi stepe v ponočni uri. Je li izvabila luna tudi njegove sopotnike iz temnih jurt? Postajajo li celo prozaični trgovci dovezetni za take naravne lepote, ki ne donšajo nobenih denarnih dobičkov?

Skozi nočno in stepno tišino je udarjalo Mlinarju na uho rezko hreščanje, kakor da bi jeklena pila uglajala kovino. Mlinar se je takoj spomnil svojega znanca Nikolajeviča in njegovega motorčka. Njega obišče, menda mu ne bo štel obiska ob tem neprilичnem času v zlo.

Mlinar se je pomikal od jurte do jurte, da izsledi Nikolajevičevo. Mimo ležečih kamel je stopal in iznenadil vsako s prepečencem. Vsaka ga je pogledala, kakor da si hoče dobro zapomniti svojega dobrotnika, in gledala za njim, dokler ni bil izginil za sosednjo jurto.

Slednjič je Mlinar vendar le prišel do cilja. Dvakrat je moral krepko zakašljati, preden se je pri vhodu dvignilo zagrinjalo.

«Oprostite! Če vas to pot nadlegujem s svojim obiskom, pripisujte sebi morebitno nevšečnost. Vaš vzgled me je davi zapeljal, da sem tudi jaz zaspal kmalu za vami. Spal sem na kameli skoraj do večera. Ni čuda, da mi ni do spanja!»

«Dobro došli, gospod žurnalist! Mene nikakor ne motite pri mojem delu. Pa se dajva malce razgovarjati. Stola vam ne ponudim, ker ga nimam.»

Skromna je bila v naglici prirejena delavnica. Na kolu sredi jurte je bila varnostno pritrjena acetilenka, ki je s svojim bleščečim plamenom dobro razsvetljevala mizo, obloženo z raznim orodjem, in njeno bližnjo soseščino. Nikolajevič se je takoj zopet lotil motorčka, sestavljal posamezne koščke, ker je hotel — tako se je vsaj dozdevalo Mlinarju — z mirnim in brezhrupnim delom omogočiti prijateljski pomenek.

«Lepa noč. Take noči skoroda ne pomnim. Tudi najinim sopotnikom krati taka noč spanec. Na prostem jo uživajo v milem pomladanskem ozračju.»

«Kajpada! Čort znajet!» je odvrnil Nikolajevič. «Da se navdušujejo za lepe, svetle, bele noči, bi jaz nikakor ne hotel trditi! Ali vam nisem pravil davi o vzgojiteljici? Njej velja njihovo navdušenje. Vsak bi ji rad razkril svoja srčna čuvstva, seveda brez prič, a so si vedno drug drugemu na poti.»

Mlinar je že hotel izdati, kar je bil malo prej opazil, kako se je ponašal namreč sredi divje stepe eden izmed njegovih sopotnikov z umetno polikanimi hlačnicami, drugi s povoščenimi škornji, a se je bil še pravočasno zavedel, da ni bil sam prav nič boljši od drugih. Čemu neki se je bil pa on obril takoj po večerji? Vendar ne zato, da spravi v pravi sklad kosmati obraz s podobo obritega Mlinarja v svojem potnem listu!

«Zato pa tudi spe vsi podnevi na svojih kamelah», je dodal Nikolajevič.

Mlinarju je postajal razgovor v tej smeri neprijeten. Bal se je, da pride Nikolajevič tudi njemu do dna, kakor je prišel zaljubljenim trgovcem. Skušal je torej spraviti pomenek na drugo pot.

«V jurti me je malo prej iznenadila živalca, ki sem jo smatral kot pozdrav iz domovine», je začel Mlinar, zadovoljen, da mu je namen tako hitro uspel. «Utegnete li pogoditi to živalco?»

«Če bi bil prepričan, čort znajet! da žive tudi v vaši domovini take živalce, bi takoj rekel: ščurek.»

«Kakor da bi znali brati v očeh», se je začudil Mlinar in pogledal z nekakim strahom delavca pred sabo, ki je mirno pritrjal z majcenim vijakom jekleni ploščici. «Pravo ste pogodili! Sedaj mi pa povejte, prav lepo vas prosim, kako ste se domislili edino pravega odgovora!»

«Nič lažjega ko to! Katero bitje naj vas iznenadi v večernih urah, če ne ščurek? Vedite, da je stal mogoče že lansko leto na tem mestu kirgiški avl. Kjer so avli, so tudi ščurki, ki ostanejo, tudi ko so poiskali Kirgizi svoji živini boljših pašnikov. Prava domovina kuhinjskih ščurkov je Srednja Azija tod okoli Kirgiške stepe. Odtod so se razkropili po svetu. Po mojem mnenju bi moral torej imeti šele Kirgiz, ki bi prenočeval v vaših zahodnih krajih, ščurke za pozdrav iz domovine.»

«Ne morem se upirati vašemu logičnemu zaključku», je Mlinar malodušno odvrnil. «Vedel sem sicer, da s ščurkom nekaj ne more biti v redu. Mislil sem si, da je bil kakor meso tudi ščurek umetno napravljen. Sedaj vem, da je bil ščurek naraven, neponarejen, nisem se pa še utegnil odločiti, je li pozdrav ponarejen, umeten, sintetičen ali domovina. Pristen pozdrav iz nepristne domovine, ali nepristen pozdrav iz pristne do-

movine. Pošteno hodim po svojem vzporedniku, še prevestno se držim določene mi črte, toda, kakor bi hodil po napeti vrvi, se mi zdaj pa zdaj zavrti v glavi. Grem. Nikdar si nisem mislil, da me spravi navadni kuhinjski ščurek v tako zagato in mi naloži tako težko razrešljivo uganko. Bodite pozdravljeni!»

Vračaje se v svojo jurto, je razdelil Mlinar kamelam, mimo katerih ga je vodila pot, vse prepečence, ki so mu bili še ostali.

UPORNE KAMELE.

Mlinar se je vzbudil. Začudil se je. Pomenca! si je oči, da prežene dvom. Neverno, je zmajal z glavo. Kamela je ležala, on pa je sedel na njej. Nobenega človeka v bližini.

Kaj se je bilo zgodilo? Karavane nikjer. On izgubljen v stepi. Nesrečna navada: spati na kameli! Njegova kamela — pravili so mu, da so nekatere živali zelo muhaste, če se jih loti — se je bila ločila od ostalih in ubrala sama svojo pot drugam. Bila je najbrž zadnja v vrsti. Njenega samovoljnega odhoda ni opazil nihče. Kdo ve, kdaj šele opazijo, da manjka potnik? Potnik prvega razreda. In če opazijo, ga li bodo iskali? Stepa je neizmerna in pohojene bilke so se lahko že dvignile. Kako naj najdejo pravi sled?

Ura mu ni tekla že več dni. Pozabil jo je bil naviti. Pa kaj bi mu ura v stepi! Vprašaj solnce! Ni mu znalo odgovoriti, je li dopoldan ali popoldan, ker se Mlinar v smereh še ni razpoznal. Koliko časa ga je že nosila kamela? Utrudila se je, legla. Večer se torej bliža. Toda ne, solnce greje še vedno. Kaj pa tam daleč na desni? Zelenje, polje. Zelenje, ki ga ni videl že toliko časa v taki nasičeni barvi in gostoti. Rešen je. Kjer je zelenje, kjer je polje, ni daleč človek, ki obdeluje ta

košček zemlje. Rešen! A nenadoma se mu je zamaglilo oko, ves življenjski sij je izginil iz njega. Bolščalo mu je iz glave in strmelo v zelenje, ki se mu je bilo mahoma odkrilo. Po Mlinarjevih možganih je ril dvom. Fata morgana, privid. U-soda mu je pričarala z dozdevno dobrotljivo ro-ko pred oči zelenje, da ga trešči po tem prividu neusmiljeno v obup.

Fant, pomiri se! Obupovati ne smeš, za to boš imel še dovolj časa. Uredi svoje misli, premišljuj mirno in hladnokrvno, kaj se je bilo zgodilo, preden si zaspal, kaj sinoči! Iz tega lahko sklepaš, izvajaš zaključke. Na kak način se že rešiš iz tega neprijetnega, a nikakor še ne obupnega položaja. Kolikokrat si si bil v življenju že opomogel, ko ti je še hujša predla.

Mlinar se je tolažil. Ves ta čas ni bil odvrnil oči od zelenja, od polja na desni. Resnica ali privid? Zazdelo se mu je, kakor da je zavela od ti-ste strani, kjer je bilo zelenje, kjer je bilo polje, lahka sapica, prinašajoča prijeten duh po preo-rani zemlji, po rastlinah, po logu. Privid vara oči, kruto jih vara, toda da bi varal nos? Ne!

Vesel je stopil s kamele in se skoraj prevrgel čez kovčega, postavljena tik ob kamelinem tru-plu. Kovčega sta takoj razbremenila kamelo vsa-ke krivde, ker ju je morala postaviti človeška ro-ka k že počivajoči živali. Večkrat dela človek zvesti, nedolžni živali hudo krivico in jo dolži de-janja, ki ga ni napravila, ki ga ni mogla napra-viti. Dobra, zvesta žival njegova rjavka, z njo bi se nič več ne bal zapuščenosti v stepi, ker je ve-del, da ga njen nezmotljivi nagon reši iz stepe, tudi če bi tam na desni ne zelenela nikaka reši-tev.

Čigava je bila tista roka, ki je položila oba njegova kovčega h kameli? Mlinar se je spomnil svojih sopotnikov, spomnil se je tistega s hlačni-mi gubami in tistega s povoščenimi škornji. Naj-brž sta ga bila opazila tisti večer, ko ju je on sam

opazoval. So ljudje, ki se kažejo vedno in povsod vzvišene in nesprejemljive za mehkejša srčna čuvstva. Ker sta bila torej po neprevidnosti razkrila skritemu opazovalcu svojo ljubezen do mesečne noči, sta se hotela iznebiti nadležne priče svoje zaljubljenosti.

Toda nič! Neumnost. Njegova dozdevna nasprotnika sta gotovo prav tako nedolžna pri vsej tej skrivnostni zadevi ko njegova kamela.

Ali si bo res kaj pomagal, če dožene pravega krivca, se je vpraševal Mlinar. Ali ne trati dragocenega časa? Čas beži, pride večer, pride noč, on bo še vedno na mestu, kjer se je vzbudil. Pogum! Tam na desni se ni bilo v tem času prav nič izpremenilo. Videl je še vedno zelenje, polje, tudi posamezno drevo je že razločil, če je oči nekoliko zaklopil.

Preden se je odpravil Mlinar na pot, je razmišljal, kako bi zavaroval svoja kovčega na kamelinem hrbtu in pustil ob enem še zase lagoden sedež. Doslej mu je prenašala kovčege tovorna kamela, kovčega sta potovala tako rekoč v vozu za prtjago. Ko se je Mlinar tako prizadevno sukali okoli živali, je opazil, da je bila privezana z dolgo vrvjo h kolčku, potisnjenemu na rahlo v zemljo. Tako so Kirgizi vsak večer privezovali živali. Vrv in kolček sta naznanjala živalim počitek in nista imela namena, omejevati jim njihovo prostost. Vrv je bila precej dolga in kolček je le nekoliko štrlel iz zemlje. Zato je rjavka, videča vrv in kolček, legla na tla in se ni zgenila z mesta, naj jo je solnce še tako vabilo na nadaljnjo pot, naj je gledala tudi, kako ji vsa karavana polagoma izginja izpred oči.

Potemtakem so imeli Kirgizi svoje prste vmes. Kirgizi so se izkazali uslužne, poštene, miroljubne može. Ne samo, da je bil Mlinar sam to opazil, odkar je z njimi občeval, tudi Nikolajevič mu jih je bil že prvi večer pohvalil in Nikolajevič jih je dobro poznal, ker se je z njimi razgovarjal

v kirgiščini, ki jo je, kakor je sam dostavil v svoji ponižnosti, le za silo lomil. Nasilnosti, zahrbtnosti, sebičnosti Kirgizov človek nikakor ni smel dolžiti. Če niso torej zakrivili ne Kirgizi ne sopotnika ne kamela Mlinarjeve stiske, potem je bil pač on sam kriv svoje nezgode. Na tem štiri-deset in petem vzporedniku so mogoče najneverjetnejše stvari.

Mlinar je izdrl, ne da bi bil dolgo premišljal, kolček iz zemlje, odvezal kamelo in se pripravljaj, da zveže z na ta način pridobljeno vrvjo oba ročaja skupaj in zadene kovčega kameli na hrbet, da bosta visela vsak na svojo stran. Ko je dvignil večjega, je opazil pod njim na tleh nekaj belega. Papir, ovojka, pismo. Ista neznana roka, ki je bila postavila kovčega na tla, je položila seveda tudi pismo na tako mesto, da ga Mlinar nikakor ni mogel prezreti.

Pismo razkrije na mah vso skrivnost Mlinarjeve nenadne osamljenosti sredi stepe. Z drhtečo roko je jemal Mlinar pisanje iz ovojke. Najprej je pogledal, kdo neki mu piše. Olga. Nič več ko samo Olga. Olga ji je torej ime.

Hlastno je požiral Mlinar z očmi vrsto za vrsto. Ni se ustavil, dokler ni prišel do podpisa.

Takšna je bila torej vsa zadeva. Kaznovali so ga, ker se je bil pregrešil zoper postave, ki veljajo v karavani in nad katerimi čuje neprizivno njen načelnik. Vzgojiteljica Olga mu naznanja obsodbo in sicer na prošnjo načelnika samega, ki ne zna pisati cirilice. Kamelarji so opazili zadnja dva dneva nekak nemir pri kamelah. Živali se niso zavedale svojih dolžnosti, zbirale so se večkrat, celo med pohodom, okoli Mlinarja in njegove kamele. Da prepreči načelnik nadaljnji nered in zatre čimprej grozeči upor med kamelami, je odstranil, zadevajoč se svojih tozadevnih pravic, krivca, ki je odvrčal z doslej še neznanimi sredstvi — praznovorni kamelarji so trdili, da je s šajtanom v zvezi — delavne in vdane živali od

njihovega dela. Ker je pretrgal Mlinar pred časom svoje potovanje — salamenska Olga, to je pa lepo povedala! — mu daruje načelnik kamelo, da mu na ta način povrne en del že vplačane ježarine in splošne preskrbe, ki je odslej ne bo več deležen. Spečega krivca puste nalašč blizu majhne naselbine. Do ljudi ga spravi brez vsake nevarnosti njegova kamela. S pozdravom in željo, naj bi kaznjenec srečno in brez zlih nasledkov prebil svojo kazen, je zaključila Olga svoje pismo.

Mlinar je sedel na kovčeg in se zamislil. Pismo ga je bilo precej umirilo. Mudilo se mu tudi ni nikamor, odkar so mu bili zagotovili, da prijezdi na svoji kameli varno do človeških bivališč. Kaznovali so ga. Kazen se mu ni zdela kruta. Z obsodbo ga je seznanila ženska, vzgojiteljica Olga. Obsodbi, ki jo izrečejo tako srčkana ustca, je vzeto že naprej vsako želo. Darovali so mu kamelo. Kamela naj mu pomaga prenašati prtljago in razne neprilike. Slednjič se je kazen nekako ujemala z njegovo krivdo. Razvadil je bil kamele s prepečenci. Žepe je imel vedno natrcane z njimi. Kjerkoli in kadarkoli je srečal kako kamelo, vedno ji je vtaknil v gobec suhor in sicer skrivaj, ker se ni hotel osmešiti s svojo veliko zalogo potnega živeža in mu je bilo mnogo do tega, da se čimprej iznebi nepotrebne bremena. Kamele so si dobro zapomnile svojega dobrotnika. Vedno se jim je zahotelo zopetnega posladka.

Svoje prirodoslovno znanje o kamelah je bil Mlinar od tiste mesečne noči dalje vsestransko povečal. Novost je bila zanj, da hlepe kamele tako strastno po prepečencih. To ugotovitev razodene Strnadu, profesorju za prirodopis, ko se vrne v domovino, z nasvetom, naj doda pri opisovanju kamele dosedaj običajni krmi še prepečenec, da izpolni tozadevno vrzel v učnih knjigah

in napravi z njimi izredno veselje tej skromni živali.

Mlinar je začutil lakoto. Odkar je potoval po stepi, se je ustavljala karavana redno ob isti uri, da so lahko razdelili kamelarji potnikom kosilo, napravljeno malo prej v karavanski tovarni iz kvasu in zraku. Želodec se je bil tako navadil tega reda, da je nadomestoval Mlinarju z vso natančnostjo njegovo uro. Mlinar je brž vedel, da je prišel čas kosila. Načelnik mu ni bil preskrbel obeda, ker najbrž ob tisti uri, ko so ga izpostavili, še ni bil pripravljen. Mlinar je odvil zamašek svoji kovinski steklenici in se pokrepčal s tremi dobršnimi požirki še mornega čaja. Vstal je s kovčega, da...

Nenadoma je pridrvela odnekod zver. Volk. Jezik mu je visel iz gobca. Kdo ve, kdaj in kako daleč je bil že zavohal svoj plen, napel je vse moči, da mu ne uide tako zaželeno kosilo, ustavil se sunkoma in se zarežal, da mu je bilo videti ostro, belo zobovje, v kolikor ga ni pokrival krvavo-rdeči jezik.

Mlinar je kar odrevenel. Samokres je hranil v večjem kovčegu med perilom. Kovčeg je bil zaklenjen. Ključek od kovčega v listnici. Listnica v notranjem žepu telovnika. S pestmi in brcami se zveri ne ubrani. Umekniti se je hotel, da poveča razdaljo, a takoj je zarenčal volk, ki je pazil na vsako kretnjo svoje žrtve in ji zabranjeval z renčanjem in režanjem vsak najmanjši gibljaj. Prežeča zver pred živim kipom.

Minevale so sekunde. Mlinar ni trenil z očesom. Niti pogledati si ni upal drugam, ker so privlačevali beli zobje in krvavo-rdeči jezik z nepremagljivo silo njegove pogleda nase. Stal je mirno, nepremično, kakor bi bil prikovan k tlom. Žile ni čutil biti, kri se mu je bila nekam porazgubila. V glavi praznota.

Minevale so minute. Mlinarju je zopet zaplaka-
h. k. 1901. 112. Misi so se mu polagoma vračale

v možgane. Presojati je začel svoj položaj. Pod mramornato površino se je bilo pojavilo življenje.

Volk ga še vedno ni napadel niti nameraval napasti. Njegova neodločnost je nekoliko okrepila Mlinarju mišice. Da prežene krč, ki ga je že prijemal, je obrnil vkljub nevarnosti glavo nekoliko vstran.

Kamela — šele sedaj se je spomnil svoje zveste spremljevalke — je stala mirno poleg svojega novega gospodarja. Za zver se ni prav nič zmenila. Glavo je držala naprej ponosno ko vedno. Volka je prezirala. Kamela, ki čuti vedno svoje sovražnike in se spusti takoj v tek, da se reši pravočasno z begom, je gledala to pot mirno, brezбриžno po širni stepi. Rjavka je bila na vsak način izjema med kamelami. Prirodopis pozna torej tudi izjeme kakor slovnica.

Volk se je bil med tem nekoliko ukrotil. Dir ga je bil utrudil in zdelal. Sapa se mu je umirila. Skoraj mežal je in pregledal svoji žrtvi marsikak gibljaj.

Mlinar je ugotovil v volku že drugo izjemo. Krvoločna zver pridirja lačna do človeka, a mu ne skrivi niti mezinca. Zver, ki se hrani tako rekoč — s travo.

Mlinar se je osokolil, tlesknil je z jezikom in vabil z iztegnjeno roko svojega nasprotnika k sebi. In krvoločni volk je zamahnil z repom in se izdal, da je pes volčjega plemena. Srečaj takega psa na mestnih ulicah, porečeš, to je pes, srečaj ga na samotni stepi s samokresom v zaklenjenem kovčegu, prisežeš, to je volk. Kakor hitro jo je popihala iz prirodoslovja ena izjema, jo je udrla za njo tudi druga. Kamela je bila takoj spoznala v dozdevnem volku krotkega psa in to — kamela, ki jo imajo stepni narodi za neumno. Mlinar se je ob tej ugotovitvi skrčil, zmanjšal, preveč ga je bila užalila neupravičena krivica, ki so jo delali pametni živali.

Navzočnost psa je potrjevala Olgino naznani, da dospe Mlinar kmalu v naselbino. Naselbina bo najbrž kak kirgiški avl. Toliko in toliko jurt, gostoljuben sprejem in naprej si bo Mlinar že pomagal na kak način, tudi če se ne bo mogel sporazumeti z ljudmi v njihovem jeziku. Mogoče bo znal med njimi kdo ruski.

Z iste strani, s katere je maloprej privedjal pes, se je približevalo Mlinarju nekaj jezdecov na majhnih, gibčnih konjičkih. Dospevši do Mlinarja, so razjahali konje in ga pozdravili s svojim običajnim: «Salemalek!» Čudno so ga gledali, ošinjali so s pogledi tudi kamelo in prtljago in zmajevali z glavo. Rekli niso nič, kakor da bi bili vedeli, da ne razume tujec njihovega jezika. Pogledi so jim splavali nato tja po širni stepi, kakor da si poiščejo tam, česar niso dobili v bližini. Njihovim jastrebjim, z roko zasenčenim očem bi bil težko ušel stepni zajec, skakajoč po nizki travi, a vendar so si morali kmalu nato priznati, da je bil ves njihov trud zaman. To je izvajal Mlinar iz njihovih živahnih kretenj in kratkih, čeprav njemu nerazumljivih stávkov.

Kirgizi so se bili takoj vživeli v tujčev položaj. Dovršili so delo, ki ga je bil pričel Mlinar, zvezali kovčega skupaj, vrgli ju kameli na hrbet, dvignili njega samega na žival, zajahali svoje konjiče in nenavaden sprevod se je začel pomikati po stepi, ravnajoč se po slovesno počasnem koraku Mlinarjeve kamele.

Kakor kak tatarski kan se je šopiril Mlinar na svoji kameli. Njegovo spremstvo mu je odvzelo vse skrbi. Zato se je pa zbudil v njem poročevalec, ki lahko mirno in nemoteno presoja dogodke vsega dneva.

Vsako toliko mu priskrbi njegov štirideset in peti vzporednik kako novo presenečenje. To pot si je dovolil z njim kruto šalo. Povolčenega psa, ki mu ga je bil poslal na pot, mu Mlinar ni mogel odpustiti. Koliko in kakšnih muk je moral revež

pretrpeti, preden je spoznal svojo zmoto! Tako trpljenje se ne da popisati. In ga tudi ne bo popisal, a ne morda radi tega, ker bi mu bravci ne hoteli verjeti prigode z volkom. Še kako bi mu jo verjeli! Verjeli zato, da bi se mu lahko muzali. Ljudje ne znajo zadušiti v sebi veselja, ko vidijo svojega bližnjika osramočenega. Pri vsej dogodbi bi videvali bravci njegovega stvarnega poročila le ponarejenega volka, ne bi pa uvaževali, da so bile Mlinarjeve muke pristne in ne sintetične.

UČENJAKOV NADOMESTNIK.

Otročad od najmanjšega paglavčka, ki je bil pravkar shodil, do deset-, dvanajstletnih razposajencev, vsa je čakala pred vasjo. Nenavadnega užitka si ni dala vzeti. Brez nevolje je bila zapustila svoje priljubljene igre s koščicami. Starejši dečki so poskakovali radovoljno s konj, raz katere so jih morali očetje vsak večer poditi radi pozne ure, čeprav so ugotavljali z zadovoljstvom vsakdanji napredek svojih sinov v nevarnem jahanju. Še celo odraslih ljudi se je bila polastila radovednost. Moški so se zbrali v večje in manjše skupine. Žene in dekleta so se držale bolj bližine barak, da so lahko večkrat pogledale na ognjišče, na katerem se je kuhala in pekla večerja.

Že davno so bili opazili, da se bliža tam daleč od obzorja sem četica na konjih. Njihovo bistro oko je razločilo sredi četice kaj kmalu kamele. Radi kamele torej taka počasnost. Zvedav človek ne more dočakati trenutka, da napase svojo radovednost. Malčki so postajali prvi med vsemi nestrpni, klicali so mater, naj bi jim ona dala, pospešila, sami niso vedeli, kaj naj jim da, kaj naj jim pospeši. Dečki so si skakali drug drugemu na ramo. Možje so merili daljavo z izurje-

nimi očmi, ženske so se pa jezile, ker bi bile rade istočasno v baraki pri pripravljanju večerje in pred barako, da bi ničesar ne zamudile.

Kamela, ki so bile vanjo uprte oči vse kirgiške vasi, se je zavedala svojega pomena v širni stepi. Vedno enako je stopala, vedno slovesno počasi, naj jo je vodila skoraj neopazna steza po dolgočasni enoličnosti neobljudene stepe ali naj se je bližala nenavadnemu sprejemu. Ponosno je nosila glavo pokonci in zrla venomer le v daljavo.

Slednjič so vaščani le dočakali kamelo. Za spremstvo na konjih se niso zmenili, saj so bili jezdeci njihovi sovaščani. Ti so se bili odpravili še pred svitom od doma, da poiščejo tujca, ki je šel prejšnji dan nabirat posebnih zelišč in zablodil najbrž pregloboko v brezstezno ravan. Očitno je bilo, da je imel ogledni obhod uspeh, le odkod neki se je bila vzela kamela, ni šlo gledalcem v v glavo, ko je vendar zapustil tujec peš in brez spremljevalca svoje začasno bivališče v vasi.

Vse je utihnilo, ko je korakala kamela skozi dvojno vrsto gledalcev. Kakor da bi ne bil še nobeden izmed množice videl take živali! Tišino in molk je kmalu pretrgal glas začudenja. Na kameli ni sedel njihov gost, učeni gospod, ki je nabiral s strastno vnemo stepnih bilk in ki so ga vsi brez izjeme vzljubili radi njegove prijaznosti. Sporazumljali so se z njim z običajnimi, mednarodnimi kretnjami, v resnejših stvareh jim je bil za tolmača domačin Halfa. Na odhod poslani vaščani se torej niso vrnili z gostom. Kaj je z njim? To nemo vprašanje se je bralo vsem iz oči in se je izražalo v začudenju.

Mlinar je ves osupel gledal s svoje kamele sprejem, ki ga nikakor ni pričakoval v takem odročnem stepnem gnezdu. Vedel je, da privabi v samotnih vaseh vsaka nenavadnost ljudi iz hiš, da bi se pa vaščani zbrali že ob robu vasi in spremljali tujca po vsej poti skozi vas, se mu je

zdelo le preveč časti za ponižnega in skromnega poročevalca.

Toda ta počastitev ga ni zbegala. Radovednost pridnega poročevalca je zadržala vse druge čute. Z nezmanjšanim zanimanjem je opazoval z visokega sedeža svojo okolico. Jurte ni videl nobene. Barake so jih nadomeščale. Znamenje, da so bili vaščani opustili nomadsko življenje, ker so obdelovali zemljo. Uspešno obdelovanje jim je pa omogočilo skoraj gotovo namakanje po kaki umetno napravljeni strugi. Mlinar se je spomnil besed inženirja Kuprina med poletom h Kaspiškemu morju, kako so v Severni Kavkaziji že izpremenili del tamkajšnje stepe v rodovitno žitno polje, «Gigant» imenovano. Enaka usoda preti tudi Kirgiški stepi, pašniki postanejo polja, število živine se skrči, glede dela jo nadomeste stroji, glede mesa pa pripravki iz bombaža in v slabi bombaževi letini iz zraku.

Pred barakami je opazil Mlinar žene in dekleta. Kakor moderne Turkinje tudi one niso nosile več zakritega obraza. Jutrove dežele so se prav za prav uveljavljale edino le še po ogrljajah, sestavljenih iz samih srebrnikov. Škornji in dragocen nakit sta prijala bolj stepnemu okusu, zahodnjak in Evropec se ni mogel nikakor sprijazniti s škornji in nakitom. In vendar se je družilo vse v celotno soglasje, ker je govorilo o buvalo o moškem delu, nakit pa o ženski duši.

Da bi ga vse le tako čudno ne gledale! Zmajujejo z glavo. Je li prišel glas o njegovem hudo delstvu že do kirgiške vasi na podoben način, kakor se širijo novice po afriških pustinjah s posebnimi bobni? Se li boje skrbne gospodinje za svoje živali, da jih tujec ne naščuje k odporu, ko je pa mleko, bodi že kamelje, kobilje, ovčje ali kozje, tako nepogrešno v kirgiški družini.

Mlinar si nikakor ni znal razložiti imenitnega, a vkljub temu brezhrupnega sprejema, ne čudnih pogledov. Na tem vražjem štirideset in pe-

tem vzporedniku se dogajajo stvari, ki ga spravljajo zaporedoma v zadrege in stiske, naj li poroča o njih svojemu listu ali ne. Vedno se mu porajajo upravičeni pomisleki proti priobčitvi, vedno se mora zatekati k izmišljenim poročilom, ker bi mu stvarnih in resničnih poročil bravec gotovo ne verjeli.

Pred barako, stoječo skoraj na drugem koncu vasi, se je ustavil sprevod. Spremljevalci so spravili Mlinarja brž v notranjost, da ga rešijo otročadi, ki se je radovedno zgrinjala za njim.

«Salem!» je zaslišal Mlinar moški glas. Baraka je bila obljudena, stanovalec se torej ni bil udeležil sprejema, najbrž je čakal gosta kar doma.

«Salem!» je odgovoril Mlinar in opazil v temačni veži postavnega moža, križajočega na svojih prsih roke novemu gostu v pozdrav. «Ne vem, kaj bi dal, če bi se mogel razgovarjati z vami po rusko, ker ne poznam na žalost kirgiškega jezika!» je takoj dostavil Mlinar. Izrazil je bil sicer željo, a ni pričakoval na njo ugodnega odgovora. Kdo naj tudi razume v neznatni vasi kirgiške stepe ruščino.

«Razumem in govorim ruski, saj prav temu dejstvu se moram zahvaliti, da ste postali moj dobrodošli mi gost. Bodite pozdravljeni v mojem skromnega domu, ki ga imejte za svojega! Trudni ste, ježa na kameli utruđi, to vem sam najbolje iz lastne skušnje, zato kar naprej! Pri kumisubova nadaljevala razgovor.»

Mlinar se je oddehnil. Sreča mu je bila mila. Tako je bil zadovoljen, da se je celo sprijaznil z običajnim kumisom, ki ga sicer ni maral, ki ga pa tudi ni smel odkloniti pod gostoljubno streho.

Kirgizi so dobrosrčno, veselo in klepetavo ljudstvo, tako je nekoč Mlinar nekje bral. Kako resničen je bil ta stavek, mu je dokazoval njegov gostitelj.

Če je obdelovanje zemlje zahtevalo barake, so zopet barake priklicale mizo in klopi, ki jih jurte še niso poznale.

Mlinar je sedel za mizo. Gostitelj se je opravičil, češ, zapustiti mora svojega ljubega gosta za nekaj časa, da poskrbi za kamelo in stopi po prtljago. Kmalu se je vrnil z mehomo iz ovčje kože, napolnjenim s kumisom, kajti šele s tem postane dobrodošlica popolna.

«Žurnalist Mlinar», se je predstavil Mlinar. Iz prejšnje opravičbe je sklepal, da pozna njegov gostitelj oliko in družabno obnašanje, zato ni hotel zaostajati za kirgiškimi vaščanom. «Iz Evrope prihajam in nepričakovano naključje mi je nudilo priliko, sprejeti vaše gostoljubje. Vesel sem, da mi ni treba biti molčeč opazovalec zame popolnoma novega življenja v pristni kirgiški vasi. Dobil sem moža, ki se z njim lahko sporazumljam.»

«Halfa, usnjar in zlatar», je veselo dostavil Halfa. «Hodil sem mnogo po svetu, uril in izpopolnjeval se v svojih obrtih, na zahodu sem prišel do Orenburga, do Kubiševa, na vzhodu do Semi-palatinska, zato sem si še precej prisvojil ruski jezik. Tudi tujcu, ki je bival kakih deset dni v naši vasi, sem bil za tolmača. Govoril je sicer ruski, a bolj počasi, iskal večkrat pravih besed in po izgovarjanju se mu je poznalo, da je črpal svoje znanje iz slovnice. Toda, pijte vendar, to vam da moč!» je silil vanj Halfa in molil svojemu gostu leseno posodico pod nos.

«Hvala!» je dejal Mlinar, nagnil kozarec, stisnil ustnici in glumil z dozdevnim krepkim in slišnim požirkom, da je izpil vso vsebino. Tudi v Stavropolu ga je hotel seznaniti njegov tedanji vodnik Karandašvili z enako pijačo, v Kavkaziji «kefir» imenovano, a ga ni utegnil zanjo navdušiti.

«Američan je. Dober gospod in učen, zelo učen», je nadaljeval Halfa, privošča je si vsako to-

liko požirček kumisa. «V moji kolibi je bival, zato sem ga poznal bolje ko vsi drugi. Včeraj takoj po kosilu se je odpravil v stepo, da jo pregleda v do- slej še nepreiskani smeri. Posebno rastlino mora iztekniti tu v naši stepi. Ker se ni vrnil sinoči, ga je šlo iskat nekaj vaščanov. Vrnili so se z nepravim človekom.»

«Halfa, po vaši izjavi sem torej jaz tisti ne- pravi človek», se je začel vznemirjati Mlinar, «jaz sem torej nepravi, sintetični, umetno napravljeni Američan, z drugimi besedami njegovo nadomestilo, čigar dobrotu se mora šele izpričati. Sama nadomestila, nepravemu mesu, nepravemu volku se je pridružil še nepravi Američan. Ne vem, sem li prišel v deželo najbolj razvite tehni- ke, me je li doba nadomestil prehitela ali mi je začel nagajati moj vzporednik s prav posebno slastjo!»

«Ne razumem vas in če sem vas mogoče raz- žalil, bodite uverjeni, da nisem pretehtal izgo- vorjene besede», se je opravičeval Halfa in si po- magal iz zadrege s požirkom svojega blaženega kumisa. «Hotel sem le povedati, da Američana niso dobili, našli so vas mesto njega.»

«In komu je veljal ves sprejem, ki je dvignil vso vas pokonci?» je vprašal Mlinar svojega go- stitelja. Bil je gotov, da dado to pot njemu pred- nost, kajti ljudje so se bili s svojimi orlovskimi očmi že kdaj preverili, da se ne vrača vsem va- ščanom le predobro znani Američan.

«Kameli!» je odkritosrčno odgovoril Halfa. «Dvogrbi kameli. Mi imamo le enogrbe. Ko sem pravkar oddajal našim domačinom vašo kame- lo v oskrbo, so mi pravili, da so naši jezdecji vi- deli, kako se je križal Američanov sled s sledom karavane, potujoče proti vzhodu. Prepričani so, da je vzela karavana izgubljenca s seboj, kajti onkraj smeri karavane niso več našli njegovih sledov.»

«Tudi jaz sem bil že pri sprevodu skozi vas mnenja, da je bila namenjena izredna počastitev edino le moji kameli», je omenil Mlinar tako le mimogrede. Nevarnosti morebitnega in slednjič tudi umestnega vprašanja, kaj je pa on sam samčat delal v širni stepi, se je hotel izogniti z novim vprašanjem.

«Da je moj prednik pod vašo gostoljubno streho Američan, pravite, in da išče posebnega zelišča po stepi? Vneti, strastni nabiralci se zares ne strašijo ne navora ne stroškov ne daljav, samo da izpopolnijo svojo zbirko z novo rastlino...»

«...in koristijo domovini», je nadaljeval Halfa Mlinarjevo modrovanje, kakor da bi se bil bal načeti sam popolnoma nov stavek. «Vlada ga je poslala in na državne stroške potuje. Dvakrat mi je moral pojasniti Američan, njegovega priimka si nisem utegnil zapomniti, vso stvar, preden sem jo doumel. V Severni Ameriki so imeli prav take stepe, kakršne imamo mi, samo drugače so jih imenovali. Divji konji in bivoli so se pasli po njih. Pa so si mislili podjetni Američani: stepe ne donaša dohodkov, preorajmo jo, posejmo pšenico, ki ji cena vedno rase; v stepi vlada sicer občuten mraz več ko pol leta, padavin je zelo, zelo malo, zato si pa priskrbimo tako vrsto, ki bo vzpevala vkljub mrazu in prebije tudi dolgotrajno sušo. Tako pšenico so dobili v Turgaju pod Orenburgom. Kubanka ji pravimo mi. Kjer je poganjala prej skromna, nizka stepna trava, je valovila kmalu pšenica, ki je donašala vsem ogromnih dobičkov. Ker pa farmerji niso skrbeli za stalno namakanje kakor recimo mi v tej pokrajini, so popile žitne korenine zadnjo vlago iz zemlje, prišla je suša, prišel veter in njive so postale zopet stepe, še slabše ko stepe. Na njej ni namreč vzrasla trava, ki je prej vsaj kolikor toliko zadrževala vlago. Cele pokrajine sta obiskali revščina in lakota. Da se tema dvema ne pridruži še obup, prav te besede je rabil Ame-

ričan, so ga poslali iskat travo, skromno, vztrajno in zoper mraz, vročino in sušo utrjeno travico, ki jo utegnejo dati edino le azijske stepe. Dva sta prišla v Azijo, eden jo išče po Mongoliji in po puščavi Gobi, drugi se nam je pa prav včeraj izgubil. Kakor je dala prej naša dežela vztrajno pšenico, tako naj jim da sedaj še bilko, ki zaustavi popeščenjenje celotnih pokrajin. Saj res! Kako ste pa vi zašli v stepi? Moja mogoče vsiljiva radovednost je umestna, ker so me prejle povpraševali pred kolibo, kaj se vam je bilo pripetilo, češ, da ste mi bili že pojasnili vso stvar.»

Nenadoma je prišel naskok in Mlinar se ga ni mogel ubraniti. Če pove resnico, se osmeši pri teh preprostih ljudeh, laž mu je pa bila v tem trenutku zoprna. Resnicoljubje njegovega gostitelja, ki je bil dal prav radi tega, ker je bil pravičen, prednost dvogrbi kameli in ne svojemu nad vse čislانemu gostu, je Mlinarja le razorožila. Povedal je vse po vrsti, kako se je bal stradanja v stepi, kako si je bil nakupil cel pud prepečenec, kako se je bila izkazala njegova bojazen za neupravičeno in kako se je polagoma odkriževal nepotrebne bremena. Prestopek, ki se ga ni zavedal, je povzročil po stepnih postavah, ki jih ni poznal, kazen. V trenutku, ko se je pripravljaj nadaljevati svojo pot, so ga izsledili jezdec in pripeljali kamelo v slavnostnem sprevodu v domačo vas. Dozdevnega volka je Mlinar hotoma zamolčal.

«Kamele so večkrat zelo nepreračunljive», se je oglasil Halfa, ne da bi se bil kdo ve kako čudil pravkar zaupani mu prigodi. «To vemo mi, ki smo tesno navezani na te živali, najboljše. Skromne so do skrajnosti, če pa nalete na dotle še neznan užitek, postanejo prav tako lakomne in pohlepne, kakor so bile prej skromne. In ljudje? Ali so kaj boljši od teh prirodnih bitij?»

Glej ga spaka, si je priznaval Mlinar, med Kirgizi najdem celo mislece. Usnjarja in zlatar-

ja Halfe ni bil torej svet nič pokvaril. Halfa je ohranil svoje prirojeno modrovanje in gledal vse skupaj tako nekako s stališča živali, med katerimi je živel. Žival mu je bila vse. V tem se nomad še ni utegnil mnogo izpremeniti, čeprav je že obdeloval zemljišče in si s tem ustvaril stalno bivališče. Govoril je le o kameli, o glavnem krivcu, človeku, ki je zapeljal nerazsodne živali, ni zinil besede. Mlinarju je prijalo tako naziranje. Čemu naj bo vedno in vedno le človek središče vsem dogodkom? To je mogoče v mestih, toda v prirodi, kjer prevladujejo živali, se središče samo od sebe premakne med nje.

Take misli so rojile Mlinarju po glavi, ko je nalival Halfa kozarca. Nič ni bil opazil, da je njegov gost popolnoma pozabil piti.

Ženska je prinesla na lesenem podstavku pečeno žival.

«Moja žena», jo je predstavil Halfa, «veste, pozno sem se poročil. Šele ko se vrne človek v domovino, mu pridejo take misli. Zato pa imam doslej samo dva paglavca. Želim vam: dober tek! Vem, da vam bo šlo v slast, stepa ne utruja samo, ona tudi izlakotuje človeka.»

«In vi in družina in drugi gostje?» je začel izpraševati Mlinar. Duh pečenke ga je prijetno ščegetal po nosu. Ni razložil, je li janček ali kozliček. Že deset dni se je hranil izključno z zračnimi pastetami. Pastete so mu zelo prijale, a vkljub temu si je zaželel izpremembe. Dolgotrajna enoličnost ubija človeka in po večdnevni ženitovanjski gostiji diši povablencu celo ječmenček brez prešičjih dostavkov.

«Večerja je samo za vas, ljubi moj gost», je hitel zatrjevat Halfa in silil Mlinarju nož in vilice v roke. «In če vam ne bi zadostovala, je na ražnju že druga živalca. Poprej, ko sem šel, da poskrbim vse potrebno za vašo kamelo, so mi ponujali sosedje živali za mojega gosta. Odklonil sem, ker imam sam takega drobiža v izobilju.

Prav v tem mesecu je toliko te drobnjadi, da si vsakdo želi gostov, ker družina sama ne zmaguje vsega.»

Mlinar se je spomnil govornice, da so Kirgizi vsi brez izjeme hudi jedci. Isto čednost bi radi videli pri svojem gostu. In tak gost, to pot je predstavljal Mlinar takega gosta, se je lotil večerje. Res, da ni bil zaužil ves dan še ničesar razen nekaj požirkov čaja, toda dobrote je bilo le preveč. Navajen brezkostnega mesa se ni zavedal skritih ovir, ki jih kvasne bakterije nimajo, ugriznil je brezskrbno v meso in si skoraj polomil nekaj zob.

Skok, rebra, pleče. Mlinar ni rabil vilic. Čemu? Jemal je posamezne dele, ki jih je bil odrezal od celote, kar v roko, da so ga že prsti kolikor toliko opozarjali na nevarne kosti.

Halfa je stal ob mizi, pripravljen, da skoči, če bo treba, še po drugo pečenko.

Dokler je šla Mlinarju jed v slast, dokler je obiral prvo, desno polovico, je videval v Halfi le svojega dobrosrčnega, skrbnega in prizadevnega gostitelja, ko se je pa loteval tudi druge polovice, ne morda iz potrebe, marveč edino le radi tega, ker se ni hotel pregrešiti zoper kirgiško gostoljubje, se mu je zdelo, da dobiva ljubeznivi gostitelj bolj in bolj poteze nepodkupljivega stražnika, ki preži s strogim očesom, da se ne odtegne gost prezgodaj gostoljubnosti. Polagoma je Mlinar le doumeval, zakaj je hodil iskat njegov prednik, ameriški učenjak, vsak dan skrivnostno rastlino v stepo. Z dolgotrajnim izprehodom si je najbrž lajšal in pospeševal prebavo in ob enem redno zamujal večerjo.

S pogledi je izpodbujal Halfa svojega gosta k vztrajnosti. Ponujal mu je kumisa, češ, kumis pospešuje tek, in Mlinar je premagal svoj odpor proti kumisu in izpil brez odduška pijačo. Sredi levih reber se mu je pa jed ustavila. Ni šlo več in ni šlo. Z veseljem se je hotel pokoriti in

se podvreči kazni, kajti stepne postave skoraj gotovo kaznijo gosta, ki ne sne vsega, kar mu pokloni gostitelj. Kirgiški gostitelj meri namreč tuje želodce po svojem. Vidna kazen je to pot sicer izostala, toda nevidna je Mlinarju ko svinec obteževala želodec. Najrajši bi bil legel na klop in ležal nepremično na njej ko kobra, ki je pravkar pogoltnila srno.

Ne, tukaj mi ni dobro biti, je ugotavljal Mlinar, tudi dobrota ubija, morda še bolj ko pomanjkanje, ki budi iznajdljivost in krepi voljo. «Halfa», je dejal, ko se je bil nekoliko oddehnil, «kako daleč je do prvega, najbližjega avla proti vzhodu? Čimprej moram namreč nadaljevati svoje potovanje. Tudi nekaj pisem moram oddati osebno na pošto. Kje je najbližji urad?»

«Drevi prijezdi — če ni že prišel — poštni sel s pošto in jutri zarana že zopet odpotuje. Pošto dobivamo enkrat na teden. Malo pišemo, malo nam pišejo. Šele ko dorase naša šolska mladina, bo bolje v tem oziru; hitro se uči pisati, ker ji latinica ne dela nobenih težkoč. Danes mi prinese sel nekaj novih gramofonskih plošč, ki sem jih naročil. Poštni urad imamo kakih štirideset verst*) odtod in sicer prav proti vzhodu. Lahko pojdete s slom skupaj na pot, da ne zaidete. Toda, kaj govorim?» in Halfa se je udaril po ustih. «Nič ne bo z vašim odhodom. Vsak izmed mojih sosedov vas namerava povabiti k sebi, ker sem odklonil njihove darove. Letos imamo izredno številen prirastek teh spomladnih prvencev.»

Mlinar se je stresel. Sit človek ne sprejema rad novega vabila na gostijo. Tu mu pa groze, da mu bo pojesti ves najmlajši ovčji in kozji zarod. Še zbolel bo za novo boleznijo, za kirgiškim gostoljubjem! Seveda, ameriški učenjak jo je bil kar pobrisal, šel je v stepo, samo da se reši jančkov in niti vedel ni, da bo srečal karavano in da ga vzame ta s seboj. Mlinarjev želodec ni bil

*) Ruska versta = 1067 m.

več za take napore. Bombaževe pečenke so bile lahke in zračne pastete še lažje.

Mlinar je začel prositi: «Ne, Halfa, rad, zelo rad bi ostal sredi tako odkritosrčnega in nesebičnega ljudstva. Tudi vi ste hodili po svetu in življenje vam je večkrat nalagalo dolžnosti. Kaj ne, Halfa! Prepričan sem, da ste bili mož na mestu in niste nikdar izbegnili dolžnostim. Moje dolžnosti me kličejo proti vzhodu. Tudi jaz jim ne maram izbegniti s tem, da ostanem tu pri dobrih, postrežljivih ljudeh. Sporočite svojim sosedom, da se jim zahvaljujem za vse in da se bom spomnil njihovega dobrega srca s posebnim člankom. Poleg tega bi vas še prosil za posredovanje pri poštnem slu, naj me sprejme jutri kot svojega spremljevalca ali, če drugače ne gre, kot tiskovino, ker spadam že v to stroko. Poštne pristojbine rad plačam.»

«Jaz vas popolnoma umevam», je Halfa zopet nalival, «toda meni ste naprtili zelo težavno nalogo, prepričati sosede o vaših neodložljivih dolžnostih. Le pijte, pijača poživlja tek. Črez čas porečete sami: Halfa, kam ste nesli, kar sem bil prej pustil od svoje večerje?»

V tem sta pridvela Halfova dečka v sobo. Starejši se je potil pod težo gramofonske škatle, mlajši je pa prinašal še neodvezano pošiljko, najbrž so bile v njej po Halfi naročene plošče.

«Razvežite pošiljko in poskusite nove plošče!» je dejal Halfa. «Jaz skočim sedaj za slom, da vas priporočim.»

«Ne, ni me treba priporočiti, priporočene pošiljke stanejo več in navadne tiskovine se tudi ne izgube», je odvrnil Mlinar, zadovoljen, da se je bil na tako spreten način rešil nadaljnih janjčkov, kozličkov in bolezní.

POTUJOČA ŠOLA

Dve kameli sta se zibali po stepi. Druga za drugo, drugačnega reda ne poznajo te živali na potovanju. Na vsaki je sedel sredi prtljage jezdec. Na prvi je sedel jezdec s hrbtnom naprej, da se je laže pogovarjal s svojim sopotnikom. Le tako si lahko krajšata soseda dolgočasne ure. Kame-la-vodnica je dobro poznala brezstezno stepo. Za las ni krenila s pravilne smeri, zato je ni bilo treba nadzorovati. Bila je uradna kamela. V poštni službi. Drugo je izdajal črni uhelj, da je že več ko en dan lastnina poročevalca Mlinarja.

Šest ur nista razjahala jezdeca svojih kamel. Brez odmora sta se zibali kameli vedno naprej proti vzhodu. Mlinar bi bil že kdaj zaspal, da ga ni pekla in mučila zgaga. Pregarjal jo je sicer s sodo, a pregnati je le ni mogel popolnoma. V začetku ni čutil rezalice, mikavni razgovor s potnim tovarišem, poštnim slom, ga je bil tako premotil, da je nanjo skoraj pozabil. Šele pozneje, ko je začel razgovor pešati, se je oglasila s podvojeno silo. To pot jo je hotel uspraviti z vnetim razmišljanjem.

Tudi poštni sel Kazim je znal ruski. Bil je najprej hlapec, nato delavec, sluga, služabnik, o-

biskoval je z uspehom večerni tečaj, na katerem se je naučil ruščine v govoru in pisavi, in prišel slednjič do neprenaporne službe poštnega sla. Trem vasem je donášal na svoji kameli pošto. iz teh treh je prinašal drugi dan pisma v urad. — Salamenska zgaga, kakor da bi se kobacal in vzpenjal včerajšnji janjček s svojimi parkeljčki po požiralniku in goltancu!

Zgodilo se je, da je včasih zajokal na uradni kameli v prostornem košu kozliček, zableketal janjček. Vkljub pekoči ga rezalici se je nasmehnil Mlinar, ko je pomislil, da so janjčki in kozlički nadomestilo za poštno znamke. Tudi stepa ima svoje posebnosti. K poštnem slu pride kmet z naročilom: oddaj to pismo na pošto; ker nimam drobiža za znamko, vzemi tega janjčka, prodaj ga, kupi z izkupičkom znamko in, če kaj ostane, bodi za tvoj trud. Poštni sel Kazim ima precejšnjo družino, zato ne prodaja živali, marveč mu predstojnik zapiše tozadevne pristojbine v breme in mu jih odtrže od plače. Znamke so plačane, Kazimova družina sita. V stepi morajo ljudje drug drugemu pomagati. Zopet je zastokala ko otroče sedemdeset in petkopejska znamka. Ne, da bi Kirgizi ne imeli nič denarja, imajo ga, toda kar je srebra, se ga polaste dekleta, vedno pride kaka druga v leta, ko se začne lišpati. Vse srebro prineso Halfi, ki napravi dekletom toliko zaželeno ogrljačo, da se z njo postavljajo pred fanti. S temi ogrljačami in usnjatimi mehovi za kumis si služi Halfa, tako je trdil zgovorni Kazim, lep denar, oziroma njegov hlev se vedno bolj polni, kajti za ogrljačo, samo za delo, dobiva telička, za meh ovco. Če gre tako naprej, je Kazim pomenljivo pristavil, lahko odkupi Halfa od staršev svojih bodočih snah obe nevesti in plača kalim, odkupnino, s čredami.

No, hvala Bogu, zgaga je odnehala. Najbrž si je bil Mlinar s sodo tako zacementiral požiralnik, da mu zgaga ni mogla več do živega. Pa

tudi njegov sopotnik mu je bil z mikavnim pripovedovanjem zelo olajšal bolečine. Kako naj ga nagradi za te usluge? Kot vesten uslužbenec ni hotel sprejeti Kazim nobene pristojbine za spremstvo. Izjavil je, da pritiče pošti pristojbina le, če sede Mlinar na uradno kamelo. Če leta potnik ali pošiljka poleg poštne kamele, ne more zahtevati pošta nobene pristojbine. In vendar je bil Kazim kot Mlinarjev vodnik in kažipot in ne kot uradna oseba vreden plačila. Mlinar se je spomnil, da je bil vzel na pot tri nalivna peresa. Kaj bi bilo, če daruje tako pero svojemu spremljevalcu, kajti z vsiljeno nagrado uradni osebi si ni hotel obremenjati vesti; začel je že spoznavati stepne postave. Njegovim prepričevalnim besedam je slednjič le uspelo pregovoriti prevestnega sla, da je sprejel pero kot zasebnik v spomin in ne morda kot uradnik za nagrado. Tudi kameli, uradni kameli, bi bil Mlinar rad izkazal hvaležnost. Vodila je njegovo kamelo varno po širni stepi. Napitnino v tej ali oni obliki je pač zaslužila. Toda prepečencev ni imel več in pravočasno se je še spomnil, da jih na srečo nima več. Naj bi bil dal uradni kameli prepečence, kako lahko bi jo bil zvodil z ravne, poštene poti! Še bolj počasi bi stopala, ker bi se sukala in smukala vedno okoli njegovega žepa, on pa bi zagrešil z eno pestjo prepečencev hudodelstvo, ki so ga poznale tudi zahodne države, namreč ščuvanje k pasivni rezistenci. Mlinar je prišel do zaključka, da preže na potnika v stepi najstrožji kazenski paragrafi.

«Poglejte, gospodin žurnalist», je pokazal Kazim s prstom na tla. «Ali vidite tisti kamen? Ne, nekoliko bolj na desno! Da, prav tam! Od tistega kamna imava do cilja še tri ure kamelje hoje. Sedaj tudi že vidite na obzorju skupino dreves. Za drevesi se skriva kraj. Naš cilj. A kaj vidim?» Sel Kazim se je obrnil na kameli tako spretno, tako nekako v zraku, da se ni doteknil

nobene poštne pošiljke niti ni vznemiril nobene poštne znamke. «Ali ga vidite? To je Američan.»

Mlinar je gledal v zaznamovano mu smer, a ni videl ničesar. Šele z daljnogledom, kameli sta se morali za trenutek ustaviti, je opazil nekaj temnega sredi ravni.

«Jaz še ničesar ne razložim», je priznal Mlinar, čudeč se upravičeno, kako bistri stega oči svojim sinovom. «Vi torej poznate Američana?»

«Poznam ga. Bival je pri Halfi in prejšnji teden sem mu jaz nesel večjo pošiljko na pošto. Glas o njem se je že precej razširil po stepi. Ljudje si ne znajo razložiti, čemu izkopuje iz stepnih tal počasi in zelo previdno rastline, ki niso ne lepe ne zdravilne, in čemu jih nato presaja na ograjeni, zoper živali zavarovani vrtič, vsako travno vrsto v posebno leho. Njegov vrtil blizu Halfove kolibe sem pregledal. Same neznatne, skoraj že uvele bilke, ki bi se jih lotile edino le koze in kamele, toda le, če bi ne imele boljše krme v bližini. Tudi taki ljudje morajo živeti. Pred leti smo imeli v naši vasi Ahmeda. Ob ščipu je splezal na streho in hodil po njej. Domačini so ga zaprli v jurto brez strehe in ga na ta način ozdravili.»

Kazim in Mlinar sta bila stopila s svojih kamel. Hodila sta vštric poleg prve. Hotela sta si nekoliko pretegniti ude, ki so jima otrpnili od tako dolgega sedenja.

«Mogoče mu mi vsi delamo krivico!» je opomnil Mlinar, opazujoč še vedno z uprtimi očmi tisto temno, nerazrešljivo stvar, ki jo je moral sinoči nenaprošen tako slovesno nadomestovati. V opombo je vteknil Mlinar tudi sebe. Vest ga je bila namreč zapekla, da je celo po izčrpnem Halfovem pojasnilu iskal vzrokov učenjakovim izletom v stepo popolnoma drugje. «Išče travice, ki naj izpremeni peščeno puščavo njegove domovine zopet v navadno stepo. Vrtič si nasaja, da se sam po mesecih prepriča, katera izmed

bilk kljubuje najbolj vremenskim neprilikam. Poleti ali jeseni pobere travno seme in šele seme pošlje čez morje.»

«Ne vem, kaj naj rečem na to», je podvomil Kazim, «težavna naloga za enega človeka. Sicer pa, čemu bi si jaz belil glavo, on že ve, kaj dela, učen je dovolj! Poglejte, gospodin žurnalist, sedaj je naju opazil. Mislite, da se kaj zmeni za naju? Nič, celo pokleknil je, da si ogleda z vso paznostjo kako travo. Trava ga mika bolj ko ne- navadna prikazen dveh bližajočih se obloženih kamel sredi stepe.»

Razdalja se je med njimi vkljub počasni hoji kamel vedno bolj krajšala. Sčasoma je razložil tudi Mlinar z golim očesom Američana. Dolg, suh gospod. Ob boku mu je visela prostorna kovinska škatla, namenjena skoraj gotovo izrvanim travam.

Kazim in Američan sta se že od daleč pozdravila kot znanca. Mlinar se je moral predstaviti. Dostavil je: «Po govoricah, ki sem jih slišal, vas že dobro poznam, gospod...»

«Emerson, James Emerson!»

«Emerson. Želim popolnega uspeha vašemu prizadevanju. Naj bi vam čimprej uspelo dobiti rešilno bilko ogroženim pokrajinam v vaši domovini!»

«Tudi če bi mi ne bili povedali, da ste žurnalist, bi bil jaz pogodil vaš poklic. Žurnalist se ne zna zatajiti. V resnici, jaz iščem tod travo, ki bi se po svojih lastnostih še najbolj približala bivolski travi. To vam je trava, oziroma to vam je bila trava! S prerijami je tudi ona izginila popolnoma z ameriške zemlje. Buffalo grass ji pravijo Američani, znanstveniki jo imenujejo buchloë dactyloides. Edino ona nam utegne s svojo vlagodržnostjo zopet ustvariti prerijo. Za kako drugačno vegetacijsko formacijo ni sposoben tisti svet.»

«Ali vam smem ponuditi svojo kamelo?» mu je Mlinar segel v besedo. «Neprestano in neumorno iskanje vas je gotovo že utrudilo.»

«Nasprotno», je zatrjeval učeni gospod Emerson, «od čepenja in klečanja so mi noge skoraj omrtvele in lagodna hoja mi jih zopet oživi.» Odprl je nato svojo škatlo ob boku, prepričal se, da je natrcana s travami, in dostavil: «Ne, nimam več namena nabirati zelišč! Za danes sem končal svoje delo na stepi. Doma razdelim rastline in jih nasadim posebej. Zdi se mi, da sem danes izrval travico, podobno v marsičem bivolski. Treba jo še natančno preiskati.»

«Gremo skupaj, če dovolite!» je dejal Mlinar, «cilj je najbrž isti. Karavana, ki vas je včeraj zjutraj sprejela, vas je gotovo pustila na vašo prošnjo v prvem avlu, odkoder lahko nadzorujete svoj vrtič za Halfovo kolibo.»

«Niti spreten detektiv bi ne mogel pravilneje izvajati!» je pohvalil Emerson svojega novega znanca. «Nastanil sem se v hotelu, oziroma s hotelom menda le zmerjajo tisto hišo, določeno za redke goste, in s katero se boste morali tudi vi zadovoljiti, če nimate drugačnih namenov.»

Nastal je kratek molk. Zelo rad bi bil povprašal Mlinar svojega namestnika pri karavani po Nikolajeviču, po strogem karavanskem načelniku in mogoče še po njegovi tajnici. «Vrli ljudje», se je slednjič osokolil. «Tako kamelarji s svojim načelnikom kakor potniki! Kaj ne, gospod Emerson?» Mlinar je sprožil vprašanje, odgovora mu ne bo treba čakati.

«Govoril sem prav za prav samo z načelnikom», je izpovedal Američan, ko je stopal vstric Mlinarja. «Prihittel je na svojem konjičku k meni, poizvedoval, kaj se mi je pripetilo, odkazal mi kamelo in zdirjal zopet na čelo. Karavana se radi mene niti ustavila ni. Šele ko smo dobili kosilo, sem se na hitrem seznanil s svojim naj-

bližjim sosedom, trgovcem z volno iz Odese. Znal je celo angleški. Ko je zvedel, da sem naravoslovec iz Severne Amerike, me je takoj vprašal, v kakšnih mejah navzgor in navzdol se giblje cena volni na new-yorški borzi. Smešno, kaj ne! Pomislite! Takemu trgovcu je v vsem naravoslovju najvažnejša stvar: volna. Lepe perspektive se obetajo našim vedam. Pred obravnavo o belušu, *asparagus officinalis*, bi moral hiteti profesor na trg, da seznanj dijake pri pouku tudi z njegovo ceno. Pomislite! Od naravoslovca je zahteval borznih cen! On, ki niti ne pozna znanstvenih imen svojim zalagalcem — kaka nehvaležnost! — ki ne ve, da je kirgiška ovca *ovis steatopyga*, mongolska koza *capra mongolica*, kamela pa *camelus dromedarius* z eno, *bactrianus* z dvema grbama.»

Prirodoznanstvo, ki ga je bil Mlinar že davno vrgel kot nepotrebno šaro v svojo možgansko brkljarnico, se je nenadoma zgenilo, kakor da bi ga bili učenjakovi znanstveni izrazi vzbudili in poklicali v novo življenje. In po slavnih zgledih je spisal Mlinar stepni roži, da se ji ne bo treba sramovati svoje znanstvene brezimenosti tik ob blagoglasni buchloë *dactyloides* in sredi drugih stepnih graminum, vstopnico v prirodoznanstvo, glasečo se na ime: *Olga magistralis*, če je pravilno polatinil samostalniško vzgojiteljico s primerno pridevniško obliko.

To neobično, čeprav kratko krščevanje je Mlinarja vendar toliko zamudilo, da se ni utegnil zgroziti takoj, ko se je bila ustavila Američanu beseda. Taka čuvstva morajo izbruhniti hipoma, če hočejo veljati za odkritosrčna. Mlinar se je torej moral opravičiti.

«Pravkar sem mislil še na druge nasledke, če bi obveljala trgovčeva. Dokler gre za volno in za beluše, si profesor že lahko pomaga. Toda težavnejša naloga bi mu bila dana recimo pri opi-

sovanju slona, ko mu ne pomorejo ne borzna poročila ne napovedbe tržnih prodajalk.»

«Da se taki ljudje ne morejo vsaj za ped dvigniti nad prozaiške dobičke», je zagodrnjal Emerson, a poznalo se mu je, da je bil že nekoliko mirnejši. «Nisem bil še dobro izgovoril svojega priimka in povedal svojega poklica, pa me že povprašuje sredi stepe po borznih cenah, kakor da bi se bila srečala na new-yorškem Broadway-u. Omemba te ulice me spominja, kako lepo, kako gosposko je bil oblečen trgovec, na hlačnicah je imel spredaj in zadaj gube, kakor bi mu bil pravkar prinesel krojač hlače naravnost izpod likalnika. Jaz in borzna poročila!»

Kako slabo sodijo ljudje svojega bližnjika po prvem srečanju! Da trgovec ne pozna idealov, trdi Emerson. Kako se moti! Mlinar se je spomnil lepe noči, ščip je srebril stepo, jurte in obsežni prostor med njimi. Mir, tišina. Pa se pritihočapi izza jurte postava z brezhibnimi gubami na hlačnicah in izgine zopet ko duh, ko strah. Pri trditvi, da je iskala nočna prikazen trgovskih zvez s stanovskim tekmečem, bi ne mogel Mlinar dolgo vztrajati. Če pa niso gnali prikazni prozaiški nameni v lepo, srebrnosvetlo noč, potem ji tudi nihče ne sme kratiti in odrekati idealov. O vsem tem ni črhnil Mlinar niti besede. Prav za prav bi bil moral braniti svojega bližnjika, karavanskega tovariša. Večdnevno potovanje po samotah ustvarja med udeleženci nekako skupnost, tudi če niso med seboj v osebni stiku. Omeniti bi bil moral vse, kar bi govorilo sopotniku v prid, toda do vseh tistih kramarskih duš je gojil Mlinar nekako mržnjo, sedaj še večjo ko prej, ko je bil še sam ud karavane.

«Zopet me prijemlje, gospod Emerson, veste, zgago imam», je dejal Mlinar in, ker se mu je zdelo, da njegov sopotnik najbrž ne razume te nenavadne besede, se je doteknil s kazalcem svojih prsi in pomikal prst počasi navzgor do vratu,

«tu notri me peče! Gotovo zaužijem sedaj že četrtič sodo.» Mlinar je odprl okroglo škatlo, zajel s obrnjenim pokrovom nekaj belega praška, nasul si ga v usta in izpil nato iz svoje potne steklenice požirek čaja.

«Preveč kislin, gospod žurnalist», je razlagal Emerson, «pokvarjen želodec. Soda je zoper žgočo še najboljšo sredstvo. Vraga, da se ne morem spomniti njene kemične formule. Nič ne de, do večera vam jo že povem. Sedaj bi zastonj iztikal po svojih možganih, pride čas, ko skoči formula kar sama, brez prave prilike, nenadoma iz svojega skrivališča.»

«Ker sva že pri tej zelo neprijetni zgagi», je dejal Mlinar in spravljal škatlo zopet v žep, «povejte mi vi, ki znate vse znanstvene izraze, imali zgaga tudi kako učeno ime.»

«Seveda ga ima», je odgovoril Emerson, «vse, kar zboli na človeškem telesu in v njem, med zatisko na peti in mozoljčkom vrh glave, vse nosi grško ali latinsko ime. To pa spada v zdravniško stroko. Žal, da vam ne morem postreči z naprošenim izrazom.»

«Ga bova pa sama napravila!» je moško predlagal Mlinar. «Kako pravite vi koprivi?»

«Urtica!»

«Dovolite, da začnem jaz, ker sem že sam predlagal. Jaz bi imenoval zgago urtica gutturalis, goltanska kopriva in bi jo vteknil med rastline, ali pa agnus ardens, žgoče jagnje, in bi jo spravil med živali, samo da bi se je odkrižal.»

«NaHCO₃», je veselo vzkliknil Emerson. «Ali vam nisem pravil, da se bom spomnil kemične formule za sodo, ki mi je bila tisti trenutek ušla iz spomina?»

«Toda vi ste tudi trdili, da skoči kar sama, brez prave prilike iz svojega skrivališča.»

«In?»

«Žgoče jagnje je bilo po mojem mnenju tista prilika, ki je izbezgala formulo ko murna iz skri-

vališča. Sedaj pa moram priznati svoj prestop. Sinoči sem snedel skoraj celega janjčka, ovis junior ali filius, kakor že hočete, in davi sem se rešil sicer s pokvarjenim želodcem, a vendar živ nadaljnim čredam.»

«Razumem, kirgiško gostoljubje, kaj ne, gospod žurnalist!»

«Da, pogodili ste. Kako pa to, da ste vi vztrajali menda celih deset dni, medtem ko je mene pognala že prva večerja v beg? Gostoljubnost je bila najbrž do naju obeh enaka.»

«Tudi meni se ni godilo nič bolje», je vzdihnil Emerson, «ves dan sem se davil zjutraj, popoldne in zvečer s pečenim mesom, slednjič sem pokazal hišnemu gospodarju in svojemu gostitelju Halfi v smrtnem strahu odlok, s katerim me je imenovalo poljedelsko ministrstvo za raziskovalca v teh krajih, češ, da je zdravniško izpričevalo, ki mi strogo prepoveduje vsakršne izgrede v hrani. Riskiral sem, na srečo ni razumel Halfa angleščine.» Emerson se je ozrl na Kazima, ker bi nikakor ne hotel, da bi prišla njegova zvijača do Halfovih ušes. A Kazim je bil že več let v poštni službi in rajši, kakor da bi ga trpinčila kaka zadržana uradna tajnost, se je bil že prej umeknil daleč nazaj, da ni utegnil ne slišati ne razumeti razgovora svojih spremljevalcev. «Pečat in podpis sta Halfo prepričala. Halfa je nato nam, zahodnjakom, oponašal nerednost, radi katere moramo iskati zdravniške pomoči, oni, Kirgizi, zdravnika niti ne poznajo, zaslužnje za to gre edino le njihovemu rednemu življenju. Če kdo zaužije redno vsak dan janjčka in nekaj mehov sladkega in kislega mleka, živi seveda redno. Kaj pravite, gospod žurnalist? Resnica pa je in ostane, da umrejo skoraj vsi Kirgizi za starostjo. Žilavo ljudstvo!»

«Od česa ste pa živeli, če ste se odrekli mesu?» je vprašal Mlinar.

«Odrekel sem se le velikanskim količinam. Po večini sem se pa hranil z mlekom in sirom. Včasih sem si nabral v stepi dve vrsti kompozitk, in sicer endivijo, cichorium endivia, ki ji je prav v teh krajih njena pradomovina, in divjo ločiko, lactuca scariola, skuhal obe in si pripravil izpremembo, ki me je za nekaj časa zopet sprijaznila z mlekom in sirom. Besedica, ki ste jo bili tako le mimogrede izgovorili, me je spomnila, da imam tu v stepi velikega sovražnika, ki se ga doslej nisem zavedal.»

«Ali sem mogoče omenil trgovca?» je pobrskal Mlinar po svojem spominu. «Ne spominjam se, veste, trgovca mislim, ki so ga mikale sredi stepe borzne cene.»

«Ne, ne, njemu sem že odpustil», je odgovoril Emerson. Počasi mu je šla beseda, kakor da mora vsako pretehtati, preden jo odda. «Sinoči sem prišel truden in zdelan v hotel. Prejšnjo noč sem bil prebil v stepi in verjamite mi, da nisem zatisnil očesa. Črez dan tudi ne. Že za dne sem legel spat. Ko sem se zbudil — bila je tedaj že trda noč — sem čul skrivnostno šumenje, kakor da bi se kje daleč poigraval nočni veter z drevesnimi vrhi. Dvignil sem se. Dotipati sem se hotel do električnega gumba, iskal nato vžigalic, svečo. Nič! Legel sem zopet in skušal v temi, edino le z lučjo svojega razuma raztolmačiti tisto daljno šumenje. Nenadoma je letelo nekaj po moji goli roki. V temi sem ugotovil nadležnega ponočnjaka. Bil je kuhinjski ščurek, *periplaneta orientalis*. Tisto daljno šumenje je pa prihajalo od neštetišč ščurkov, ki so lazili po moji kovinasti, na srečo dobro zaprti škatli. Ko ste pravkar imenovali murna, *gryllus campestris*, sem se spomnil živalic in *doumel* vso nevarnost, ki preti po teh požrěšnih ponočnjakih mojim nasadam. Ščurki so namreč *phytophagi*, vegetarijanci. Takoj davi sem nujno naročil zaboj *flores chrysanthemi*, ki so zdrobljene cvetne

glavice divjih krizantem in najuspešnejše sredstvo zoper to nočno golazen.»

«Vendar je dobro vedeti vsaki živali in vsaki rastlini tudi znanstveno ime.» je pripomnil Mlinar ves zamišljen. «Če bi bil vedel, da se po naša ščurek s tako imenitno in pomenljivo označbo: *orientalis*, bi se pred dnevi gotovo ne bil osmešil s tistim nepremišljenim pozdravom iz domovine.»

Lep, poučen dan, poln mikavnih posebnosti, si je dejal Mlinar, ko sta korakala nova znanca počasi proti bližajočemu se cilju. Vsak je bil zadržan v svoje misli. Toliko mikavnih, poučnih posebnosti in vendar je bilo vse zastojno. Če pošlje svojemu listu resnični popis, mu bo očitalo uredništvo, da imajo bralci sami ali pa njihovi otroci vse prirodoslovne učne knjige doma. Kako mu je zabičeval glavni urednik Gaber — in Gaber je govoril v imenu vplivnega Stareta — naj ne hodi po muzejih in naj ne črpa poročil in člankov iz knjig! Mlinarju zares ne ostane drugega, kakor da popiše, kako se ga naskakovali v hotelski sobi od vseh strani, celo s stropa doli, nešteti bataljoni vojščakov v črnih frakih. Ko so le preveč pritiskali nanj, je sprožil žepno svetiljko in jih pognal v beg. V temi so se bili zopet postavili v bojne vrste. Zopet se je posvetila svetiljka. Tako je trajal boj z menjajočim se uspehom, dokler se ni bila dopolnila žarnica od tovarne zajamčna osma ura njenega življenja. Ta boj se da v resnici lepo opisati, boj utrujenega, a svojih dolžnosti vkljub temu zavedajočega se poročevalca, boj z golaznijo, radi števila vsega uvaževanja vredno, boj s ščurki, ki so se bili vsi zmotili v številki hotelske sobe in naskakovali njega namesto v sosednji sobi spečega znamenitega rastlinoslovca.

EINSTEINOV DAN

Mlinar se je premetoval po postelji. Ne mogoče, ker ni mogel zaspati, pač pa radi tega, da ne zaspi. Hotel se je namreč prepričati na svoje oči o številčni sili svojih nočnih gostov, da dá svoji domišljiji pravo podlago, preden se loti novega poročila. V ta namen je bil položil pod vzglavnik svojo svetiljko, da jo sproži, kakor hitro zasliši najmanjši šum.

S svojo sobo je bil popolnoma zadovoljen. Vse snažno. Snežnobela oprana posteljnina. Tudi večerja dobra. Okusen boršč*), ki mu je takoj popravil pokvarjeni želodec. Mlinarju se je zdela Emersonova trditev, da zmerjajo podjetje s hotelom, neupravičena. Najbrž je bila napravila učenjaka bojazen za njegove s trudom nabrane rastline tako črnogledega.

Mlinar je za trenutek ustavil svoje misli, zadržal sapo in prislušknil. Nič se ni zgenilo. Najmanjšega sumljivega škreblianja ni bilo slišati. Mogoče oblegajo ščurska krdela v celotnem številu Emersonovo kovinasto škatlo, iz katere so jim bile zadišale rastline. Žuželke se sporazumevajo med sabo s tipalnicami, a tudi brez

*) Zelenjadna juha s koščki mesa.

njih. Metulja se prikličeta na velike daljave. Mor-da je bilo izdano med ščurki navodilo: vsi v sobo št. 3! Dober duh obeta izboren obed! Zato torej ni bilo slišati v Mlinarjevi sobi šumenja, kakor bi se poigral tam daleč zunaj ponočni veter z drevesnimi vrhi. Znabiti pa plaši on sam ščur-ke s svojim nemirnim ležanjem? Mlinar je skle-nil, da ostane nepremičen, dokler bo pač utegnil. Zaspati nikakor ne sme! Telo bodi mirno, zato naj možgani tem bolj delujejo.

S Kazimom se je bil Mlinar še medpotoma domenil, da odda svojo rjavko v uradno oskrbo, če bi hotél ne imel prav nobenega prostora za-njo. Rjavka bi postala za nekaj časa «poštno le-žeča», dokler bi je ne dvignil lastnik. A na sre-čo je bila hotelska garaža prosta. Preprosta, skromna kamela se je na ta način seznanila z udobnim prostorom, namenjenim njenim hitrej-šim, elegantnejšim in modernejšim tekmoval-cem. Rjavka je zares pohlevna, zvesta žival, po-hlevna...

Mlinar je skočil pokonci. Bal se je, da zaspí, kajti dremavec ga je že lomil. Zopet je prisluhnil. Mir. Mogoče je le res, da se prikazujejo ščurki šele po polnoči iz svojih skrivališč. A Mlinar ni niti najmanj vedel, kako pozno je, koliko še manjka do tiste nesrečne ure. Ko leži človek v temni sobi v neprestanem boju s spancem, se mu nategujejo četrti v ure.

Tiho! Nekaj je zaškripalo. Vrata. Kak pozen gost? Smešno! Ponoči naj ti pride nov gost v stepni hotél? Prej bi te obiskali roparji! Mlinar se je spomnil s strahom, da leži njegov samokres v zaklenjenem kovčegu pod posteljo in da počiva ključek od kovčega v notranjem žepu nje-govega telovnika....

Bosa noga se približuje, drsajoč po škripa-joči deski, njegovi sobi. Mlinar se dvigne, za-grabi z desnico vzglavnik, da ga vrže vsiljivcu v glavo, v levici drži mesto samokresa svojo žep-

no svetiljko, odločen, da jo sproži in zaslepi z nenadno svetlobo hudodelca.

Nekdo je potrkal na vrata. Mlinar se ni oglasil. Nalašč je zažagal, kakor da smrči v trdnem spanju. Ne, to ne more biti ropar! Ropar vendar ne bo trkal! Kvečjemu, če bi hotel premotiti svojo žrtev z dostojnim vedenjem.

Tik, tik! Trkanje se je ponovilo. Mlinar se je nenadoma vzbudil, da je postelja zaškripala.

«Kdo je?»

«Emerson. James Emerson!»

Mlinar je hitro položil vzglavnik na prejšnje mesto. «Takoj!» je dejal, sprožil svetiljko, oblekel si v naglici hlače in šel odpirat vrata.

Bil je v resnici njegov sopotovalec Emerson, ki se je bil prikazal Mlinarju med vrati. A kaka izpremema! Obraz mu je bil voščeno-bled in Mlinarju se je zdelo, da se celo opoteka njegov nepričakovani gost. Prejel ga je pod pazduho in ga posadil na najbližji stol.

«Gospod Emerson, slabo vam je! Ali so vam požrli ščurki vse nabrane rastline, ali ste pa bili prisiljeni snesti celega janjčka. Potrpite, takoj vam pomorem! S seboj imam potno lekarno. Želite morda meliso, špajko?»

«Hvala vam, gospod žurnalist!» je dejal Emerson z glasom, ki se je zdel Mlinarju prav tako strt, pobit kakor Emerson sam. «Moje razvnetje ne izvira ne iz želodca ne od čutnic. Pravkar sem bil namreč prišel do spoznanja, da sem gledal svetovni zgodovini v njeno veliko, skrivnostno, pravljlično oko.»

Revež nori! je ugotovil Mlinar in hitel na drugo stran postelje. Ni mu bilo toliko, da potegne izpod nje manjši kovček z lekarno, šlo mu je pač za to, da mu bo služila postelja kot nekak obrambni zid.

«Dovolite, da zaprem vašo svetiljko», je prosil Emerson, a dovoljenja ni čakal. Škrk in tema je bila v Mlinarjevi sobi.

Sedaj izbruhne norost, napade me, visok je, žilav, mišicast, težko se mu bo upirati. Take in podobne misli so se Mlinarju podile po možganih. Stopil je za korak nazaj, da si ob steni vsaj hrbet zavaruje. Tišina kakor pred viharjem.

Nenadoma se je razlila jaka svetloba po vsej sobi. Ni bila to svetloba, ki jo izžareva manjša ali večja žarnica, bila je to pravcata dnevna svetloba. V sobi je zavladal sredi trde noči beli dan. Svetloba je izhajala iz majhne kocke, ki jo je držal Emerson nad svojo glavo v drhteči roki. Prizor je bil podoben kipu Svobode pred newyorškim pristanom.

«Kaj vam je, gospod žurnalist?» se je oglašil Emerson, držeč svetlobni vir še vedno v iztegnjeni roki. «Pobledeli ste! Ali naj vam mar pomagam, da pridete prej do svoje lekarne?»

«Nič mi ni!» se je oprášal in zagovarjal Mlinar. «Mogoče me je pobelila nenadna luč. Kaj pa vendar držite v svoji roki? Kakar da se je bil ustavil v stepnem hotelu titan Prometej z bogovom ukradenim in ljudem namenjenim ognjem!»

«Vaša primera šepa», je odgovoril Emerson z mirnejšim in naravnejšim glasom. Kocko je bil postavil na rob posteljnjaka. «Šepa pa radi tega, ker to, kar vidite, ni v nobeni zvezi z ognjem. To je — mrzla luč!»

«Mrzla luč?»

«Da, mrzla luč! Nekaka sintetična, umetno napravljena kresnica, lampyris noctiluca, seveda edino le, kar se tiče njene razsvetljevalne centrale.»

«Mrzla luč?» je ponovil Mlinar, kakor da sam svojim besedam ne verjame. Počasi se je bil približal Emersonu in sedel na posteljo.

«Da, mrzla luč! Vdreti sem moral tako rekoč k vam ob tej nenavadni in neprilичni uri, sicer bi me bila skrivnost še razgnala. Edino v razgovoru z osebo, ki me razume, utegnem najti

rešilni ventil.» Emerson se je bil že umiril, le v očeh, ki so bile uprte v čudežno lučko, sta se mu menjevala brezmejno občudovanje in neprikrit strah.

«Predsinočnjim», Emerson je sedel na stol in začel pripovedovati mirno in počasi, kakor je bila pač njegova navada, in ne morda radi iskanja izrazov, kakor je sodil o njem Halfa, «mi je odkazal gospodar sobo z besedami: inženirjeva soba, včeraj je bil pri nas, zdaj ne pride tako kmalu. Davi, preden sem šel v stepo nabirat rastlin, sem vprašal hotelirko, kaj je z inženirjem. V bližjem avlu da živi Pilnjak, mi je pojasnjevala, vsako toliko se pripelje s svojim tihim avtomobilom, ostane čez noč in se drugo jutro zopet poslovi. Ni mi znala povedati, kake vrste inženir je. Svojo delavnico ima in tudi nekaj pomagačev. Več o njem nisem utegnil ugotoviti. Čez dan sem nanj skoroda popolnoma pozabil. Pred dvema urama sem iskal v svoji sobi prostora, kamor bi položil svojo škatlo, da jo zavarujem zoper ščurke. V omarici ob postelji sem našel to, kar vidite sedaj vrh posteljnjaka in kar je bil gotovo pozabil inženir Pilnjak. Čudna, nenavadna oblika me je premotila, da sem se začel baviti s predmetom, katerega uporabnosti in pomena nisem mogel dognati. Naključje, morda tudi nerodnost mi je nenadoma odkrila vso skrivnost. Osupel sem zrl v novi vir svetlobe, zavedajoč se, da se je slednjič vendar le uresničil večletni sen o mrzli luči, ki izžarja svetlobo samo brez gorkote, te stalne, skoraj vedno nezaželene spremljevalke luči. Enaki občutki so morali obhajati osebo, ki je prva slišala glasove, prihajajoče iz daljnih dalj brez žičnega posredovanja, enaka grozljivost, mrščalica se je najbrž polasčala množice, ki je bila priča prvemu poletu vodljivega letala, stvari torej, ki je bila težja ko zrak.»

«Šele sedaj razumem vašo prejšnjo ugotovitev, da ste gledali svetovni zgodovini v njeno veliko oko. Ob predstavi tistega velikega, ciklopškega očesa sem se nehote zgrozil.»

«In najhuje je, da nisem še utegnil dognati, iz česa je svetilce, ki nam pričara sredi temne noči dnevno svetlobo v sobo!» Emerson je zrl še vedno v kocko na robu posteljnjaka, neprestano so skušale njegove žareče oči prodreti v skrivnostno tvarino. «Ni to prva mrzla luč. Neonske cevke, kakršne videvamo v službi reklame, kakor tudi natrijske svetiljke oddajajo tudi mrzlo luč. Toda one zahtevajo cevke, neon, natrij in stalen električni tok. Ker so priklopljene k električni napeljavi, so radi te stalnosti in nepremakljivosti sila nepraktične. Našo lučco pa lahko postavite kamorkoli, lahko jo nosite v žepu s seboj in, kadar se vam zljubi, imate lep, svetel, jasen dan okoli sebe.»

«Čudno», se je oglasil Mlinar, da izpolni nastali odmor, «zares čudno, človek si luči brez gorkote niti predstavljati ne more, naj izvira luč iz vžigalic, sveče, petrolejke, žarnice ali solnca. S takimi stvarmi se bavim jaz le toliko, v kolikor se seznanjam z njimi po dnevniških novicah. Ne smete mi torej zameriti, če vas vprašam — morda se boste celo smejali moji preproščini in nevednosti — spada najina kocka v kemijo ali fiziko?»

«Saj to je tisto, česar ne utegnem razrešiti!» je vzkliknil Emerson z žalostnim glasom. «Tudi jaz nisem izvedenec v pravkar omenjenih vedah, toda moja stroka, rastlinoznanstvo, prehaja vedno v druge tako, da mi morajo biti vse vsaj nekoliko znane. Vkljub temu se še ne morem odločiti ne za kemijo ne za fiziko. Lahko je izteknil inženir posebno snov, v kateri se da energija solnčnih žarkov kemično nakopičiti, nabral je luč v nabiralniku, kakor nabirajo elektriko v že znanih akumulatorjih. Jaz bi imenoval take

nabiralnike kratko malo: solnce v konservah. To solnce bi spadalo radi kemičnega pretvarjanja seveda v kemijo. Lahko je pa tudi... toda, preden se zaletim do te skoroda groteskne možnosti, dovolite, gospod žurnalist, da si nabere potrebni sil za zalet...» Emersonu se je beseda ustavila. Najbrž je moral urediti misli, ki so se mu prekopicvale po možganih. Oči pa le ni odmeknil od kocke na postelnjaku.

Mlinar je uvaževal željo učenega znanca. Z nobenim vprašanjem ni motil molka. Molk je bil svečan in Mlinarju se je zdelo, da uvaja slovesni molk skrivnostno razodetje.

«Einsteinovo teorijo poznate», se je oglasil čez čas Emerson. «Po tej teoriji so svetlobni žarki snov, tvarina, ki jo pritegujejo nase druge tvarine. Ko švignejo zvezdni žarki mimo solnca, jim to skrivi njihov ravni polet, ker jih pritegne nase, kar se da dokazati ob popolnem solnčnem mrku. Prav tako dokazano je tudi, da imajo svetlobni žarki kot tvarina seveda svojo težo. V fizikalnih delavnicah so to težo tudi že izmerili in, če se ne motim, se ponašajo s posebnimi uspehi prav naši ameriški fiziki. Vsaka tvarina se pa da zgostiti. Bila je posebno ženijalna glavica, ki je izumila način, kako zgostiti svetlobne žarke, ki so tvarina, polagoma v trdno telo. Uspelo je tej ženijalni glavici, dokaz imava pred sabo. Kakor hitro se je pa svetloba tako rekoč strdila, jo lahko režemo, jo lahko sečemo, kakršna je pač njena trdnost.»

«Drzen zaključek!» je pripomnil Mlinar. «Vizijo imam», je nadaljeval, ker je rad prenašal znanstvene trditve v praktično realno življenje. «V trgovino pride ženska. Nakupuje. «In tudi deset gramov svetlobe.» — «Imamo dve vrsti. Želite li svečne ali dnevne svetlobe?» — «Dajte mi dnevne!» — «Dvanajst gramov je je, gospa, ali naj pustim ali naj odsečem dva grama?» — «Pustite, saj se menda ne bo pokvarila.» — «Ni-

kakor ne, gospa, prvovrstno blago je, nova znamka Lucifer.»

«Kar se vam zdi sedaj še vizija, privid, postane jutri že resnica!» je dejal resno Emerson. «Tehnika se vsak dan bolj izpopolnjuje in kmalu ne bomo imeli več nerazrešljivih zastavkov.»

«Pravkar sem se spomnil pripovedke.» Mlinar je iztegnil roko, vzel z omarice svojo žepno svetiljko in jo sprožil, da primeri njeno luč z lučjo na posteljnjaku. Žarnica, ki je prej v temi tako jarko svetila, da je izdala Mlinarju celo izredno bledost Emersonovih lic, se je popolnoma potopila v svetlobi, prihajajoči iz kocke na posteljnjaku, in le medlo rumena, komaj vidna črtica je javljala, da pluje še življenjska sila po njej. «Pripovedka, ki se nanaša na najin razgovor in ki jo pripisujemo ne vem kateri vasi v moji domovini. Vaščani so zidali — tako pripovedka — novo cerkev. Ko so jo bili dokončali, so opazili, da manjkajo okna. «Nič hudega», se oglasi eden med njimi, «nalovimo v vreče solčnih žarkov, zavežimo vreče in v cerkvi jih zopet odvežimo!» V pripovedki, ki ni imela drugega namena, kakor osmešiti preproste, lahkoverne ljudi, tiči torej pomembno jedrce, ki ga je šele najnovejša tehnika izluščila.»

«Živimo, kakor sem že omenil, v dobi, ki nam uresniči vse pravljice. S čim bodo zazibavale babice svoje vnuke, ko izgube pravljice vso svojo lepo romantiko, si ne morem misliti!»

«Dotle izteknejo že sintetične pravljice», je izmodroval Mlinar, a bolj sam pri sebi, kajti Emerson je bil še vedno ves zaverovan v čudežno luč.

«Grem», je dejal kmalu nato Emerson in vstajal s stola, «grem in se vam zahvaljujem. Skrajšal sem vam spanje, če vam ga nisem celo odnesel. Oprostite! Porabiti bom moral prvo priliko, da oddam lastniku in najbrž tudi izumitelju, inženirju Pilnjaku, pozabljeno kocko, ker no-

čem, da bi se ujemala vaša primera o Prometeju z mano edino le glede kraje.»

«Če bo vodila pot proti vzhodu, se vam pridružim», je pritrtil Mlinar, ves vesel, da mu nakloni usoda morda še nekaj mikavnih dni v družbi z učenim gospodom.

Po odhodu nočnega gosta se je Mlinar zopet premetoval po postelji. To pot ni mogel zaspati. Čudežne svetlobe se ni utegnil iznebiti, naj je vladala še taka tema v sobi, naj je on še tako krčevito zapiral oči. Prodrila mu je bila v možgane, odkoder se ni dala ne zlepa ne zgrda pregnati.

Zaman je čakal Mlinar prej četrt za četrtjo na ščurke. Ni jih bilo. Čudežna svetloba v Emersonovi sobi jih je bila zapodila v beg. Bežali so na vrat na nos in naznanjali v svoji ščurščini vsem sorojakom, da je že dan, da so se bili vsi pomotili in da se treba zopet poskriti v dnevna skrivališča. Kaj so vedeli ščurki o sintetičnem dnevu! Evo, kako lahko zavaruje Emerson svoje rastline! Nad vrt naj obesi kocko, ki mu bo vso noč odganjala z dnevno svetlobo požrešne ponočnjake od njegovega dragocenega plevela in bo gotovo vestneje opravljala svojo policijsko službo ko vse zdrobljene krizantemove glavice.

Mlinar se je obrnil na drugo stran. Kdo neki mora biti ta skrivnostni inženir Pilnjak? Delavnico ima sredi stepe, vsako toliko se pripelje s svojim tihim avtomobilom v okolico, pozabi «dan» v miznici in se tega niti ne zave, ker ima najbrž več takih «dnevov» doma. Mora biti že imenitna oseba, da so postavili za njegov avtomobil garažo. Da bi si upal še kak drug avtomobil v to odročno vas, si Mlinar ni mogel misliti. Garaža je bila pametna misel, ki je koristila sedaj njegovi rjavki. Čudno, zelo čudno, kako si podajajo v stepi roko največja nasprotja? Za inženirjevim, gotovo prvovrstnim avtomobilom pride v garažo flegmatična kamela, sredi trde noči nastane dan brez zore in se umekne noči brez mraku.

Mrzla luč. Mlinar je legel vznak. Mrzla luč. Nikdar bi si ne bil mislil, da se vsi tako poganjajo za to mrzlo luč in da mora gledati, kdor jo vidi, ob enem tudi svetovni zgodovini v njeno veliko, skrivnostno oko. Mlinar je moral priti v Azijo, v Kirgiško stepo, da se je zavedel, s čim se ukvarjajo dandanes izumitelji. Zvišati pri žarnicah dosedanjih pet odstotkov električne energije, uporabljajoče se za razsvetljava, in znižati sorazmerno odstotke, ki gredo v nepotrebno gorakoto, to je bilo vse, kar je vedel Mlinar o tem predmetu. Znano resnico «ex oriente lux» treba odslej izpopolniti z dostavkom «frigida», mrzla luč od vzhoda.

Mlinar je bil prepričan, da potuje natančno po svojem štirideset in petem vzporedniku. In vzporednik ga je iz hvaležnosti, da si je bil prav njega izbral in mu ostajal že toliko časa zvest, iznenadjal z najrazličnejšimi dogodki in ga zalagal vedno z novim gradivom za poročila in članke.

Ne, ta članek si hoče na vsak način privoščiti. Od tega članka ga ne sme odvrniti noben pomislek. Dovolj je cincanja! Kot vesten poročevalec mora opisati tudi kdaj kak dogodek, ki se mu je bil v resnici pripetil. Tiste razdvojenosti v njegovi notranjosti mora biti tudi že konec! Poročilo spiše, pa naj se vrag obesi! In poročilo se bo popolnoma ujemalo z doživeto resnico. Naslova članku Mlinarju ne bo treba iskati, mnogo jih ima na izbero, najbrž se pa odloči za naslov: Prometej v stepi.

Da, Prometej v stepi. In kmalu nato je Mlinar zasmrčal tako, da je s svojim žaganjem prepričal ščurke v njihovih dnevnikih skrivališčih o resničnem nastopu dneva, sicer b se ljudje ne bili že lotili žaganja in drugih vsakdanjih, hišnih opravil.

IZOBRJETATELJSK

Mlinar se je vzbudil natančno ob uri, ki si jo je bil določil prejšnji večer. Šele za dobršne pol ure bo zaropotal budilnik. Do tedaj se nekoliko razgleda po svoji sobi in skozi okno po bližnji okolici.

Običajna spalnična oprava. Postelja, omari-
ca, umivalnik, miza z dvema stoloma in omara.
Poleg te oprave še nekaj podstavkov z različni
pološčenimi skrinjicami, ki jim Mlinar ni poznal
ne vsebine ne namena. Pod oknom se je razpro-
stiral vrt, skozi drevesne veje je bilo opaziti ne-
kaj klopi, tam na koncu je pa obrobljalo daljšo
stran vrta nizko poslopje z izredno velikimi okni,
ki so izdajala tovarno ali vsaj delavnico.

Mlinar je bil ves navdušen za gostitelja, in-
ženirja Pilnjaka. S kakim odkritim veseljem je
bil ta sprejel prejšni večer njega in njegovega
spremljevalca, učenjaka Emersona! Prav nič ni
pogrešil do tedaj še «dneva», ki ga je bil pozabil
na svojem zadnjem izletu v hotelu. Svečano mu
je bil izročil Emerson kocko z besedami: diem
perditisti, domine*! Hvala, je rekel inženir in do-
dal, da mu ni toliko do predmeta samega kakor
do tega, da javnost ne zve o tem izumu, ki se ne

*) Dan si izgubil, gospod.

ponaša še z oblastvenim odobrenjem. Ko je odkazoval inženir Pilnjak svojima gostoma po preprosti, na električnih ploščah takoj pripravljeni večerji, je vprašal vsakega, na katero uro naj mu nastavi budilnik. To zelo čudno vprašanje drugače tako korektnega in nad vse ljubeznivega gostitelja, je Mlinarja nekoliko zbegalo. Ali ju namerava spoditi že na vse zgodaj od hiše? A takoj nato se je oštel Mlinar z nehvaležnežem in odgnal brž to neupravičeno in zato neumno misel. Pod streho bivaš inženirja, ki izdeluje dnevno svetlobo, zato moraš biti previden, da te ne preseneti s kakim novim izumom. S tem sklepom je bil Mlinar zaspal in po tem sklepu se je hotel ravnati že na vse zgodaj.

Še pet minut... še tri minute... sedaj.

Budilnik je zadrdral, ne premočno, a tudi vsiljivo ne. Ta kratka budnica je prehajala polagoma v nežno melodijo, ki je prosila z božajočimi rokami trdovratnega zaspaneta, naj ne zasp več in naj jo poslušá do konca. Gosli in harfa. Glasovi so obkrožali Mlinarja, sedečega za mizo in pazno prežečega na vse, kar se dogaja in kar se dogodi v tem pravljličnem domu. Goslim in harfi se je pridružilo vedno več godal, pritihotapljala so se k prejšnjim brez vsakega šuma. Včasih je kaka struna jačje zabrnela, kakor zavriska srce, ki ne more več skrivati svoje sreče. Melodija je brzela vedno hitreje, dokler se ni vrgla z vriščem kakor slap v prepad in iz padajočih valov in iz brežnega odmeva je slišal Mlinar jutranji pozdrav: dobro jutro!, namenjen prebujenem gostu. Dobro uspeli združek. Ura je bila sprožila gramofon.

Drin, drin. Znamenje je to pot prihajalo z umivalnika. «Brij se električno brez čopiča in milnatih pen!» Mlinar se je dvignil, ne da bi bil mnogo razmišljal, izza mize in stopil do umivalnika, pokoreč se takoj nasvetu nevidnega svetovavca. Na mramorni plošči je ležala britvenica,

ki se je dala po dolgi vrvici priklopiti k električni napeljavi. Po spoju v steni je zabrněl v ročaju britvenice grozovito majhen, a brezhibno delujoč motorček. Mlinar je opazil, kako se je gibalo rezilo neznansko hitro sem ter tja, nastavil si aparatič na lice in rezilo mu je pobralo v kakih desetih sekundah, ne, več gotovo ni trajalo, ne da bi ga bil skoraj čutil, vse do najmanjše dlačice, o čemer se je prepričal v zrcalu in z otipavanjem lic in brade.

Inženir Pilnjak je znal zares presenetiti človeka. Dobro, da je Mlinar že prej vedel, kam je bil prišel, sicer bi se ga bila že lotevala mrščalica.

Drin, drin! Iz nasprotnega kota. «Tovariš, čaj je skuhan!» Pa bodi, si je dejal Mlinar, sem te slušal, ko si mi ukazal, naj se brijem, ti ugodim tudi sedaj, ko mi ukazuješ. naj zajtrkujem. Šel je k podstavku, odkoder je bila prišla ugotovitev o kuhanem čaju, škatla na podstavku se je odprla in odkrila samovar s škodelico ob njegovem vznožju. Čaj je bil izboren in suhori so se ponujali zajtrkovavcu drug za drugim kakor v kakem polomljenem avtomatu.

Vse električno. Budilnik je sprožil gramofon. Ko se je odvila plošča do konca, je sprožila svetovavca in izvedenca v brivski umetnosti. Še prej je električni tok segreval počasi v samovaru vodo, kamor se je potopilo, ko je voda zavrela, samo od sebe cedilce z vključenim čajnim listjem. Odkar se je bil oglasil budilnik, ni minilo še deset minut in Mlinar je bil že obrit in je tudi že pozajtrkoval. Med budnico bi se bil tudi prav lahko oblekel, da ga ni bila radovednost že prej vrgla s postelje. Mlinar je čakal novega znamenja.

Tik, tik... Nekdo je potrkal. Aha! Četrta točka na mikavnem Pilnjakovem vzporedu se začnja. Tik,.. Znamenje je prihajalo od vrat. Torej pri vratih se to pot nekaj sproži.

Med vrati se je prikazal inženir Pilnjak.

«Dobro jutro! Dvakrat sem potrkal. Ker nisem slišal vabila, sem kar nepovabljen vdrl v sobo.»

Mlinar, ki se ni dal ugnati ne po budnici ne po sintetičnem brivcu niti po suhorih, ki so se mu ko zrel sad vsipali v škodelico s čajem, pripravljenim po sintetičnem, kuharskem mojstru, je gledal z nekakim strahom vstopajočega inženirja. Pričakoval je namreč sintetičnosti, zato ga je nenadna resničnost kar naravnost izbegala.

«Seveda sem slišal vaše trkanje», se je oprlašal Mlinar, «toda pripisoval sem to trkanje kakemu stroju!»

«Kar ste pravkar slišali, kar ste pravkar videli, izvršujejo že davno v vsakem new-yorškem hotelu, zato jo je botanik Emerson tudi že zarana odkuril», je povzel besedo inženir Pilnjak. «Ni, da bi se lišpali s tujim perjem. Nekaj sob smo opremili na ta način le radi gostov, da jim nudimo nekaj velikomestnega v tem stepnem miru in pokoju, ki sta pa oba za nas poglobitni pogoj nemotenega, vztrajnega in smotrenega razmišljanja in ustvarjanja.»

«Sedite vendar, gospod inženir!» Mlinar mu je primeknil stol. «Veseli me zavest, da se nisem prav nič motil v svojem izvajanju. Tista vaša svetiljka mi je razsvetlila marsikaj.»

«Saj prav radi tega prihajam k vam, ljubi mi žurnalist», je dejal Pilnjak in sedel poleg svojega gosta, «prihajam namreč s prošnjo, katero mi le z veliko nevoljo uslišite. Toda, ko vam razložim svoje stališče, mi boste morali pritrditi. Žurnalist ste, podjetje vas je poslalo v svet, da poročate o svojih vtiskih in dogodkih. Na takem potovanju se vam lahko pripeti, da trčijo vaši nameni ob tuje, nasprotne. Vi odkrivате in poročate, drugi bi radi prikrivali in molčali. Prav ste bili pogodili, ko ste se sinoči pri večerji izrazili, da vam diši ta kraj po izumih in iznajdbah.»

«Tudi krstil sem ga že z imenom: Izobrijatelj, krajem izumiteljev», mu je segel hitro v besedo Mlinar, da uporabi nudečo se mu priliko in se izkaže dobrega poznavalca razmer, goječ ob enem nado, da se prime njegova označba male naselbine, vile z obkrožajočimi jo delavnicami.

«Kaj vendar mislite, mi bi se s takim imenom takoj izdali!» je ugovarjal Pilnjak. «Povem vam vse po vrsti. Tu se zbiramo iz države možje, ki menimo, da tiči v nas nekaj raziskovalnega in izumiteljskega duha. Raziskujemo in izumljamo do site volje. Oblasti nas v tem podpirajo. Toda vezani smo na pogoj. Vsak izum moramo oddati posebnemu, za to določenemu odboru, ki ga sestavljajo učenjaki, politiki, diplomatje, nacionalni ekonomisti, tovarniški ravnatelji in strokovni izvedenci. Uvaževaje vse okoliščine odobri ta odbor izum le tedaj, ko se prepriča, da uvedba novega izuma ne utegne povečati brezposelnosti, oziroma zmanjšati izrabljanja naših prirodnih zakladov. Koliko izumov je koristilo človeštvu, a tudi koliko mu jih je škodovalo! Mi smo za to tu, da izumljamo, odbor naj se sam bavi z vprašanjem, je li naš izum na mestu, ni li zagledal belega dne pred časom. Tako je tudi edino prav! Drugod morajo pokupiti patente, načrte in popise, da na ta način zavró v industriji čezmerno mehanizacijo, ki je sokriva današnje skoraj neozdravljive bolezni svetovnega gospodarstva. Mi smo se skrili v stepno samoto, da smo daleč od mestnega hrupa in mestne radovednosti. Iz pravkar povedanih razlogov ne smemo razpolagati s svojimi izumi. V kake neprilike bi me bili lahko pripravili recimo s poročilom o moji svetlobni kocki, ki — kolikor mi je znano in kakor vam mimogrede zaupam — ne bo deležna odobrenja prej omenjenega odbora. To pa radi tega, ker se je prav zadnje čase ugotovilo, da nahajamo pod tukajšnim svetom ogromne vire skalnatega olja, petroleja.»

«Pa pravijo, da je Amerika dežela neomejenih možnosti», se je upravičeno začudil Mlinar, «v Severni Kavkaziji in v Kirgiški stepi, v pokrajinah torej, ki slovita po izrednem bogastvu v živini, sem jedel po večini umetno meso.»

«Moji enaka usoda dohiti mojega tovariša Pavla Grigorjeviča», je nadaljeval inženir, ne da bi se bil kdo ve koliko zmenil za gostovo opazko. «Težko, da se bosta spoznala. Grigorjevič ne ljubi družbe, živi samo svojemu izumu. In kaj menite, kaj neki izumlja? Sintetični bencin iz morske vode. Vsako toliko je dobi po več sodov za svoje poskuse. Menda mu manjkajo samo še en C in dva H, da mu uspe ona gonilna snov, ki se ji uklanja vse moderno življenje. On, Grigorjevič, ponavlja v delavnici ves postopek, ki se je izvršil v prirodi pri tvorbi petroleja. Uspe mu na vsak način. Grigorjeviča treba poznati in njegovo neprimerljivo vztrajnost. Uspelo mu bo in to na svetu, ki ga je treba le navrtati, pa že začne švigati iz navrtane luknje močan, neizčrpljiv curek petroleja. Iz petroleja pa dobivamo bencin.»

«Občudujem vajino požrtvovalnost», je vzkliknil Mlinar in prožil svojemu gostitelju roko v znamenje odkritosrčnega priznanja. «Vem, kam merite! Nočem zaostajati za vama glede požrtvovalnosti. Ustrežem vam, gospod inženir, evo, tu moje zadnje poročilo. Poročilo o vašem izumu. Med vsemi dosedanji mi je ta članek še najbolj ugajal. Naslanjal se je na dožitek, črpal je iz resničnosti. Kakor da se poslavljam od ljubljenega otroka, mi je težko pri srcu. Obljubljam tudi, da izbrišem iz svojega poročevalskega spomina vse, kar je v zvezi s to čudovito naselbino sredi Kirgizije.»

«Hvala vam, gospod žurnalist!» je pripomnil inženir Pilnjak. «Ponudeni članek sprejemem, ne morda radi tega, ker dvomim o vaši obljubi, ampak radi tega, da si razdelimo posamezne strani vašega rokopisa tu med sabo kot spomin na

žurnalista, ki je premagal samega sebe in bo molčal, čeprav si je bil nabral mnogo gradiva, zadoščujočega mu za nekaj tednov. Nikolajevič, ki je bil vaš sopotnik pri karavani, je prispel te dneve do nas kot novi laborant in pravil o tovarišu, ki si je bil kdo ve radi katere malosti nakopal kazen na glavo. Kakor vidim, ste kazen srečno prebili.»

«Veseli me, da zagledam po daljšem času zopet Nikolajeviča. Niti medpotoma ni miroval, pilil, koval, žagal in brusil je venomer in cele noči.»

«Dokončeval je motorček, ki vas je pred pol ure obril. Ta motorček se skoraj gotovo izmuzne tenkovestnosti odločujoče komisije radi svoje mikroskopične neznatnosti. Rad bi vam sedaj pokazal naše delavnice, a stroga določila prepovedujejo vstop vsakomur, ki ni zaposlen v nobenem oddelku. Stopiva na vrt, kjer je prijetneje ko tu v sobi. Kam neki jo je ubral gospod Emerson? Njemu je le do prave rastline, ki naj reši del njegove domovine pogube. On je samemu sebi odločilni odbor, medtem ko je tu pri nas delo tako rekoč deljeno. Saj res», je razmišljal Pilnjak, ko je stopal s svojim gostom po stopnišču na vrt, «dobro, da sem se še spomnil. Tu med nami je Efim Gladovič. Iz Sverdlovska, kjer je tudi dovršil vseučilišče. Mi mu pravimo na kratko: ruski nadomestek za poljsko Skladovsko-Curie. Izbral si je bil najbolj človekoljubni oddelek v naši naselbini. Osrečiti hoče človeški rod z radijskim nadomestkom. Radij, ta redka prvina, ki je v zdravilstvu prav tako zaželena kakor je skoraj nedosegljivo draga, se ne da umetno napraviti. Kar je na tej tako dragoceni prvini najpomembnejšega, so zdravilni žarki. Te žarke hoče naš Efim Gladovič kratko malo ponarediti. Radijskim žarkom morajo biti njegovi glede učinkov enakovredni, v ceni pa najmanj 10.000 krat nižji. Šele potem si bo lahko nabavila vsaka bolnišnica po-

trebno količino tega zdravila in rak, za katerim boleha in umira izredno visok odstotek ljudi po vesoljnem svetu, preide polagoma kakor kuga v zgodovino.»

«In menite, da mu uspe», je ponižno vprašal Mlinar. Dospevši do klopi na vrtu, sta sedla, ne da bi se jima bila beseda med tem ustavila.

«Saj to ni nikak perpetuum mobile, in če to ni, je izvršljivo. Efima Gladoviča sem omenil, ker je v svojih prostih urah in za zabavo rastlinoslovec. Vso floro širne stepe pozna od severnih sibirskih tunder do afgansko-indijske meje. Njega in Američana morava spraviti vkup. Emersonu utegne Efim s svojim znanjem mnogo koristiti.»

«Američan Emerson se pa bavi tako le za razvedrilo s kemijo», je dodal Mlinar, «medpotoma mi je stresel nekoč kar iz rokava formulo za sodo.»

«Vsakdo ima svoje posebno razvedrilo, jaz se še najbolj raztresem z balalajko», je odkril Pilnjak svojo strast in veselje. «Le škoda, da ne spravim zbora skupaj. Vsi drugi so nemuzikalični, le Aleksej Dankov, izvedenec za najnižje temperature, ima bas, ki se po svoji legi kolikor toliko sklada z njegovimi temperaturami. Moja balalajka in njegov šaljapinski bas bi sestavljala zelo nenavaden duet. Kako sodite vi o tem?»

«Obrnili ste se na nepravlega sodnika», je hitel zatrjevati Mlinar, «jaz rad poslušam glasbo, odobrujem, kar mi ugaja, da bi pa izrekel sodbo o duetu, ki ga ne slišim in ki si ga zato tudi predstavljati ne morem, bi pomenilo, da si prisvajam zmožnosti, ki jih nimam. Ker govoriva že o glasbi, moram priznati, da se spominjam z zadovoljstvom pozornosti, ki sem je bil deležen, ko sem potoval s karavano. Vsak večer so mi postavili radio v mojo jurto.»

«Nič čudnega! Radio z akumulatorji», mu je ugovarjal Pilnjak, «ko se izprazni, treba jih

nadomestiti s polnimi ali pa prazne napolniti zopet z električno. Električni akumulatorji so nesrečna, neekonomsko naprava. Jaz bi trdil o njih, da so to velikani, ki jim je določeno kratko življenje, ki ni v nikakem sorazmerju s težo njihovega telesa. Pri svojem avtomobilu uporabljam akumulatorje, ker imam rad vožnjo brez vsakega ropota. S takim avtomobilom seveda ne morem delati daljših izletov. Daljša pot zahteva več akumulatorjev, več akumulatorjev pa več prostora. A tega bo kmalu konec. Vseh takih neprilik nas bo rešil prav prej omenjeni Aleksij Dankov.»

«Tudi raziskovalec?» je vprašal Mlinar.

«Seveda in celo uspešen», je odvrnil Pilnjak, «tam le na desni je njegova delavnica. Podariti hoče človeštvu najidealnejši akumulator in ga bo tudi podaril. V najnižjih temperaturah, tam okoli absolutne ničle, blizu 273. mrazotne stopnje, recimo v tekočem heliju izgube nekatere kovine upornost zoper električni tok. To že staro znanstveno ugotovitev hoče Dankov praktično izrabiti. Njegovi akumulatorji, kovine v tekočem heliju, bodo po prostornini mnogo manjši, po teži mnogo lažji in po nakopitju se elektriki nerazmerno sprejemljivejši. Gre za to, kako ohraniti kovine v takem mrazu tudi v sobni temperaturi. Nikolajevič, ki deluje v Dankovem oddelku, se že veseli, ker bo dal šele izum njegovega šefa njegovemu motorčku pravi pomen. Motorček v britvenici deluje le, če ga priklopimo k električni napeljavi, o čemer ste se davi sami prepričali. To je nedostatek. Ko vdela Nikolajevič v držalo še Dankovov akumulatorček, ki bo mogoče še manjši od motorčka, a bo hranil dovolj elektrike recimo za mesec dni pri dvakratnem britju na teden, ko bo svoj aparatič tako rekoč osamosvojil, se bo človek bril kjerkoli in kadarkoli, brez milnice in brez vsake nevarnosti, seveda le, če odobri naš odbor Dankovov izum.»

«Neusmiljeni ste, gospod Pilnjak», je vzkliknil Mlinar, «da, zelo neusmiljeni! Veste, da ne morem, da ne smem jesti, pa mi vkljub temu prinašate vedno novih jedi, drugo boljšo, okusnejšo od druge. Veste, da ne bom smel pisati, a vi mi strežete z novicami, vsaka je pomembnejša od druge in vsaka vredna najmanj treh mikavnih in precej dolgih člankov. Najprej vi, gospod inženir, ki ste razsvetlili noč z dnevno svetlobo. Potem Pavel Grigorjevič s sintetičnim bencinom, oba delujeta na svetu, pod katerim se gnete v globini dragoceno skalnato olje in čaka prve navrtane luknje, da se izprosti pritiska in dá petrolej za razsvetljavo in bencin za motorje. Bencin hoče izpodriniti Aleksej Dankov s svojimi akumulatorji. Četrtemu, Efimu Gladoviču, uspe alkimistični življenjski eliksir s cenenim nadomestilom dragih radijskih žarkov. Stavim glavo, da morate imeti tod blizu kaka ležišča radijskih rudnin.»

«Seveda, odkrili so jih pred kratkim in računajo, da prekašajo po kakovosti in količini celo joachimstalska v Češko-Slovaški.»

«Nesrečen sem, gospod inženir», je priznal Mlinar z žalostnim glasom, «zelo nesrečen! Vsa tragika mojega najnovejšega poročevalskega poklica tiči v tem kratkem stavku: kar doživljam, tega ne opisujem, opisujem pa, česar ne doživljam. Priznati moram, da je to, kar doživljam, neštetokrat lepše in mikavnejše ko to, kar vsebujejo moji članki.»

«Saj se mi smilite!» je tolažil sočutno inženir Pilnjak svojega gosta in ga prijel za roko. «Vašo bol sem slutil in verjemite mi, da sem čutil svinec v nogah, ko sem stopal do vas, da... no, da, saj veste, česa sem vas prosil, ne radi sebe, pač pa radi razmer, ki jih midva nikakor ne moreva izpremeniti.»

«Kaj ne, to ni več nesreča, to je že nemila, zla, sovražna usoda! Kmalu vas zapustim. Kaj

pa hočem? Moja pot mi je odkazana. Po štirideset in petem vzporedniku moram vedno dalje, okrog sveta. Kaj menite, gospod inženir, ali mi bo dano kdaj na tem dolgem potovanju, da doživim kaj takega, kar lahko opišem tako, kakor se mi je v resnici pripetilo?»

«Kar ni perpetuum mobile, je vse mogoče na tem svetu!» je zopet tolašil Pilnjak nesrečnega poročevalca.

«Le bliže, tovariš Fjedorovič!» Inženir je bil zagledal delavca, ki se je počasi približeval klopi, menda iz bojazni, da utegne motiti vneti razgovor. «Sicer pa ostane včerajšnje naročilo enako tudi za jutrišnji dan. Ista količina konjskih sil! Jaz vsaj ne bom potreboval poviška.»

«Hvala, tovariš!» in Fjedorovič se je umeknil v delavnico.

«Fjedorovič je moj delovodja. Vsak dan naročimo električno energijo, ki jo bomo rabili dan pozneje. Včasih je rabimo več, včasih manj. Toda to je zopet poglavje, ki ni za vaše poročevalsko uho. Nočem vam greniti tukajšnjega bivanja s kroglico, ki utegne biti grenkejša od drugih.»

«Kroglica manj ali več! Če mi je namenjena, jo pogoltnem!»

«Bodi! Vdam se! A za to kroglico boste vi sami odgovarjali», je nadaljeval Pilnjak. «Mi imamo tu stroje, vse z električnim obratom, a elektrarne same nimamo, ker je ne potrebujemo. Potrebno elektriko dobivamo, kolikor je hočemo, oziroma kolikor smo je naročili, iz daljne elektrarne. In elektrika nam prihaja brezžično po zraku.»

«Brezžično po zraku?» je zajeceljal Mlinar in zrl neverno v obraz svojemu gostitelju, ki je govoril mirno, kakor bi govoril o kaki vsem umljivi, navadni stvari.

«Da! Zamisel je prav za prav ameriška, če se ne motim, je njen oče inženir Phillips Thomas. Dovršili smo jo mi. Zamisel je zelo enostav-

na. Tudi prej se je lahko pošiljala elektrika na velike daljave. Treba je bilo le ogromne in drage žične napeljave za jaki tok. A čemu žica, če gre tudi brez nje? Mislite si oddajno postajo. Oddajni stolp odpošlje kratke električne vale, ki jih usmerijo posebna zrcala proti prejemni postaji. Ti vali pojonijo, kakor pravijo fiziki, določen pas v zraku. Tak pojoni zrak provaja elektriko, ker je postal dober elektrovod. Po takem zračnem kanalu lahko pošljamo elektriko, da goni na prejemni postaji stroje in omogoča industrijo tudi v krajih, kjer ni ne premoga ne vodnih ne kakih drugih gonilnih sil. Ker vsa ta stvar ni izključno naša duševna lastnina, bi jo slednjič, gospod žurnalist, že lahko omenili v svojih člankih...»

Mlinarju se je razveselil obraz in notranji nemir ga je dvakrat, trikrat dvignil s klopi, kakor da bi ga bil gnal v sobo opisovat vsaj skromen del mikavnih poročevalčevih dogodkov z izrecnim dovoljenjem za to odgovorne osebnosti.

«...toda vaša pot vam je načrtana. Vsi bravci vedo, da potujete po štirideset in petem vzporedniku, zato bi izdal svetu prav ta vzporednik, kako daje tukajšnjim strojem daljna elektrarna potrebno hrano brez žice in s tem tako skrbno varovano skrivnost našega delovanja.»

NA LETOVIŠČU.

Dragi pobratim! Edino iz Stavropola sem Ti pisal. Potem nič več. Ne pričakuj, da Ti bom sedaj poročal o svojih dožitkih, čeprav sem Ti bil mogoče kaj takega obljubil, to pa iz preprostega vzroka, ker so se mi doživeti resnični dogodki tako pomešali z dogodki, opisanimi v člankih, da ne utegnem več razločiti meje med resničnostjo in domišljijo. Ti kot poročevalec me razumeš in morda dobiš v moji ugotovitvi celo nekaj svojih tovariško-stanovskih nasvetov.

Potujem na svoji lastni kameli. Pred dvema tednoma sva prekoračila progo Turk-Sib-a, ki veže Taškent s prekosibirsko železnico. Prav tedaj je vozil vlak mimo. Vsi potniki so se gnetli pri oknih. Videti kamelo, obremenjeno z neoboroženim jezdecem in dvema kovčegoma, kako je korakala sama brez vsake družbe po stepi, se jim je zdel nenavaden prizor. Družbe tudi nisem potreboval, ker sem bil spoznal tukajšnje ljudstvo kot pošteno in gostoljubno. Med njimi hraniš lahko samokres v kovčegu. Gostoljubje tvori posebno poglavje. Večkrat sem vsilil če že ne gostitelju, pa vsaj njegovi ženi plačilo za večerjo, da mi je ne napravijo. Odkar sem se bil preobjedel s celim janjčkom, se bojim janjčevine. Ti seveda te-

ga ne razumeš. Janjček je malost za Te, ki si navajen mamutov.

Potniki so torej gledali za mano. Jaz sem pa razmišljal, pri kateri kameli se začinja karavana. Če vidiš sredi stepe kamelo in na njej jezdeca, porečeš, to je pametna kamela z neprevidnim jezdecem; če našteješ dve kameli, ne moreš še trditi, da je to karavana; tudi tretja kamela Te še ne bo prepričala, da je karavana že polnoštevilna. In vendar mora biti neko število, pri katerem poreče izvedenec, sedaj imam karavano pred sabo. Veš, tudi stepa ima svoje probleme, ki so prav tako mikavni in ob enem nepogodljivi ko kvadratura kroga in tridelnost kota.

Prišel sem slednjič na rob Kirgiške stepe. Planjava se je začela dvigati. Nezaznamovana pot po štirideset in petem vzporedniku je pričela voditi navzgor. Jaz sem moral razjahati kamelo, hoditi pred njo in ji kazati, kako se hodi navkreber. Kamela napreduje dobro le po ravnem.

Polagoma sem se povzpел do Lepsinska. Gozd se vzpenja nad njim in njegova sapa ohlaja že od daleč gorko čelo trudnega potnika, vodečega nerodno kamelo po konopcu za sabo.

Prostoren hotel in nekaj preprostih, a z umetniškim čutom in okusom zgrajenih vil, mi je pravilo, da sem prišel v letovišče. Gorski in gozdni zrak sta naravnost izzivala družine raznih stanov iz bližnjih upravnih središč, kakršni sta Alma Ate, glavno mesto kozaške, in Frunce, prejšnji Pišpok, glavno mesto kirgiške republike, naj zapuste neznosno vročino mest in naj si pridejo nabirat hladu in zdravja.

Hotelir je Čeh. Pan František. Pred vojno je bil urar. Kot ujetnika so ga zaposlili pri gradbi Turk-Sib-a. Tudi on je dobil kakor vsi drugi ujetniki delo, ki se je ujemalo z njegovim prejšnjim poklicem. Po končani vojni je ostal pan

František v deželi, ni se mogel ločiti od svoje zgradbe in še danes govori samozavestno o «naši železnici». Podjeten je bil, sezidal si hotel v romantičnem kraju in se vzdržal tudi v najbolj kritičnih trenutkih nad vodo. Precej jezikov govori, a vse s češkim naglasom. Postala sva si že precej dobra znanca.

Pri njem sem se seznanil z neko Olgo Lješkovskajo. Vzgojiteljica je. Pred kratkim je bila prišla v Almo Ate, da se je kmalu nato odpravila na letovišče z dvema dečkoma. V službi je pri konzularnem trgovskem zastopniku neke tuje države. Zna več evropskih jezikov in, kar je še večjega pomena, zna prav dobro tarok. In tako si lovimo večkrat gospodična Olga, pan František in Tvoj pobratim Stanko Mlinar pagata in monda.

Vse, kar Ti pišem, je resnica, zavedam se namreč, da pišem prijatelju pismo in ne svojemu listu običajnega poročila.

Več ko teden dni sem že tu. Takoj po prvih dneh bi bil rad nadaljeval svoje potovanje. A odsvetovali so mi vsi, s komerkoli sem govoril o tem. Vzprednik me popelje odslej, kakor se je izrazil lekarničar Molohov iz Alme Ate, skozi pokrajine, ki so še vedno bele pege na zemljevidu današnje civilizacije. Gospodična Olga mi je zaupala, da je slišala mimogrede na svoje uho pogovor dveh diplomatov, ki sta čakala v sprejemnici njenega gospodarja. Oba sta se strinjala v tem, da se na vzhodu nekaj plete in nekaj kuha. Te novice nisem smel oihalovaževati, saj je prihajala iz dobro poučenega diplomatskega vira. Oplašila me je. In spomnil sem se Tebe in južno-ameriških revolucij. Prav tedaj se mi je porodil načrt.

Tu ostanem v Lepsinsku. Nerad bi se zamešal v kako revolucijo ali vojno. A istočasno bom nadaljeval svoje potovanje sintetično. Da, sintetično, to je edino pravilni izraz. Ud sem bernske-

ga društva, ki si mi ga bil Ti priporočil. Tu bom pisal članke, pošiljal jih po zračni pošti «par avion» — Alma Ate ima letališče — v Bern s prošnjo, naj skrbe, da bodo moja pisma oddana na pošto vsako iz njim označenega kraja. Ko se bom na ta način dopisarijal skozi vse nevarne pokrajine do mandžurijsko-ruske meje, se popeljem z vlakom in sicer resnično in ne sintetično na Daljnji Vzhod, kjer se snidem med postajama Imanom in Spaskom na štirideset in petem vzporedniku s sintetično potujočim poročevalcem.

Vsi letoviščarji me že poznajo. Vsi vedo, da potujem okoli sveta. Vsi mi skušajo pomagati s knjigami, zemljevidi in nasveti. Po postrežljivosti in uslužnosti svojih novih znancev sem si nabral že toliko znanja o nadaljni poti in o deželah, skozi katere me bo vodil moj vzporednik, da mi moj potopis ne dela nobenih težkoč. Osem člankov sem že spisal in tudi že odposlal. To, kar sedaj pišem, je pismo, da ne pozabiva. Če postaja pismo predolgo, pripisuj dejstvu, da sem radi svojih običajnih člankov izgubil smisel za manjša merila.

Pa sem si rekel: dečko, sedaj imaš čas in priliko, izračunaj, koliko kilometrov poti si že napravil po svojem vzporedniku. Takoj je bilo vse letovišče pokonci. Vsakemu izmed nas je ostalo izza dijaških let nekaj spominov na matematiko; drug drugega smo izpopolnjevali, merili po zemljevidu razdaljo od Feodozije, kjer sem bil vstopil na vzporednik, do Lepsinska, od 35. do 80 stopnje geografske dolžine vzhodno od Greenwicha, množili izmerjene centimetre s kilometri, kakor je označevala opomba pod zemljevidom, lotili se višjih računov z zemeljskim polumerom, izračunali obseg vzporednika, delili ga z že prehojeno, prevoženo, preleteno potjo in gospodična Olga je slednjič ugotovila, da sem že napravil osmi del svoje poti okoli sveta. Prav za prav bi bil moral napraviti, je trdila, še nekaj

kilometrov, da bi bila osminka popolna in račun natančen.

Tu sem se spoznal tudi z nekim Kitajcem. Stara dobričina. Suh ko treska. Siva redka brada. Oči živahne in dobrohotne. Gosposdični Olgi ne ugajajo, veš, kar tako, sama ne ve zakaj. Lipingšu zna tudi nekaj ruščine. V mlajših letih je vodil karavane skozi mongolske in turkestanke pušče in stepe. Biva sicer onstran meje, a prihaja večkrat v te kraje, da razpeča košarico pip, ki jih sam izdeluje.

Jaz se učim kitajščine. Brez slovarčkov, slovnice in učbenikov. Ko sem se gugal po stepi na svoji kameli in mi ni bilo do spanja, sem razmišljal in ugotovil, da zadostuje po tujih krajih potujočemu tri sto besed tamošnjega jezika. Teh tri sto besed sem uredil po abecednem redu in vsi letoviščarji so mi pomagali pri prevajanju, pan František, lekarničar Molohov, posebno pa Kitajec Lipingšu. Veš, besedni zaklad, pa bodi še tako majhen, mi je neobhodno potreben tudi na mojem sintetičnem potovanju, kajti tujke v potopisih so ocvirki, ki razvesele bravece in jim utrde vero v poročevalčevo poštenost.

Že vidim, da ne znam nehati. In še celo po eni sami strani pišem kakor poročila. Preden se pa lotim prisrčnega pozdravljanja ob sklepu pisma, Ti poročam še, v kaki razdvojenosti živim že dva dni. Nič posebnega. Stvar je bolj problematična. Lipingšu išče rad moje družbe, zdim se mu precej eksotičen, njemu vzhodnjaku jaz zahodnjak. Vse bi rad vedel, kako veliko je podjetje, ki sem pri njem v službi, koliko ima poročevalcev, naročnikov Pravi prototip kitajske vedoželjnosti, ki jo više cenim ko našo običajno, vsakdanjo, družabno radovednost. Jaz sem odgovarjal na vsako vprašanje, toda Tebi priznavam, da sem — nočem iskati milejših izrazov — pretiraval, lagal. Vse sem podeseteril, naročnike, urednike, stroje. Naše podjetje ima pravico, sem

še dostavil, poslati svojega zastopnika v državni zbor. Vprašuješ se, dragi pobratim, iz česa naj bi izvirala moja razdvojenost. Lagal sem, a jaz ne vem, sem li lagal kot Evropec, ki se mu zdi vsako drugo pleme manj vredno ali kot poročevalec, ki bi si bil rad priskrbel večjo veljavo s tem, da povzdiguje svojega delodajalca. Mogoče sta sodelovala pri laži o poslancu Evropec in poročevalec hkrati. Zavest, da me tak prirodni človek in še celo rumene barve moralno prekaša, me grize.

Da pa vsaj po možnosti splaknem madež, vidljiv samo mojim očem, raz sebe, sem se zavzel v zadnjih dveh člankih za Kitajce. Lipingšu mi je bil vzor in vse njegove lepe lastnosti sem prenesel na ves kitajski rod. Nastopil sem z vso silo proti tendencijoznim novicam, ki se zdaj pa zdaj porajajo po evropskih dnevnikih, češ, da je potovanje po teh krajih nevarno radi sebičnosti in širokovednosti ljudi. Potujem, sem izvajal, že toliko in toliko časa po puščah, priključen karavanam, ki prevažajo večkrat zelo dragoceno blago, a še nikdar nisem doživel najmanjšega pripetljaja. Zdi se mi, dragi pobratim, da me je tisti poslanec, ki ga pošilja naše podjetje v državni zbor, izbral za uradnega zagovornika kitajske poštenosti.

Če ostanem dlje časa tu, se že še oglasim. Do tedaj pa pošilja prisrčne pozdrave Tebi in Golovinovim.

pobratim Stanko.

V ALTAJSKEM GOROVJU.

Obsežna, podolgasta jasa. Visoka drevesa jo obrobldjajo, le na eni strani se dviguje mogočna, strma, gola skala proti nebu. Vsakoletno zmrzali so kršile in okrnjale skalo in prostor pred njo je bil ves pobeljen z odkrušenim kamenjem. Na tem zavetnem, s kamenčki posutem svetu, kjer ni pretila nevarnost, da se vžge trava, se je pekcl na ražnju divji oven. Runo, razprostrto po skali, da se posuši, je izdajalo kakovost pečenke. Poleg ražnja je ležal na trebuhu Kitajec in obračal ročaj počasi in previdno, da se mu ne omajata rogovili, vteknjeni v zemljo in držeči pripravljajoče se kosilo v primerni višini nad žerjavico. Zraven Kitajca je ležala v območju njegove roke puška.

Na nasprotni strani jase je čepela s prekrižanimi nogami četvorica mož. Odeti so bili z ovčjimi kožuhi, na katerih se je poznala zemlja zadnjega ležišča, maščoba vsakokratnega obeda in strjena kri ubite in na hrbtu prinesene divjačine. Pod prav tako zamazanimi in oguljenimi kučmami resni obrazi, s katerih jim je človek zaman skušal razbrati starost. Oči mladeniško živahne, a po njihovih licih, po njihovem čelu so bile začrtale prebite nevarnosti in pustolov-

sko življenje svoje neizbrisne spomine. Poleg vsakega je ležala v travi puška.

«To čakanje traja že predolgo», je povzel besedo po dolgem molku eden izmed četvorice, «da bi le ne tičala za tem kaka zvijača!»

«Kakšna zvijača naj bi tičala za tem, Henhin?» mu je ugovarjal mož, čepeč njemu nasproti. Usnjate dokolenice, po katerih je bobnal s prsti, da zakrije svojo nevoljo, so pričale o njegovem vodilnem pomenu v tej majhni družbi. «Saj je sam rekel Kočotu, svojemu stražniku, da rabi pismo samo tja cel teden. Dlje pa tudi ujetnik ni še v naši oblasti.»

«Odkrito ti povem, načelnik Sienvan», se je oglasil tretji izmed družbe in si tlačil s suhim listjem pomešanega tobaka v kratko pipo, «ta ujetnik mi prav nič ne ugaja. Ničvredna ura, nekaj papirjev, to je vse, kar smo dobili pri njem. Niti samokresa ni imel, po katerem me že dolgo skomina.»

«Luceng, naj ti to zadostuje, kar ti sedaj povem!» se je razvnel z načelnikom nagovorjeni Sienvan. «Lipingšu nas je doslej vedno dobro zalagal. Le pomislite na Američana pred leti, ki je iskal po teh krajih kosti starih živali. Njegova odkupnina nam je omogočila, da smo vse leto počivali brez vseh skrbi. To je pa bilo edino Lipingšujevo zasluženje. Amerika leži menda dalje ko domovina našega sedanjega ujetnika. Saj smo tedaj dočakali odkupnino. Ne bodimo vendar tako nestrpni!»

«Toda Američan», se je vmešal v razgovor Henhin, ki je bil prvi povzel besedo, «je molčal, s svojim stražnikom Kočotom ni skoraj izpregovoril nobene besede. Naš sedanji ujetnik bi pa rad zvedel od Kočota vse. Koliko nas je roparjev, koliko časa se že ukvarjamo s tem poklicom, koliko nam donašajo odkupnine, pred vsem pa, če smo res pravi roparji. In da smo res pravi roparji, se mu je moral Kočot zarotiti pri vseh svo-

jih prednikih, kar je ujetnika — pomislite! — vidno umirilo, kakor mi je pravil Kočot sam. Ujetnik je namreč vedel, da se izjava, podprta s tako zarotbo, ujema popolnoma z resnico.»

«Kaj hočeš, Henhin», je dejal Sienvan mnogo mirneje, ker se je že zavedal, da prežene s svojimi razlogi kakor vedno tako tudi sedaj malodušnost, porajajočo se med njegovimi pristaši, «kakor se mi preživljamo z odkupninami za ugrabljene osebe, tako redi njega pisarija. Kočotu je rekel, da piše v liste o tukajšnjih šegah in navadah, in Lipingšu je zvedel o velikanskem in zelo bogatem podjetju, pri katerem je zaposlen naš ujetnik in ki plača brez obotavljanja za svojega nenadomestnega sodelavca zahtevano odkupnino.»

«Med Američanom», se je oglasil četrti v zboru svojih tovarišev, «in našim sedanjim ugrabljencem je po mojem mnenju velik razloček. Američana smo ocenili mi. Toliko in toliko tisoč dolarjev. Američan se je nekoliko upiral, cena se mu je zdela previsoka. Tudi sedanjega ujetnika smo ocenili. Ne samo, da je je upiral, celo razsrdil se je, a ne radi previsoke cene kakor Američan. On je zahteval, tako nam je Kočot raztolmačil, naj takoj zvišamo njegovo odkupnino. On pozna sebe najbolje in ve, koliko je vreden. Z nizko ceno užalimo njega in njegovo čast. Vsi, ki so nam doslej bili prišli v pest, vsi so skušali kaj odbiti od zahtevane odkupnine, le zadnji — kdo naj si zapomni čudno zveneča evropska imena — je samemu sebi zvišal ceno. Jaz tega ne morem razumeti. Za tem tiči tudi po mojem mnenju kaka past.»

«Torej tudi ti, Fuhia, si šel med bojazljivce», se je zamislil Sienvan, «tujec mora imeti pač čarobno moč, da je pri treh mojih najboljših tovariših nadomestil pogum z malodušjem.»

«Nihče bi rad ne imel več opravila z njim», je nadaljeval Fuhia. «Če je res, kar praviš, da

piše, potem veš, da ni nikomur izmed nas ljubo. Kočotu je zaupal, da spiše o nas vseh celo knjigo. Tako govori le tisti, ki se zanaša na pravočasno pomoč in gotovo rešitev. Kuharja vprašaj, ki se vselej nekoliko ustavi, ko nese Kočotu in ujetniku hrano v kolibo. Čiotao se kar boji ujetnika, posebno ko jemlje ta iz svojega žepa veliko polo, jo razgrinja, pregleduje in pove nato besedo, ki zveni, kakor bi bila naša.»

«Ali si prepričan, načelnik», je dostavil Henhin, «da je pisal v pismu v resnici po denar in res domov? Jaz mu prav nič ne zaupam.»

«Njegove pisave kakor sploh nobene ne znam brati. Že razum ti pravi, Henhin, da ni mogel drugega pisati. Od odkupnine zavisi njegovo ujetništvo. Čimprej jo dobimo, tem prej ga izpustimo.» Sienvan se je odkašljajal in pljunil predse, jezen, da ga nadlegujejo s takimi malostmi, ki se same ob sebi razumejo.

«Kočotu se je izdal», je pogumno nadaljeval Henhin, ne meneč se mnogo za načelnikova pojasnila, «da ima najboljših zvez z oblastnijami in oblastniki in da je prav v zadnjem času zvedel velike in važne skrivnosti, ki se tičejo naših pokrajin. Če ima res take prijatelje, pravi Kočot, si bo že znal pomagati. Nam bo še huda predla!»

«Celo svojega stražnika Kočota je torej tujec že premotil in Čiotao, naš kuhar, je že podlegel njegovim čarom», je dejal Sienvan, ko so mu besede njegovih tovarišev precej omajale zavest v ugoden izid te zadnje ugrabitve.

«Nekaj posebnega mora biti s tisto le njegovo polo, ki jo je Čiotao videl pri njem», je menil Luceng, ki se je bil uveril, da je prišel pravi trenutek, spraviti načelnika na drugo pot. Načelnik se mora namreč sam premisliti, sicer morajo vsi njegovi tovariši za njim črez drn in strn tudi proti svoji volji, ker so navezani nanj z neodvezljivo prisego. «Zadnjič je nekdo, med vejami skrit, ujel vse duše Nienvei-jeve družbe v črno

škatlo in kmalu nato so vsem odsekali glave. Ujete duše so jih bile izdale. Takih stvari, kakršne so škatle, ki love duše, pole, popisane s čudnimi znamenji, se nam je treba bati.»

«In Kočotu je še rekel ujetnik», je hitel Fuhia kovat železo, dokler je bilo še vroče, «da bi bil lahko obvestil kadarkoli ves svet o tem, kdo, kdaj in kje ga je bil ugrabil, da pa tega ne napravi, ker mu naša družba ugaja in ker nima čarobne skrinjice pri sebi.»

«Pravil je tudi», se je oglasil Luceng, «da bi se rad priučil našemu rokodelstvu, kajti človek nikdar ne ve, kaj ga še čaka v življenju. Zato se mu nikakor ne mudi od nas.»

Nenadoma je prijetno zadišalo pod senčnatimi drevesi. Čiotao je bil prinesel pečenega ovna na rogovilah. Položil ga je v sredo skupine na tla.

«Odreži, kar pritiče Kočotu in njegovemu varovancu», mu je ukazoval Sienvan «in reci prvemu, naj zmanjša svojo paznost in naj omogoči tujcu beg, a tako, da se ta ne zave nepričakovane pomoči.»

Sienvan se je polagoma umikal. Novice o skrivnostni poli, o skrinji, po kateri se da sredi neobljudenega gorovja govoriti s svetom, in o skrinji, ki lovi duše in izroča telesa krvniku, ga je popolnoma izbegala. Kakor je bil v svojem poklicu srčen, iznajdljiv, pretkan in, če treba, tudi izredno hraber, tako se ni maral boriti z duhovi in čarovniki, dobro vedoč, da mora človek v boju s takimi mogočnimi nasprotniki podleči. Kdo ve, koliko časa bodo morali še čakati v popolnem brezdclju na negotovo odkupnino, medtem ko se nastavljajo prav sedaj ob tem času v prijetnem in prijaznem Lepsinsku druge, manj nevarne in več obetajoče prilike! Vrag vzemi pisarja! S takimi ljudmi, ki večajo samim sebi odkupnino in se dobro počutijo med roparji, je nevarno vsako sodelovanje.

Šele čez dobri dve uri se je vrnil Čiotao k svojim tovarišem, ki so bili ta čas že pokosili. Do stare kolibe, kamor so bili zaprli ugrabljenca, je bilo le pičle četrte ure hoje navzdol po grižasti strugi usehlega hudournika, zato je vzbujala podaljšujoča se zakesnitev odposlanca Čiotao-a vedno večjo radovednost med molčečo in čakajočo skupino. Čarobni vpliv čudežnega ujetnika je širil svoje kroge vedno bolj in zajel slednjič vso roparsko družbo v svoje območje. Došlemu kuharju ni nihče zastavil nobenega vprašanja, jezik je vsem lepel v ustih, zato so pa oči govorile jasnejšo in glasnejšo govorico. Da se Čiotao ni bil takoj lotil obeda, se je zdelo ostalim še pomembnejše.

In Čiotao je začel pripovedovati. Na glasu se mu je poznalo, da je vznemirjen, vznemirjen on, čigar hladnokrvnost je bila znana vsem in o katerem so vedeli vsi, da strelja divjačino na kakršnokoli daljavo in pogodi vsako s svinčenko naravnost v srce. «Kočot pravi, da ne vzdrži več. Spal je to noč kakor vedno pred zaklenjenimi vrati. Tema je bila. Sova, loveča ostrašeno ptico, ga je vzbudila. Skozi reže je seval dan iz kolibe. V njej je bilo svetlo ko podnevi. Kočot se je pritihtopil do večje razpoke in videl, kako piše naš ujetnik po papirju, ki si ga je bil naslonil na koleno. Mirno je pisal, kakor bi bil najlepši dan. Odkod svetloba, ni utegnil ugotoviti Kočot. Le toliko ve, da ni bila to elektrika. Notri dan, zunaj noč. Radi te dnevne svetlobe sredi noči je Kočot odrevenel, ni se mogel zgeniti. Šele pozneje, ko je bila nastopila noč tudi v kolibi, se je opotekel do prejšnjega mesta, do vrat. Tedaj mu je šinila v glavo misel. To je čarovnik! Vse nas pogubi! Kočot je previdno odklenil vrata, odprl jih neslišno, da spusti zlega duha na prosto, in zlezal pod bližnji grm, kjer je tudi zaspal. Ko se Kočot davi prebudi, čepi poleg njega ujetnik z njegovo puško v naročju. In ujetnik ga začne

oštevat: «Slab stražnik si! Nemaren! Ne vem, kaj se zgodi s teboj, če povem načelniku, kako nepazno si me to noč stražil. Pustil si vrata odprta in dolgo sem te moral iskati, preden sem te izteknil pod tem grmom. Pobral sem tvojo puško in te stražil, ker sem se bal, da bi te kdo ne ugrabil.» Tako se je jezičil ujetnik in se znašal nad ubogim Kočotom. In še nekaj mi je povedal Kočot. Njegov varovanec ne mara več ovna. Sin mu je bil skvaril želodec, se je pritoževal ujetnik, in oče ni prav nič boljši. Če mu takoj ne izpremenimo hrane, je zagrozil Kočotu, zboli in, če zboli, ne dobimo cele odkupnine, kajti pokvarjenemu blagu pade cena.»

Čiotao je dokončal svoje poročilo. Nastal je molk. Vsi so razmišljali o tem, kar so pravkar čuli iz ust svojega kuharja. Njihovi možgani so delovali počasi. Svetla luč v kolibi se jim je zdela čudna, naravnost neumljiva pa ugrabljenčeva poštenost, da ni zbežal v kljub tako ugodni priliki.

«Kaj naj napravimo?» se je oglasil Henhin in skušal razbrati odgovor že z obrazov svojih tovarišev.

«Še enkrat bo moral Čiotao k obema v kolibo!» je odgovoril Sienvan, ki se je zavedel mučnega položaja in svoje načelniške odgovornosti. «Toda, Čiotao, jej vendar! Precej lačen moraš biti. Pečenka bodi ali prav gorka ali prav mrzla, sicer ni okusna.»

«Prav za prav mi ni mnogo do jedače», se je branil kuhar, «saj me lahko čaka, jo bom pa, ko se popolnoma pohladi. Kaj mi naročaš, načelnik? Takoj pojdem! Da se le rešimo nevarnosti!»

«Nič hudega!» je pomirjal Sienvan razburjenega kuharja. «Vprašajmo se: zakaj ni zbežal naš ujetnik? Ker se ni upal. Čeprav je nosil svetlobo s seboj — Kočotu verjamem in sem prepričan, da se mu ni sanjalo o tisti svetlobi — bi si v kljub temu ne znal pomagati. To obmejno gorovje, ti brezstezni gozdovi, te groblje in skale so

le nam domače. Kam naj jo ubere? Kam naj jo mahne? Brez vodnika, brez živeža! Vse to mu je bilo znano, zato je ostal rajši med roparji. Da pa ustrežem vaši neizgovorjeni želji, sem se odločil tako le: Ti, Čiotao, stopi še enkrat do kolibe in sporoči Kočotu, naj napravi karkoli, samo da se iznebimo tega čarovnika. Pospremi naj ga skoraj do meje, da ne utegne tujec več zaiti, označi naj mu nadaljnjo smer in naj jo popiha nato zopet k nam nazaj. Ljudi me ni strah, toda vruga in čarov v človeku se bojim!»

«Ne, Lipingšu nam to pot ni postregel z dobrim blagom», je govoril Sienvan bolj sam s seboj kakor svoji družbi, ko je bil izginil kuhar za bližnja drevesa, «zaupanje vanj se mi je začelo majati. Pri prvem snidenju mu povem precej pikrih!»

Roparji so polegli po tleh, položili roke pod glavo in se zagledali v vejevje nad sabo. Misli so se jim motale okoli ugrabljenca, ki se ni roparjev prav nič bal, ki so se ga pa začeli roparji sami bati. Že tako so bili ti prirodni možje kakor skoraj vsi Mongoli vražasti in praznoverni in nepojmljivosti, kakršne so bile fotografični aparat, z vsem svetom mogoče govorjenje, čudežna luč v kolibi, so povečale njihovo mnenje o čarovniški sili, ki tiči v tem vražjem ujetniku. Roparjem so se možgani hitro utrudili in zaspali so drug za drugim, zleknjeni po mehki travi pod košatim drevesom ob robu podolgaste jase.

Majhen šum, ki ga je njihovo dobro uho takoj zaslišalo celo v trdnem snu, in že so planili vsi hkrati pokonci. Dasi še nekoliko omotični, niso bili pozabili na svojo varnost in vsak je zagrabil svojo puško. Njihova previdnost je bila to pot odveč, kajti pred njimi sta stala kuhar Čiotao in stražnik Kočot.

«Kaj je z našim ujetnikom? Ali je že zbežal? Dobro sta izvršila svojo nalogo!» Notranje razvnetje je roparjem streslo glas, blažena možnost

uspelega bega jim je na mah pregnala zaspavnost iz oči.

«Noče bežati!» je zajeceljal Kočot. «Zahteva odpravnino od nas in odpravnina bodi enaka odkupnini, ki smo jo mi zahtevali zanj.»

«Zato je torej samemu sebi zvišal ceno in mi smo se dali ujeti v njegovo past», je vzdihnil Sienvan in se ves obupan popraskal za ušesom.

«In še rok nam je postavil, jutrišnji večer bo imel v rokah odpravnino, ali...»

«No, ali?»

«...pa ne! In pri tem se je ujetnik prešerno zasmel.»

«Govori ko vražarji! V presneto brljuzgo smo zabredli in v to močvirje nas je bil zapeljal Lipingšu», se je hudoval načelnik Sienvan. «Dedec zanikrni! On sam naj plača odkupnino! Kaj sedaj? Denarja nimamo! Imamo edino le nekaj tistih kosov zlata, ki smo jih izkrušili pred dveh mesecema iz skale. Teh kosov si ne upamo prodati. Nočemo se izpostaviti mučnemu in nevarnemu izpraševanju. Zato so nam ti kosi prav za prav le v napotje. Da se ga le znebimo, tujca! Ti, Čiotao, pojdi na lov! Ustrelj divjačino, katerokoli, le ne divjega ovna. Še bolje bi bilo, da stopiš doli do reke in naloviš s svojo izurjeno roko nekaj rib. Najbrž jih že dolgo ni jedel. Upam, da mu z njimi ustrezemo. Ti, Kočot, mu oddaš jutri zarana odpravnino v zlatu. Opraviči se, da nimamo ne papirja ne srebrnikov. Popelji ga proti meji! Izgini za skalo, kjer si je bil pred leti izvinil Henhin nogo. Mi jo tačas popihamo, da se čimprej odtegnemo njegovim čarom. Čakali te bomo, Kočot, v Soteski. Še dobro smo se izmotali iz stiske. Ker ni bežal on, bežimo mi in njegovi čari nam kmalu ne bodo mogli več do živega.»

ČASNIŠKI IZREZKI IN PISEMSKI ODLOMKI.

«New-York Times» so prinesli tole brzojavko:

Frunce (USSR) 16. — Sinoči je dospel v naše mesto znameniti ameriški učenjak in botanik svetovnega slovesa James Emerson. (Po njem se imenuje najsevernejša ovijavka cuscuta Emersonia, ki jo je pred leti odkril v gozdovih ob kanadski reki Mackenzie.) Poljedelsko ministrstvo Zedinjenih držav Severne Amerike ga je bilo poslalo v naše kraje z naročilom, naj skuša najti v tukajšnjih stepah, kojih lega med vzporedniki se še precej ujema z lego zahodno-ameriških pokrajin, rastlino, ki lahko sedaj nadomesti popolnoma zatrto prerijsko travo. Naš odlični gost je v ta namen prepotoval vso Kirgiško stepo, pomikal se takoj, ko je sneg skopnel, iz avla v avl, nabral medpotoma precej trav, ki jih je bilo treba na posebnih, nalašč zato prirejenih poskusnih vrtilih šele preiskati glede njihovih lastnosti in sposobnosti. Naš domačin Efim Gladovič ga je opozoril na rastlino, v kateri je spoznal James Emerson takoj najbližjo sorodnico prerijske trave. In te sorodnice je bila širna ravan polna. Emerson je prišel ob pravem času, kajti seme je

bilo pravkar dozorelo. Kirgiški otroci so nabrali v nekaj dneh štirinajst vreč tega dragocenega travnega semena. Vreče hranijo že od včeraj v blagajnah tukajšnjega centralnega delavskega kooperativa kot neprecenljiv zaklad in bodo poslane v najkrajšem času in po najkrajši poti v Ameriko. V nekaj letih bodo pridelali že v Ameriki sami toliko semena, da si bodo prizadete države: Arizona, Dakota, Oklahoma, Texas in Wyoming zopet opomogle in to po zasluženju neznatne kirgiške travice. Tukajšnjim oblastim* je izrazil Emerson bojazen, da se je bilo njegovemu tovarišu Charlesu Harrisu, mudečemu se radi istega razloga v Vzhodnem Turkestanu, Sin-kiangu, kaj nevšečnega pripetilo, ker ni bil dobil od njega nobenega pisma, čeprav sta se bila dogovorila, da si bosta dopisovala in kam si naslovita pisma.

Opomba uredništva. — Povprašali smo pristojno ministrstvo. Zvedeli smo, da se je bil Emerson že oglasil, povedali so nam tudi o njegovem uspehu, da pa o Harrisu nimajo še nobenega obvestila. Njegov molk pripisuje ministrstvo brezpotnosti tamošnjih pokrajin, ki jim začrtuje šele Sven Hedin prvo cesto skozi pušče in stepe. Upravičena bi bila naša bojazen, da je zadela Harrisa enaka nezgoda kakor pred dvema letoma našega rojaka Crawforda, ki je padel, išoč okostnic in jajc predpotopnih gaščeric, med razbojnike in se rešil le z veliko odkupnino iz njihovih rok, toda še pravočasno smo dognali po svojem evropskem poročevalcu, ki je bil prebral v «Naši pošti» več poročil, kako varno je sedaj potovati po Sin-kiangu in po Mongoliji. Tako piše namreč Stanko Mlinar, ki ga je bil prej omenjeni list nalašč poslal na vzhod, da ugotovi, koliko je resnice s kitajskimi roparji. Stvar bo naše uredništvo seveda zasledovalo. Obveščali bomo naše bravece o vsem, kar izteknejo sami ali po naših poročevalcih. Da smo takoj v imenu ameriške javnosti brzojav-

no čestitali Jamesu Emersonu v Almo Ate, beležimo le kot vestni časnikarji.

* * *

«**NOVI LISTOK**» v Odesi je prinesel tole novico:

Magnitogorsk. 14. — Doznavamo, da pride kmalu v promet nekaka tehnična igračka: brivski strojček. Podoben je popolnoma dosedanjemu brivkemu aparatiču, samo da bo v novem izumu vdelan motorček, ki bo gladil lica brez mila in vode koreniteje kakor najfinejše rezilo, kakor najfinejša britev. Motorček je mojstrovina in bo deloval brezšumno v ročaju, ki mu na zunaj prav nič ne bo poznati take vsebine.

* * *

«**NAŠA POŠTA**» je priobčila tole obvestilo v oddelku:

Listnica uprave. — Na razna vprašanja in prošnje, komu dajemo znamke iz Daljnega vzhoda (pisma našega posebnega poročevalca Stanka Mlinarja), izjavljamo, da vsem prošnjam nikakor ne utegnemo ustreči. Med našimi naročniki, bravci in prijatelji je toliko filatelistov, da moramo uvaževati edino le vrstni red, po katerem so nam došle razne prošnje. Znamk ni veliko, dve poročili na teden, in večkrat se še zgodi, da sta obe poročili v eni sami ovojki. Radi bi ustregli vsem, če bi nam bilo le količkej mogoče.

* * *

Iz Mlinarjevega pisma pobratimu Benediktu Knezu v Feodoziji:

In še nekaj, da ne pozabim! V tem času so me ugrabili kitajski roparji. Osem dni sem bil v njihovi oblasti. Šele, ko sem dognal, da niso sintetični, sem se potolažil in umiril. Doslej je prevladovala na mojem vzporedniku sintetičnost, sintetizem, če Ti ta beseda bolj ugaja. Jaz sem

takoj spoznal in dobro presodil roparsko družbo. Vsi so drzni, a prav tako vdani vsi po vrsti vražam. Neustrašen nastop jih popolnoma zmede. Govoril sem in ukazoval, kakor da bi se skrivalo za debli krdelo, ki me osvobodi. S posebno svetiljko, ki je ne smem nadrobneje opisati, sem dosegel najvišji učinek in uveril roparje, da sem čarovnik. Zbali so se me in mi dali, preden so me odslovili, nekaj kosov zlata, pravega zlata. V tistih okoliščinah bi mi bilo ljubše sintetično zlato. Nenadoma bi zaslovelo moje ime po vsem svetu. Sintetično zlato. Pomisli, kako bi z njim prekopicnil kemijo, kemike, posebno pa še vedo o prvinah! Z nekakim ponosom lahko trdim, da sem preživel teden dni med zloglasnimi kitajskimi roparji. Kar pa je najžalostnejše, je to, da moram pisati o tako lepem, resničnem, romantičnem dogodku le sintetične članke, ker sem si bil sam vse pokvaril s tem, da sem v prejšnjih člankih le preveč hvalil turkestantske Kitajce in odločno izpodbijal vsakršen obstanek roparskih krdel. Kako naj poleg vsega tudi popišem svojo prigodo z roparji v Altajskem gorovju na rusko-turkestantški meji, ko sem se pa bil že preril v člankih do mandžurijsko-ruske meje, ne da bi bil videl ne slišal kaj o roparjih?

Kaj napravim z zlatom, ki so mi ga podarili, še ne vem. Roparjev ne smem omeniti. Kako naglo pride taka novica v časnike in v svet, veva midva najbolje! Če izjavim, da sem dobil zlato v izsušeni strugi ali med skalami, me obsujejo vsi in pokazati bi jim moral kraj svoje najdbe. Sicer bi pa kaj takega niti ne bilo treba. Vsi vedo za mojo pot po štirideset in petem vzporedniku. Vsi bi jo mahnili kar sami v to smer in iskali po vzporedniku zlatih rudokopov. Nočem zakriviti kake vojne, kajti zlato in petrolej imata magično moč. Naj zlato za sedaj le počiva v mojem kovčegu, dokler se mi ne rodi kaka pametna misel.

Veš, dragi pobratim, tiste kilometre, ki so mi po računu gospodične Olge še manjkali do polne osmine, sem sedaj napravil v družbi roparjev. Natančnost je tudi lepa čednost!

Vzporednik sem bil krstil v Stavropolu po sebi z «Mlinarjevim vzporednikom». Sedaj ga prekrščujem. Bodi odslej «vzporednež», ker naju je znal tako poredno spraviti vkup, gospodično Olgo in mene. Zaročila sva se. Pri kvartah še najlaže spoznamo značaj svojega soigralca. Prepričal sem se, da se najina značaja precej ujemata.

Ti na enem koncu osmine, jaz na drugem, in oba srečna zaročenca.

***

Iz Mlinarjevega pisma glavnemu uredniku «Naše pošte», Gabru:

Bojazen gospoda Stareta, da se bom klatil po muzejih in črpal iz njih gradivo svojim člankom in poročilom, je bila odveč. Pravih mikavnosti najde človek zunaj muzejev.

Mnogo sveta sem videl prej, mnogo sedaj kot poročevalec. Azijo, ki ji je Evropa le velik poluotok (ta ugotovitev ni z mojega zelnika), prepotujem že drugič. Vedno sem bil gospodar svojim čuvstvom. A usoda je odločila drugače. Naj Vam na kratko povem. Imejte to za uredniško tajnost. V Kirgiški stepi sem se zaljubil, pod Altajskim gorovjem zaročil in z njo nameravam nadaljevati svojo pot po vzporedniku in skozi življenje. Podjetna je in drzna, ne boji se ne volkov ne miši, tudi kuhati zna in mene rada imá. Kaj ne, gospod urednik, zadnji čas je, da sklenem pismo. Če nadaljujem, pridem na Parnas in ne preko Tihega oceana v Severno Ameriko.

Iz pisma urednika Gabra gospodu Staretu, mudečemu se v hribih na letovišču:

Glede naših poročevalcev Vam, veleccenjeni gospod Stare, zaupam tole:

Strahovnik je končal te dneve svoje potovanja po Norveškem in se mudi že na Danskem. Menim, da bo nastala iz vsega tega lepa knjiga: Skandinavija. (Naš list Vam menda redno prihaja.)

Za Mlinarja sem se večkrat tresel. Mirno, hladnokrvno potuje po nevarnem Kitajskem Turkestanu, po Mongoliji in Mandžuriji. Če bi bil bral le desetino tega, kar prinašajo listi, bi ga bili najbrž minili hladnokrvnost in navdušenje do Kitajcev.

Mlinar je vesten poročevalec. Drži se natančno odkazane mu smeri. Večkrat sem si želel, da bi bila včasih njegova prevelika natančnost in vestnost vsaj nekoliko popustila. Če bi se ne bil tako trmasto držal svojega vzporednika, bi bil prav gotovo trčil skup z ameriškim učenjakom Emersonom, o katerem pišejo sedaj vsi listi. In kako bi se lahko postavila «Naša pošta», če bi bila ona prinesla prvi razgovor našega posebnega poročevalca z zaslužnim Američanom! Glede Mlinarjevih zagovorov kitajske poštenosti v razvpiti Mongoliji bi si želel nekaj manj ognjevitosti. Prav je, da se zavzema človek za obrekovance, toda Mlinarjev odločni nastop vzbuja že povsod pozornost. Omenjajo ga svetovni listi kakor «New-York Times», «Daily Telegraph» in drugi. Da bi se naš Stanko le ne motil! Srečo pa ima, doslej se mu ni pripetilo nič slabega.

Iz pisma udruženja «Zmajeva šapa» listu «Naši pošti»:

Pismo smo dali pisati v angleščini. Kitajščine bi najbrž ne bi razumeli.

Zvedeli smo za lepe članke, ki jih prinaša «Naša pošta» o naših razmerah. Ugotovitev, da ni več roparjev, nas je posebno vzradostila. Nasledki se že prikazujejo. Obmejni osebni promet, ki je toliko časa počival, se je prebudil in postal sila živahen. Hvala Vašemu poročevalcu! Ker nam ni znano njegovo sedanje bivališče, prosimo Vas, da mu Vi izrazite naše priznanje in našo hvaležnost. Če bo vztrajal tujski promet na dosedanji višini, se izkažemo hvaležne tudi z odstotki prejetih odkupnin, ki jih nakažemo po kakih banki na Vaš naslov v prid Vašemu poročevalcu in našemu dobrotniku.

OKRAJNA LJUDSKA KNJIŽNICA
IDRIJA

KAZALO

	Stran
NOVI NAČRT	3
IN NOVI POROČEVALEC	13
PEČENI LED	21
GABROVINA	31
PRVI VEČER V STEPI	41
ČORT ZNAJET	47
ŠČIP NAD STEPO	57
UPORNE KAMELE	65
UČENJAKOV NADOMESTNIK	75
POTUJOČA ŠOLA	87
EINSTEINOV DAN	99
IZOBRJETATELJSK	109
NA LETOVIŠČU	121
V ALTAJSKEM GOROVJU	127
ČASNIŠKI IZREZKI IN PISEMSKI ODLOMKI	137